

KOSTEN EN OPBRENGSTEN PER BEDRIJF EN PER PRODUKT IN DE
FRIESE KLEIBOUWSTREEK
(Gemengde bedrijven op kleigrond)

Voorcalculatie 1961/62

Rapport No. 392

L1
392 B

Afdeling Bedrijfseconomisch Onderzoek Landbouw

297617

INHOUDSOPGAVE

		Blz.
WOORD VOORAF		
HOOFDSTUK	I GEBIED EN ONDERZOCHE BEDRIJVEN	11
	§ 1. Algemeen	11
	§ 2. Aantal bedrijven in de verschillende jaren	12
HOOFDSTUK	II KOSTEN EN OPBRENGSTEN PER BEDRIJF EN PER PRODUKT (voorcalculatie 1961/62)	13
	§ 1. Algemeen	13
	§ 2. Financiële resultaten van het gehele bedrijf	13
	§ 3. Kostprijzen van de voornaamste gewassen	15
	§ 4. Kostprijs van de melk	17
	§ 5. Overzicht van de kostprijzen per produkt in de verschillende gebieden	18
	§ 6. Invloed van de afzonderlijke gewassen op de resultaten van het gehele bedrijf	20
HOOFDSTUK	III RESULTATEN VAN DE ONDERZOCHE BEDRIJVEN IN DE JAREN 1955/56 t/m 1960/61	23
	§ 1. Gemiddelde financiële resultaten van het gehele bedrijf	23
	§ 2. Analyse van de bedrijfsresultaten in de jaren 1958/59 en 1960/61	25
HOOFDSTUK	IV TOELICHTING OP DE BEREKENDE KOSTEN EN OPBRENGSTEN VAN DE VOORNAAMSTE GEWASSEN	39
	§ 1. Algemeen	39
	§ 2. Arbeidskosten	40
	§ 3. Beloning voor bedrijfsleiding	46
	§ 4. Trekkcrachtkosten	46
	§ 5. Werktuigkosten	49
	§ 6. Werk door derden	51
	§ 7. Zaaizaad en pootgoed	55
	§ 8. Bemesting	57
	§ 9. Kosten van grond en gebouwen	62
	§ 10. Overige kosten	62
	§ 11. Aftrekposten voor bijprodukten en neven- opbrengsten	64
	§ 12. Kg-opbrengsten per ha hoofdprodukt	67
	§ 13. Kg-opbrengsten per ha bijprodukt	74
HOOFDSTUK	V TOELICHTING OP DE BEREKENDE KOSTEN EN OPBRENGSTEN VAN DE RUNDVEEHOUDERIJ	78
	§ 1. Algemeen	78
	§ 2. Arbeidskosten	78
	§ 3. Beloning voor bedrijfsleiding	78
	§ 4. Veevoeder	79
	§ 5. Bemesting	83
	§ 6. Kosten van grond en gebouwen	83
	§ 7. Trekkcrachtkosten	83
	§ 8. Werktuigkosten	84
	§ 9. Veeartskosten, dekgelden e.d.	84
	§ 10. Rente levende inventaris	84
	§ 11. Heffingen op de melk	85
	§ 12. Overige kosten	85
	§ 13. Aftrekposten voor nevenopbrengsten	86
	§ 14. Produktiegegevens van de rundveehouderij	90

BIJLAGEN	I Financiële resultaten van het gehele bedrijf per ha cultuurgrond in de jaren 1955/56 t/m 1960/61	94
	II Verdeelsleutel voor arbeids-, trekkracht- en werktuigkosten	96
	III Berekening stijging arbeidskosten	97
	IV Verdeelsleutel voor stikstof-, fosforzuur- en kalibemesting en stalmest	98
	V Technische bedrijfsgegevens t.b.v. de rundveehouderij	99
	VI Produktkosten van de rundveehouderij in gld per melkkoe. Voorcalculatie 1961/62	100

INHOUD VAN DE TABELLEN EN GRAFIEKEN

Blz.

A. Tabellen

1. Aantal bedrijven en gemiddelde oppervlakte	12
2. Financiële resultaten van het gehele bedrijf. Voor- calculatie 1961/62	14
3. Opbrengstprijzen per produkt in gld. per 100/1000 kg. Voorcalculatie 1961/62	14
4. Invloed van prijswijzigingen op de financiële resultaten van het gehele bedrijf	15
5. Produktiekosten en opbrengsten per ha (gemeten maat) van de voornaamste gewassen. Voorcalculatie 1961/62	16
6. Produktiekosten van de melk per ha grasland en voeder- gewassen. Voorcalculatie 1961/62	17
7. Kostprijzen per produkt in de verschillende kleigebieden. Voorcalculatie 1961/62	18
8. Invloed van de afzonderlijke gewassen op de resultaten van het gehele bedrijf in gld. Voorcalculatie 1961/62	20
9. Gemiddeld arbeidsinkomen van de boer in gld. per bedrijf	23
10. Netto-overschot per ha cultuurgrond per groep. Boekjaar 1956/57 t/m 1960/61	24
11. Voorbeeldberekening van het loon per gewerkt uur van boer en zoons. Voorcalculatie 1961/62	41
12. Voorbeeldberekening voor de verdeling van de arbeidskosten per bedrijf	43
13. Gemiddelde arbeidskosten per ha graan (100 eenheden)	44
14. Arbeidskosten per ha graan (100 eenheden). Loonpeil voor- calculatie 1961/62	44
15. Toegepaste werkmethoden in procenten van de oppervlakte	45
16. Berekende arbeidskosten per ha gewas. Voorcalculatie 1961/62	46
17. Gemiddelde trekkrachtkosten per ha graan (100 eenheden)	48
18. Trekkrachtkosten per ha graan (100 eenheden). Voorcalculatie 1961/62	48
19. Berekende trekkrachtkosten per ha gewas. Voorcalculatie 1961/62	49
20. Gemiddelde werktuigkosten per ha graan (100 eenheden)	50
21. Werktuigkosten per ha graan (100 eenheden). Voorcalculatie 1961/62	50
22. Berekende werktuigkosten per ha gewas. Voorcalculatie 1961/62	51
23. Kosten onkruid-, insekten- en ziektenbestrijding per ha. Voorcalculatie 1961/62	51
24. Kosten voor oogsten, dorsen e.d. in gld. per ha	52
25. Kosten voor sorteren van pootaardappelen en afleveren van suikerbieten	53
26. Kosten voor algemene werkzaamheden door derden in procenten van de bewerkingskosten	54

Tabel 27.	Samenvatting kosten werk door derden in gld. per ha gewas. Voorcalculatie 1961/62	54
28.	Prijzen zaaizaad/pootgoed per 100 kg. Voorcalculatie 1961/62	56
29.	Zaaizaad- en pootgoedverbruik per ha gewas	56
30.	Gift in kg N, P ₂ O ₅ en K ₂ O per 100 onttrekkingseenheden	57
31.	Verbruikersprijzen in ct. per kg zuivere meststof volgens de boekhoudingen	58
32.	Verhoudingscijfers van kunstmestprijzen volgens de boekhoudingen ten opzichte van de groothandelsprijzen volgens de L.E.I.-statistiek	58
33.	Prijs per kg zuivere meststof in ct. Voorcalculatie 1961/62	58
34.	Overige aangekochte meststoffen in gld. per ha cultuurgrond	59
35.	Stalmest in gld. per ha	59
36.	Kosten stalmest in gld. per ha gewas	60
37.	Ondergeploegde oppervlakte in procenten van het bouwland (zonder klaver e.d.)	60
38.	Groenbemesting per ha bouwland (zonder klaver e.d.). Voorcalculatie 1961/62	61
39.	Samenvatting bemestingskosten per gewas in gld. per ha. Voorcalculatie 1961/62	61
40.	Kosten grond en gebouwen in gld. per ha (gemeten maat). Voorcalculatie 1961/62	62
41.	Rente omlopend kapitaal per ha. Voorcalculatie 1961/62	62
42.	Keur- en plombeerkosten in gld. per ha. Voorcalculatie 1961/62	63
43.	Algemene kosten in gld. per ha	64
44.	Overige kosten in gld. per ha cultuurgrond	64
45.	Telersprijzen van stro per 1000 kg in de noordelijke kleigebieden	65
46.	Opbrengst bijprodukten per ha. Voorcalculatie 1961/62	66
47.	Nevenopbrengsten in procenten van de bewerkingskosten	67
48.	Opbrengsten per ha (gemeten maat)	68
49.	Bestemming kg-opbrengst pootaardappelen in procenten van het totaal	74
50.	Verdeelsleutel voor de stro-opbrengst per ha (haverstro = 100)	75
51.	Opbrengsten graanstro in kg per ha (gemeten maat)	75
52.	Stro-opbrengst in kg per ha haver (100 eenheden)	75
53.	Stro-opbrengst in kg per ha gewas. Voorcalculatie 1961/62	76
54.	Opbrengsten erwtenstro en lijnzaad in kg per ha (gemeten maat)	76
55.	Bestemming suikerbietenkoppen-/blad in procenten van de totale oppervlakte suikerbieten	77
56.	Arbeidskosten per ha grasland en voedergewassen. Voorcalculatie 1961/62	78
57.	Krachtvoederverbruik per melkkoe	80
58.	Ruwvoederverbruik per melkkoe	81

Tabel 59. Verbruik melkprodukten per melkkoe	Blz. 81
60. Samenvatting voederkosten per melkkoe en per ha grasland en voedergewassen. Voorcalculatie 1961/62	82
61. Bemestingskosten in gld. per ha grasland en voedergewassen. Voorcalculatie 1961/62	83
62. Trekkcrachtkosten per ha grasland en voedergewassen. Voorcalculatie 1961/62	83
63. Werktuigkosten per ha grasland en voedergewassen. Voorcalculatie 1961/62	84
64. Veeartskosten, dekgelden e.d. in gld. per melkkoe	84
65. Veeprijzen in gld. per stuk	87
66. Berekening omzet en aanwas in gld. per 100 melkkoeien. Voorcalculatie 1961/62	87
67. Beloop graslandkosten en opbrengsten per schaa	89
68. Opbrengst schapenhouderij per gemiddeld aanwezig schaa bij kostenpeil van 1961/62	89
69. Overige opbrengsten rundveehouderij in gld. per ha grasland en voedergewassen	90
70. Melkproduktie per melkkoe en vetgehalte in procenten	90
71. Melkveebezetting per ha grasland en voedergewassen	91
72. Melkproduktie per ha grasland en voedergewassen	91

B. Grafieken

1. Bewerkingskosten per 100 eenheden of per ha graan (prijspeil voorcalculatie 1961/62)	21
2. Indeling van de bedrijven naar netto-overschot per ha cultuurgrond	24
3. Arbeidskosten en arbeidsinkomen per 100 arbeidseenheden. Boekjaar 1958/59 en 1960/61	26
4. Totale kosten voor arbeid/ trekkcracht/ werktuigen en netto-geldopbrengsten per 100 arbeidseenheden Boekjaar 1958/59 en 1960/61	28
5. Totale kosten voor arbeid/ trekkcracht/ werktuigen per 100 arbeidseenheden en kg-opbrengsten. Boekjaar 1958/59 en 1960/61	30
6. Arbeidskosten en trekkcracht-/werktuigkosten per 100 arbeidseenheden. Boekjaar 1958/59 en 1960/61	32
7. Arbeidskosten en totale kosten voor arbeid/ trekkcracht/ werktuigen per 100 arbeidseenheden. Boekjaar 1958/59 en 1960/61	33
8. Netto-geldopbrengsten rundveehouderij en akkerbouw per 100 arbeidseenheden. Boekjaar 1958/59 en 1960/61	35
9. Percentage pootaardappelen en netto-geldopbrengsten akkerbouw. Boekjaar 1958/59 en 1960/61	37
10. Kg-opbrengsten van de gewassen	70
11. Melkproduktie per kg zetmeelwaarde	79

WOORD VOORAF

Voor een aantal gebieden in Nederland zijn in 1961 voor de eerste maal kostprijsberekeningen opgesteld. Dit is gebeurd voor de Friese kleibouwstreek, de Wieringermeer en de overige droogmakerijen in Noordholland. De resultaten van het onderzoek voor de Noordhollandse polders zijn reeds eerder gepubliceerd in Rapport No. 381.

Het bijgaande rapport bevat de resultaten voor de Friese kleibouwstreek. Hoewel het de bedoeling is geweest deze resultaten tegelijk met die van de Noordhollandse polders te publiceren, deden zich bij de uitwerking van het onderzoek een aantal moeilijkheden voor, die het - om vertraging te voorkomen - noodzakelijk maakten een afzonderlijke publikatie op te stellen.

Om meerinzicht te geven in de spreiding van de bedrijfsresultaten en in de factoren die het niveau van kosten en opbrengsten in het verleden van bedrijf tot bedrijf hebben beïnvloed is, in afwijking van het gebruik bij kostprijsrapporten, een hoofdstuk gewijd aan de analyse van de bedrijfsresultaten in een aantal achterliggende jaren.

Het concept van dit rapport is getoetst aan het oordeel van dezelfde Commissie van Advies als voor het reeds eerdergenoemde Rapport No. 381. De volgende heren hadden zitting in deze commissie:

ir. H.T. Tjallema (voorzitter)	Directeur van de Akker- en Weidebouw	's-Gravenhage
J.T. Alberda	Landbouwer	Ee (Fr.)
L.C. Douma	Bestuurder Landarbeidersbond	Heilo (Nh.)
ir. L.R. Dijkema	Rijkslandbouwconsulent	Schagen
ir. C. Spithost	Rijkslandbouwconsulent	Leeuwarden
ir. L. Troost	Directeur Middelbare Landbouwschool	Hoofddorp
J.K. Veenkamp	Landbouwer	Wieringerwerf

Van de waardevolle opmerkingen van de commissie is dankbaar gebruik gemaakt.

De commissie acht het wenselijk dat in de toekomst door het L.E.I. aandacht wordt besteed aan de bepaling van het gemiddelde vochtgehalte en de kwaliteit van de granen. Wegens het ontbreken van de noodzakelijke basisgegevens van de onderzochte bedrijven is het thans niet mogelijk geweest deze factoren te kwantificeren.

Het rapport is samengesteld op de afdeling Bedrijfseconomisch Onderzoek Landbouw door ir. H. Dijkstra en J. Hoornweg.

De Directeur,

(Prof. Dr. A. Kraal)

's-Gravenhage, mei 1962

HOOFDSTUK I

GEBIED EN ONDERZOCHE BEDRIJVEN

§ 1. A l g e m e e n

Met ingang van het boekjaar 1955/56 kon het aantal onderzochte gebieden door het L.E.I. worden uitgebreid mede door de bereidwilligheid van een aantal landbouwers een L.E.I.-administratie te voeren. Deze uitbreiding van het onderzoek geschiedde op verzoek van het Landbouwschap en het Ministerie van Landbouw ten einde de basis voor het prijsbeleid te verbreden.

Behalve de Wieringermeer en de overige droogmakerijen in Noordholland konden in 1955 ook bedrijven in de Friese kleibouwstreek in administratie worden genomen. Voor deze drie gebieden zijn thans met behulp van het verkregen documentatiemateriaal voor de eerste maal kostprijsberekeningen per produkt opgesteld. De resultaten van zes jaren zijn hiervoor beschikbaar (1955/56 t/m 1960/61).

De resultaten van het kostprijsonderzoek voor de Wieringermeer en de overige droogmakerijen in Noordholland zijn in één rapport 1) gepubliceerd.

Om verschillende redenen worden de uitkomsten van het kostprijsonderzoek in de Friese kleibouwstreek in een afzonderlijk rapport gepubliceerd.

Het gemengde karakter van de onderzochte bedrijven in de Friese kleibouwstreek stelde hogere eisen aan de methode van de kostprijsberekening per produkt. Op grond hiervan moesten bepaalde verfijningen worden aangebracht in de gevolgde methode van kostprijsberekening. Voorts moest ook een groter aantal kostenbestanddelen met behulp van een verdeelsleutel over de produkten worden verdeeld. De voor de Friese bouwstreek gevolgde methode is daarom niet geheel identiek aan die voor de akkerbouwbedrijven in Noordholland.

Behalve een belangrijk areaal bouwland, waarin de pootaardappelen één van de belangrijkste produkten zijn, is er rundveehouderij. Ca. 50% van de cultuurgrond bestaat uit grasland, dat ten behoeve van dit bedrijfsonderdeel wordt geëxploiteerd.

Het is vooral de opstelling van een goede verdeelsleutel voor de verschillende kostenbestanddelen geweest die bij de afwerking van dit onderzoek enige vertraging heeft gegeven.

In dit rapport worden dus uitsluitend de resultaten van het kostprijsonderzoek op de gemengde bedrijven in de Friese kleibouwstreek behandeld.

In de volgende paragraaf is een overzicht gegeven van het aantal onderzochte bedrijven in dit gebied.

1) Rapport No. 381 "Kosten en opbrengsten per bedrijf en per produkt op akkerbouwbedrijven in Noordholland - voorcalculatie 1961/62".

Hoofdstuk II bevat de samenvatting van de resultaten van de voorcalculatie 1961/62. Dit zijn de kosten en opbrengsten per produkt en per bedrijf onder gemiddelde omstandigheden bij het verwachte prijspeil voor 1961/62. In hoofdstuk III zijn de resultaten van de bedrijven opgenomen in de achterliggende jaren 1955/56 t/m 1960/61. In dit hoofdstuk is voorts aandacht besteed aan de spreiding van de uitkomsten per bedrijf en de ontwikkeling van bepaalde kosten in de loop der jaren.

In hoofdstuk IV en V zijn de gedetailleerde berekeningen opgenomen ten behoeve van de kostprijsberekening van respectievelijk de gewassen en de rundveehouderij.

§ 2. Aantal bedrijven in de verschillende jaren

De keuze van de bedrijven geschiedt geheel in overleg met de Provinciale Raad van het Landbouwschap en de Rijkslandbouwvoorlichtingsdienst.

De keuze is gericht op bedrijven die representatief zijn voor het gebied. Hierbij wordt dan gelet op:

1. de grootte van de bedrijven;
2. de overige produktieomstandigheden - grondsoort, verkaveling, ontwatering e.d.;
3. de efficiency van de bedrijfsvoering - arbeidsverbruik, mechanisatiegraad e.d.

Tabel 1 bevat een overzicht van het aantal en de gemiddelde oppervlakte van de bedrijven die in de verschillende jaren zijn gebruikt.

Tabel 1

AANTAL BEDRIJVEN EN GEMIDDELDE OPPERVLAKTE

	Aantal bedrijven	Oppervlakte in ha		Oppervlakte in % v.h. bouwland		
		cult.	grond	granen	aardapp.	bieten
		ha	ha	%	%	%
Boekjaar 1955/56	27	29,05	15,70	30	29	18
" 1956/57	27	30,40	17,15	30	29	14
" 1957/58	30	32,70	18,40	35	25	14
" 1958/59	29	31,65	17,30	37	25	16
" 1959/60	30	32,60	17,05	35	29	17
" 1960/61	29	32,80	17,95	37	30	16
Voorcalculatie 1961/62		32,50	17,85	37	30	17

De oppervlakte van de bedrijven varieert binnen de begrenzing van 20 ha-45 ha cultuurgrond (gemeten maat).

Omtrent de ligging van de onderzochte bedrijven zijn opgemerkt dat deze bedrijven over het gehele gebied verspreid liggen.

HOOFDSTUK II

KOSTEN EN OPBRENGSTEN PER BEDRIJF EN PER PRODUKT (Voorcalculatie 1961/62)

§ 1. A l g e m e e n

De kosten en opbrengsten in dit hoofdstuk gelden voor gemiddelde omstandigheden bij het verwachte prijspeil voor 1961/62. Risico's van mee- en tegenvallers die in het bijzonder voor de kg-opbrengsten van belang zijn, zijn genivelleerd. Dit betekent dat bijvoorbeeld de in rekening gebrachte kg-opbrengsten van de gewassen zijn afgestemd op gemiddelde omstandigheden.

In het algemeen is daarbij uitgegaan van het gemiddelde van de voorgaande jaren. Wanneer echter in de ontwikkeling van de kosten of opbrengsten in het verleden bepaalde tendenties zijn te onderkennen is hiermede bij de voorcalculatie rekening gehouden. Een gedetailleerde toelichting op de berekening van de afzonderlijke kosten- en opbrengstenbestanddelen is met de gebruikte documentatie gegeven in de hoofdstukken IV en V.

Dit hoofdstuk bevat een samenvatting van de uitkomsten van deze berekeningen.

In de volgende paragraaf zijn de resultaten van het gehele bedrijf vermeld. Paragraaf 3 handelt over de produktiekosten van de gewassen en paragraaf 4 over de kostprijs van de melk. In paragraaf 5 is een vergelijking gemaakt met de kostprijzen in andere gebieden. Tenslotte geeft paragraaf 6 voor het gehele bedrijf de rentabiliteit van de verschillende produkten.

§ 2. F i n a n c i ë l e r e s u l t a t e n v a n h e t g e h e l e b e d r i j f

De financiële resultaten van het gehele bedrijf zijn begroot op basis van de kostprijsberekeningen van de afzonderlijke produkten en gelden daarom eveneens voor gemiddelde omstandigheden. De kosten en de kg-opbrengsten zijn gelijk aan die van de kostprijsberekeningen per produkt. De opbrengstprijzen van de gegarandeerde produkten zijn afgestemd op het niveau van de garantie- en richtprijzen van oogst 1962. Voor de vrije produkten is een genormaliseerd prijspeil in rekening gebracht dat is afgestemd op de prijzen in de afgelopen jaren, rekening houdend met trendmatige ontwikkelingen.

De invloed van hogere of lagere opbrengstprijzen op de rentabiliteit van het gehele bedrijf is voor de verschillende produkten nog afzonderlijk in tabel 4 vermeld.

Tabel 2

FINANCIËLE RESULTATEN VAN HET GEHELE BEDRIJF
Voorcalculatie 1961/62

Grondgebruik en veebezetting		Financiële resultaten	
		gld.	gld.
Grootteklasse 20-45 ha		Opbrengsten:	Kosten:
Oppervlakte in ha:		marktbaar gewassen 39726	arbeid 28174
granen 6,60		rundveehouderij en	werk door derden 6086
peulvruchten 0,55		voedergewassen 35075	werktuigen 4361
handelsgewassen 1,-		overige opbrengsten 576	trekker 1761
aardappelen 5,35		totale opbrengsten 75377	zaaizaad/pootgoed 4235
suikerbieten 1,95		totale kosten 71218	aankoop meststoffen 5514
voederbieten 1,-		netto-overschot 4159	aankoop veevoer 5173
overige gewassen 1,40		arbeidskosten boer	grond en gebouwen 8483
bouwland 17,85		en gezinsleden 8300	overige kosten 7431
grasland 14,65		arbeidsinkomen gezin 12459	totale kosten 1) 71218
cultuurgrond 32,50		arbeidskosten ge-	
		zinsleden 1800	
Melkkoeien		arbeidsinkomen boer 10659	
(1,42 per ha grasland) 20,90			

1) Zonder beloning voor bedrijfsleiding.

De beloning voor bedrijfsleiding is niet opgenomen onder de kosten van het bedrijf. Dit betekent dat in de bedragen voor netto-overschot en arbeidsinkomen tevens is begrepen de beloning voor bedrijfsleiding. Het berekende arbeidsinkomen van de boer omvat de beloning voor handenarbeid, de beloning voor bedrijfsleiding en de ondernemerswinst of -verlies, doch exclusief de rente van het eigen kapitaal.

De in tabel 2 vermelde financiële resultaten van het gehele bedrijf zijn in sterke mate afhankelijk van de in rekening gebrachte opbrengstprijzen. Hogere of lagere opbrengstprijzen doen de financiële resultaten stijgen of dalen. De berekende resultaten dienen daarom te worden beoordeeld tegen de achtergrond van de opbrengstprijzen.

Ter oriëntering is in tabel 3 een overzicht gegeven van de in rekening gebrachte opbrengstprijzen.

Tabel 3

OPBRENGSTPRIJZEN PER PRODUKT IN GLD. PER 100/1000 KG
Voorcalculatie 1961/62

Tarwe bij 17% vocht	31,-	Vlas (gerepeld)	25,-
Gerst	28,-	Pootaardappelen (herfst-	
Haver	26,75	en voorjaarsaflevering)	22,-
Graanstro - dorsen	57,-	Suikerbieten bij 16%	52,-
- maaidorsen	47,-	Melk: bij 3,7% vet	26,50
Erwten	40,-	bij 4,13% vet	28,20

De invloed op de financiële resultaten van het gehele bedrijf ten gevolge van gewijzigde opbrengstprijzen is in tabel 4 nader uitgewerkt.

Tabel 4

INVLOED VAN PRIJSWIJZIGINGEN OP DE FINANCIËLE
RESULTATEN VAN HET GEHELE BEDRIJF

	Prijswijzigingen per		Invloed op de resultaten
	100 kg	1000 kg	
Tarwe	f. 1,-		f. 211,-
Gerst	f. 1,-		f. 37,-
Haver	f. 1,-		f. 27,-
Erwten	f. 1,-		f. 17,-
Vlas (gerepeld)	f. 1,-		f. 24,-
Pootaardappelen	f. 1,-		f. 842,-
Suikerbieten		f. 1,-	f. 81,-
Melk	f. 1,-		f. 881,-

§ 3. K o s t p r i j z e n v a n d e v o o r n a a m s t e
g e w a s s e n

In tabel 5 zijn de produktiekosten vermeld van de voornaamste gewassen.

Uitgezonderd de suikerbieten, gelden de kostprijzen "af boerderij". Alle kosten welke na dit tijdstip aan het produkt worden besteed zijn niet in de produktiekosten opgenomen.

Voor zover de granen zijn geoogst met de maaidorsmachine is echter een normbedrag voor drogingskosten in rekening gebracht.

Over het gemiddelde vochtgehalte van de granen zijn geen cijfers beschikbaar. Ook kan niet worden aangegeven in hoeverre niet gedroogde of gedroogde granen zijn afgeleverd, omdat in de L.E.I.-boekhouding de afgeleverde hoeveelheid zonder meer is vermeld.

De gemiddelde afleveringsdatum is evenmin voor de verschillende produkten aan te geven. Voor de hoogte van de kg-opbrengsten is dit van belang omdat door bewaring verliezen kunnen optreden.

De berekening van de produktiekosten van de pootaardappelen heeft betrekking op de oppervlakte waarvan uitsluitend pootaardappelen zijn geoogst. De extra kosten voor de afgekeurde oppervlakte pootaardappelen die in de herfst als consumptieaardappelen zijn gerooid, zijn eveneens in de kosten van pootaardappelen opgenomen. Dit zijn de extra kosten voor het gebruikte pootgoed en de keuringskosten. Van de totale kg-opbrengst van de goedgekeurde oppervlakte pootaardappelen is aangenomen dat 17,5% als consumptie- en voeraardappelen wordt aangewend.

Tabel 5

PRODUKTIEKOSTEN EN OPBRENGSTEN PER HA (GEMETEN MAAT) VAN DE VOORNAAMSTE GEWASSEN.
Voorcalculatie 1961/62

	Winter- tarwe	Zomer- tarwe	Zomer- gerst	Haver	Erwtten	Vlae (gerepeld)	Poot- aardappelen	Suiker- bieten
Arbeidskosten	296	296	263	323	480	756	1563	1451
Beloning voor bedrijfsleiding	94	94	94	94	115	170	331	189
Trekkcrachtkosten	100	100	98	104	115	95	221	198
Werktuigkosten	89	89	85	97	96	74	180	133
Werk door derden	271	259	278	243	216	317	554	154
Zaaizaad	97	94	70	65	117	183	591	69
Bemesting	146	138	136	162	90	120	262	327
Kosten grond en gebouwen	261	261	261	261	261	261	261	261
Overige kosten	96	94	94	94	97	145	427	113
Brutokosten	1450	1425	1379	1443	1587	2121	4390	2895
Aftrekposten:								
opbrengst bijproduct	259	256	141	281	168	600	385	225
overige opbrengsten	5	5	4	5	7	9	20	18
Totaal aftrekposten	264	261	145	286	175	609	405	243
Nettokosten	1186	1164	1234	1157	1412	1512	3985	2652
Opbrengst hoofdprodukt kg	4600	4000	4100	4200	3100	5400	21050	41500 1)
Opbrengst bijproduct kg	4950	4900	2950	5100	2400	1000	4450	
Kostprijs per 100/1000 kg gld.	25,80	29,10	30,10	27,55	45,55	28,-	18,95	63,90

1) Suikergehalte 16,3%

Voor de waardering van de opbrengsten van het bijprodukt, zoals graanstro en erwtenstro, is het gemiddelde prijspeil van de afgelopen jaren aangehouden. De waardering van het lijnzaad is gebaseerd op de telersprijzen.

Bij de bepaling van de opbrengsten van het bijprodukt zijn de volgende prijzen aangehouden.

Graanstro - dorsen	f. 57,-	per 1000 kg
- maaidorsen	f. 47,-	per 1000 kg
Erwtenstro	f. 70,-	per 1000 kg
Lijnzaad	f. 60,-	per 100 kg
Bijprodukt van pootaardappelen:		
voeraardappelen	f. 3,50	per 100 kg
consumptieaardappelen	f. 12,50	per 100 kg

Voor gewassen, waarvan de opbrengstdocumentatie onvoldoende is, zijn geen berekeningen opgesteld.

De uitvoerige documentatie van de berekeningen is opgenomen in hoofdstuk IV.

§ 4. K o s t p r i j s v a n d e m e l k

In tabel 6 is een samenvatting gegeven van de produktiekosten van de rundveehouderij uitgedrukt per ha grasland en voederge- wassen. In de kosten van de rundveehouderij zijn ook begrepen de kosten voor grasland en de voedergegewassen, zoals voederbieten.

Een uitvoerige documentatie van deze berekening is in hoofd- stuk V opgenomen.

Tabel 6

PRODUKTIEKOSTEN VAN DE MELK PER HA GRASLAND EN VOEDERGEWASSEN Voorcalculatie 1961/62

	Gld./ha
Arbeid	774,-
Beloning voor bedrijfsleiding	109,-
Veevoeder (zonder voederbieten)	461,-
Bemesting	204,-
Kosten grond en gebouwen	261,-
Tractiekosten	92,-
Werktuigkosten	140,-
Rente levende inventaris	73,-
Ziektenbestrijding/dekgelden e.d.	81,-
Heffingen op melk/rundvee	7,-
Overige kosten	131,-
Brutokosten per ha	2333,-
Aftrekposten in totaal	721,-
Nettokosten per ha	1612,-
Melkproduktie per koe	4350 kg
Melkveebezetting per ha	1,22
Vetgehalte	4,13%
Melkproduktie per ha	5310 kg
Kostprijs per 100 kg melk	30,35

§ 5. Overzicht van de kostprijzen per produkt in de verschillende gebieden

In deze paragraaf is een overzicht gegeven van de kostprijzen per produkt - voorcalculatie 1961/62 - in de verschillende gebieden. Met behulp hiervan is een vergelijking mogelijk van de uitkomsten van de gemengde bedrijven op kleigrond in de Friese kleibouwstreek met die van akkerbouwbedrijven op kleigrond en van weidebedrijven.

Tabel 7

KOSTPRIJZEN PER PRODUKT IN DE VERSCHILLENDE KLEIGEBIEDEN
Voorcalculatie 1961/62

		Gewassen				
		Friese klei- bouw- streek	Noorde- lijke bouw- streek Groningen	Noordholland		Zuid- westelijk klei- gebied
				Wieringer- meer	overige droog- make- rijen	
Wintertarwe:	kg/ha	4600	4250	4750	4400	4550
	kostprijs	25,80	26,75	24,-	27,-	25,35
Zomertarwe:	kg/ha	4000	3900	4150	3900	4100
	kostprijs	29,10	27,05	26,25	29,10	27,80
Zomergerst:	kg/ha	4100	3800	4250	4200	4500
	kostprijs	30,10	30,80	27,15	29,10	25,60
Haver:	kg/ha	4200	4500	4600	4400	4200
	kostprijs	27,55	24,95	23,80	26,10	26,40
Erwten:	kg/ha	3100	2750	3400	3250	3700
	kostprijs	45,55	51,-	40,35	46,60	37,25
Vlas (gerepeld):	kg/ha	5400	5400	-	-	-
	kostprijs	28,-	29,45	-	-	-
Pootaardappelen	kg/ha	21050	-	18380	19250	-
	kostprijs	18,95	-	19,75	19,70	-
Suikerbieten:	kg/ha	41500	39000	48500	49000	49500
	kostprijs	63,90	60,85	45,65	49,10	43,40
suikergehalte	%	16,3	16,0	16,2	16,1	16,2
		Rundveehouderij				
		Friese klei- streek	Klei- weide- gebied	Vecn- weide- gebied	Over- gangs- gebied	Friese Wouden
Melk:						
Melkkoeien	koe/ha	1,22	1,26	1,26	1,55	1,20
Melkproduktie	kg/koe	4350	4550	4225	4275	4175
Melkproduktie	kg/ha	5310	5730	5320	6630	5010
Kostprijs per 100 kg		30,35	25,80	28,05	26,85	29,30
Vetgehalte	%	4,13	4,01	3,90	3,73	4,05

De kg-opbrengsten van de gewassen zijn voor de Friese kleibouwstreek in vergelijking tot die in de akkerbouwgebieden niet aan de lage kant. Over het algemeen liggen de kg-opbrengsten per ha op een hoger niveau dan in de Noordelijke bouwstreek van Groningen.

De melkproduktie per koe ligt beneden het niveau van de kleiweidegebieden (Friesland en Noordholland). De veebezetting per ha grasland en voedergewassen is eveneens lager.

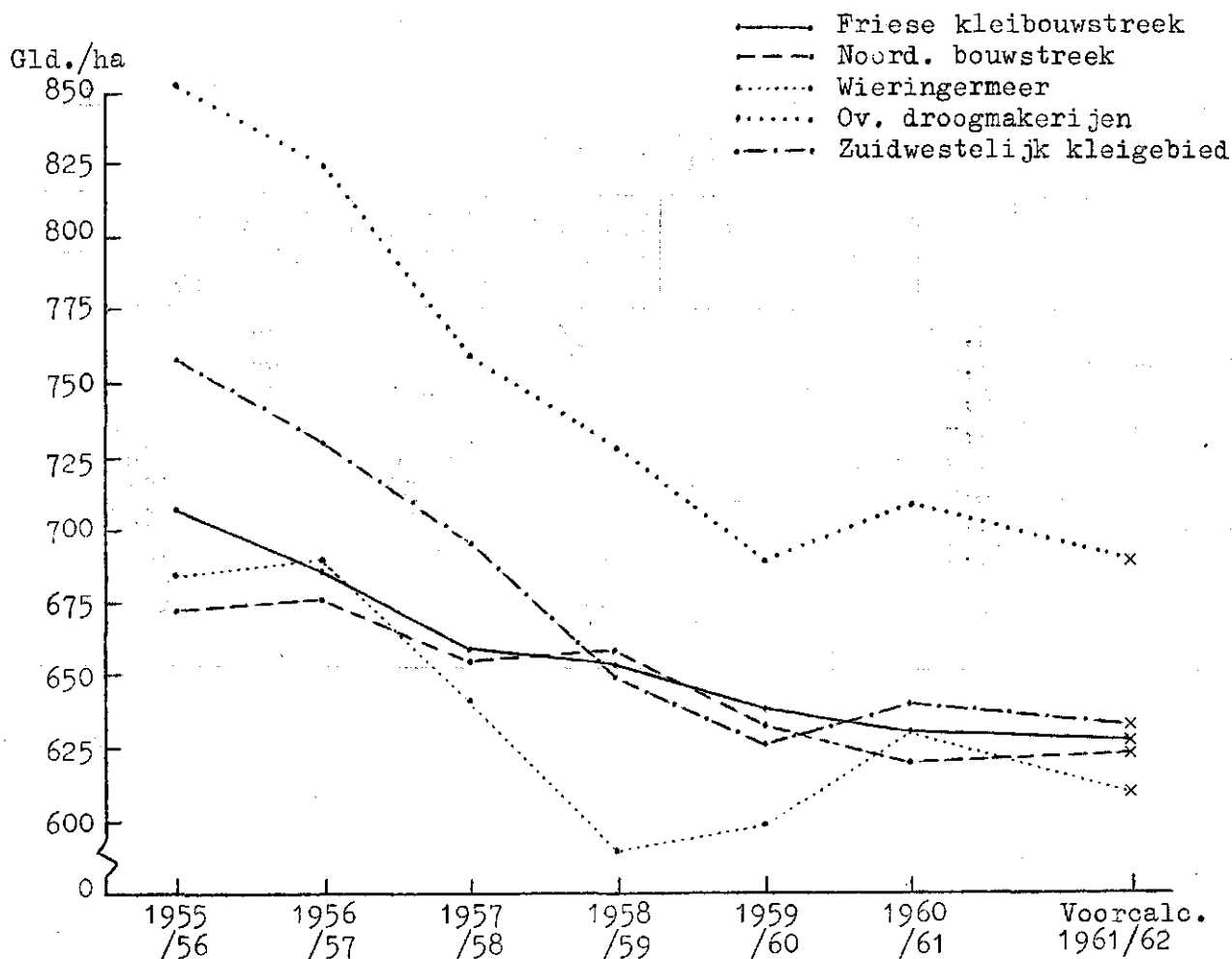
In bijlage VI is de vergelijking van kosten en opbrengsten voor de rundveehouderij gespecificeerd. De kosten en opbrengsten zijn in deze bijlage ter nadere informatie opgesteld per gemiddeld aanwezige melkkoe.

Naast de kg-opbrengsten is de arbeid één van de voornaamste kostenbestanddelen. Het stijgende loonpeil noopt daarom vele bedrijven tot besparing op de arbeid of tot vervanging door andere en goedkopere produktiemiddelen. Ook voor de Friese kleibouwstreek blijkt dat na 1955/56 hierdoor besparingen zijn opgetreden in de totale kosten voor arbeid, trekkracht, werktuigen en het algemene werk door derden (grondbewerking e.d.).

Het verloop van deze kosten in de jaren 1955/56 t/m 1960/61 is in grafiek 1 vermeld. De kosten in deze jaren zijn omgerekend op het prijspeil van de voorcalculatie 1961/62. De direct aanwijsbare kosten voor werk door derden zijn hierin niet opgenomen.

Grafiek 1

KOSTEN VOOR ARBEID/TREKKRACHT/WERKTUIGEN PER 100 EENHEDEN OF PER HA GRAAN
(prijspeil voorcalculatie 1961/62)

Uit grafiek 1 blijkt dat in de Friese kleibouwstreek evenals in de overige akkerbouwgebieden een dalende tendentie te zien is in de genoemde kosten. Aangezien deze kosten gelden bij een zelfde prijspeil betekent dit een daling van de hoeveelheden.

De invloed van de arbeid in deze kosten en op het niveau van de kostprijzen is groot. Een daling van de arbeidskosten met bijvoorbeeld 5% bij gelijkblijvende opbrengsten betekent voor de Friese kleibouwstreek een kostprijsverlaging van:

ca f. 0,35 per 100 kg graan
 " " 0,75 " " " erwten
 " " 0,35 " " " pootaardappelen
 " " 1,75 " 1000 " suikerbieten
 " " 0,70 " 100 " melk

§ 6. Invloed van de afzonderlijke gewassen op de resultaten van het gehele bedrijf

De betekenis van de afzonderlijke gewassen voor de rentabiliteit van het gehele bedrijf wordt gedemonstreerd met onderstaand overzicht van de rentabiliteit per produkt, welke is gebaseerd op het verschil tussen kosten en opbrengsten van de afzonderlijke produkten. Het verschil van kosten en opbrengsten per produkt verhoogd met de in rekening gebrachte beloning voor bedrijfsleiding geeft als uitkomst het nettooverschot. De hiernavolgende bedragen zijn afgerond.

Tabel 8

INVLOED VAN DE AFZONDERLIJKE GEWASSEN OP DE RESULTATEN VAN HET GEHELE BEDRIJF IN GLD. Voorcalculatie 1961/62

	Ha	Verschil van kosten en opbrengsten	Bedrijfs- leiding	Netto- over- schot	Arbeids- kosten	Totaal arbeids- inkomen
Tarwe	4,80	+ 780	450	1230	1460	2690
Overige granen	1,80	- 110	170	60	540	600
Erwten	0,55	- 100	60	-40	270	230
Handelsgewassen	1,-	- 110	180	70	900	970
Suikerbieten	1,95	- 820	370	-450	2910	2460
Pootaardappelen	4,-	+2580	1320	3900	6430	10330
Cons.aardappelen	1,35	- 830	330	-500	1990	1490
Rundveehouderij	17,15	-1960	1850	-110	13670	13560
Totaal		-3930 +3360 saldo -570	4730	4160	28170	32330

Recapitulatie voor het gehele bedrijf:

Saldo kosten en opbrengsten	f. -570,-
Beloning voor bedrijfsleiding (begrepen in de kosten per gewas)	" +4730,-
Netto-overschot	f. +4160,-
Betaalde en berekende arbeidskosten	" +28170,-
Totaal arbeidsinkomen	f. +32330,-
Betaalde arbeidskosten	" -19870,-
Arbeidsinkomen van het gezin	r. +12460,-
Arbeidskosten gezinsleden	" -1800,-
Arbeidsinkomen van de boer	f. 10660,-

Duidelijk blijkt dat bij het aangehouden prijspeil volgens tabel 3 alleen de pootaardappelen en de tarwe een ondernemerswinst te zien geven. Het verschil tussen kosten en opbrengsten is voor deze produkten namelijk positief. Na verhoging met de bedragen voor beloning voor bedrijfsleiding die hier in de kosten zijn begrepen, geven deze gewassen eveneens het hoogste netto-overschot. Bezien wij de specificatie van het arbeidsinkomen in de laatste kolom van de tabel, dan blijkt dat naast de reeds genoemde gewassen door de rundveehouderij een belangrijke bijdrage wordt geleverd bij de vorming van het arbeidsinkomen.

Verder is opmerkelijk dat voor de voorcalculatie 1961/62 het totaal van de beloning voor handenarbeid en bedrijfsleiding van de boer hoger ligt dan op de akkerbouwbedrijven in de noordelijke bouwstreek in Groningen.

	Bedrijfsleiding	Arbeid	Totaal
Noordelijke bouwstreek (40,- ha)	5440	4550	9990
Friese kleibouwstreek (32,50 ha)	4730	6500	11230
Vershil	-710	+1950	+1240

Uit deze vergelijking blijkt dat de verschillen kunnen worden toegeschreven aan de meerdere handenarbeid door de boer op het gemengde bedrijf. Dit wordt hoofdzakelijk verklaard door de ruimere werkgelegenheid voor de boer met name door de rundveehouderij in de winterperiode.

Indien de totale in rekening gebracht beloning voor de boer wordt verhoogd of verlaagd met de ondernemerswinst of -verlies, dan resulteert het arbeidsinkomen van de boer.

In rekening gebracht voor handenarbeid + bedrijfsleiding van de boer	f. 11230,-
Vershil van kosten en opbrengsten per produkt volgens de tabel	f. -570,-
Arbeidsinkomen van de boer	f. 10660,-

In het volgende hoofdstuk wordt ter oriëntering omtrent de gebruikte basisgegevens aandacht besteed aan de uitkomsten van de onderzochte bedrijven in de achterliggende jaren. Hiermede is getracht naast het gemiddelde niveau van kosten en opbrengsten op deze bedrijven ook het inzicht te verdiepen in de spreiding van de voornaamste kosten- en opbrengstbestanddelen.

HOOFDSTUK III

RESULTATEN VAN DE ONDERZOCHE BEDRIJVEN IN DE JAREN 1955/56 T/M 1960/61

§ 1. Gemiddelde financiële resultaten van het gehele bedrijf

Een nadere specificatie van de gemiddelde bedrijfsresultaten is in bijlage I opgenomen.

In tabel 9 is de samenvatting vermeld.

Tabel 9

GEMIDDELD ARBEIDSINKOMEN VAN DE BOER IN GLD. PER BEDRIJF

	Netto-overschot	Handenarbeid v.d. boer	Arbeidsinkomen v.d. boer
Boekjaar 1955/56	4.150,-	4.200,-	8.350,-
" 1956/57	1.200,-	5.050,-	6.250,-
" 1957/58	4.300,-	5.500,-	9.800,-
" 1958/59	3.250,-	5.600,-	8.850,-
" 1959/60	12.300,-	5.550,-	17.850,-
" 1960/61	11.000,-	6.150,-	17.150,-
Voorcalc. 1961/62	4.150,-	6.500,-	10.650,-

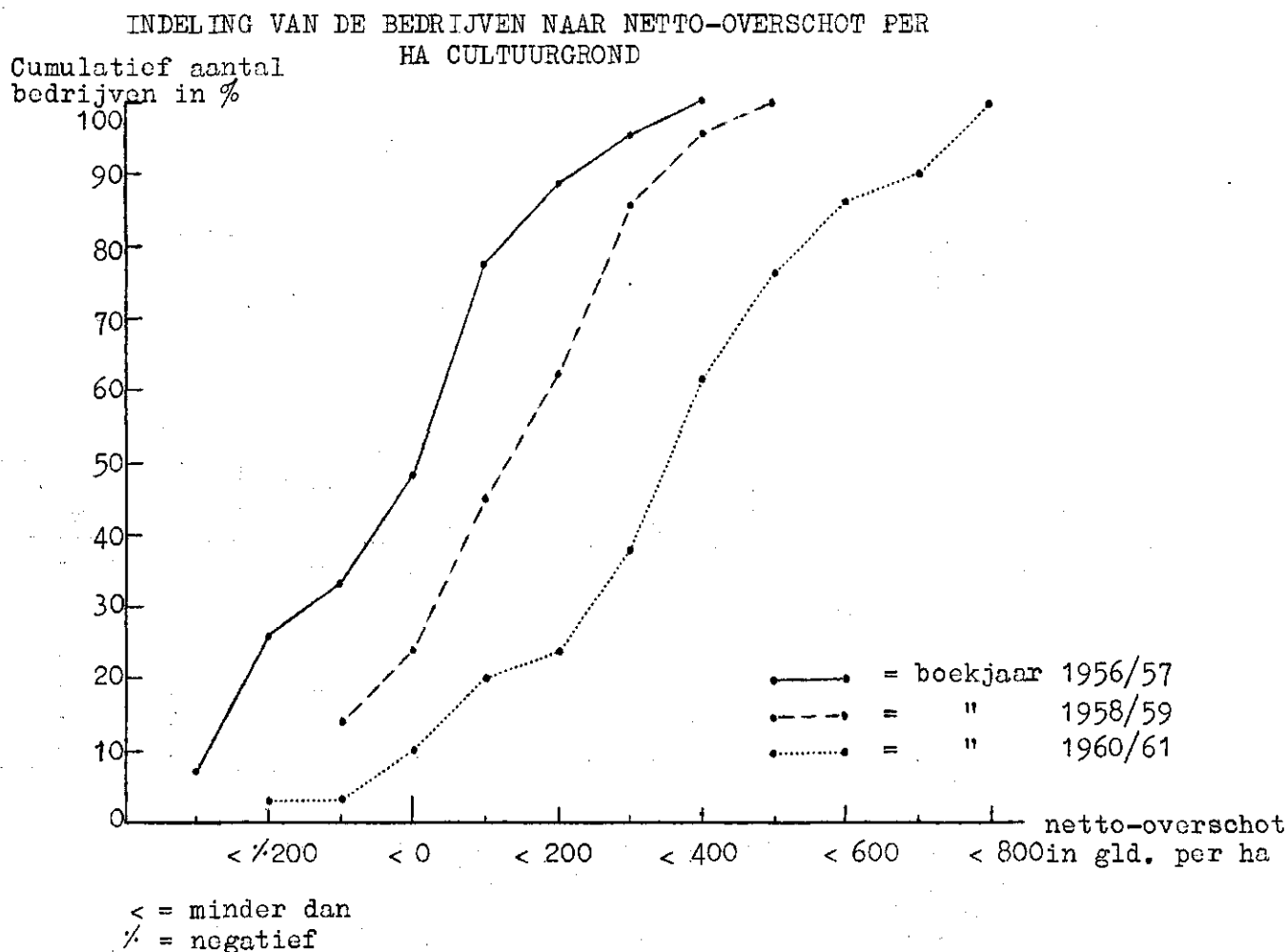
Het arbeidsinkomen van de boer omvat de beloning voor handenarbeid, de beloning voor bedrijfsleiding en de ondernemerswinst of -verlies.

Bij de berekening van bovenvermelde inkomens in de reeks van jaren zijn de kosten voor grond en gebouwen op dezelfde wijze gewaardeerd als voor de voorcalculatie.

De resultaten in de laatste twee jaren oogst 1959 en 1960 worden gunstig beïnvloed door vrij hoge verkoopprijzen van pootaardappelen.

In grafiek 2 is voor de boekjaren 1956/57, 1958/59 en 1960/61 een overzicht gegeven van de spreiding van het aantal bedrijven ingedeeld naar netto-overschot per ha cultuurgrond. Duidelijk blijkt dat in het jaar 1960/61 met goede prijzen voor pootaardappelen de spreiding groter is geworden. De bedrijven met relatief meer pootaardappelen geven dan ook aanmerkelijk betere resultaten te zien dan de bedrijven met relatief weinig of geen pootaardappelen in het bouwplan.

Grafiek 2

Een indeling van de bedrijven in twee gelijke groepen met in verhouding meer of minder aardappelen geeft de volgende verschillen in netto-overschot te zien.

Tabel 10
NETTO-OVERSCHOT PER HA CULTUURGROND

	Groep		Prijs per 100 kg pootaardappelen
	I	II	
Boekjaar 1956/57	f. 20,-	f. 71,-	f. 16,60
" 1957/58	" 184,-	" 88,-	" 18,80
" 1958/59	" 116,-	" 100,-	" 18,30
" 1959/60	" 443,-	" 294,-	" 24,70
" 1960/61	" 495,-	" 259,-	" 29,80

In de jaren met goede prijzen voor pootaardappelen zoals in 1959/60 en 1960/61, blijken de bedrijven met relatief veel aardappelen (I) aanmerkelijk betere uitkomsten te behalen.

§ 2. Analyse van de bedrijfsresultaten in de jaren 1958/59 en 1960/61

Zoals uit het voorgaande is gebleken zijn de resultaten van de bedrijven in de jaren 1958/59 en 1960/61 zeer verschillend geweest onder invloed van het prijsverschil van de pootaardappelen. Duidelijk bleek dat deze factor van doorslaggevende betekenis was voor de hoogte van het netto-overschot per ha.

Dit is de reden dat in deze paragraaf de resultaten van een jaar met minder goede en een jaar met gunstige prijzen voor pootaardappelen worden geanalyseerd.

Bij deze analyse zal gebruik worden gemaakt van de kostengroeperingen die ten behoeve van de kostprijsberekeningen per produkt zijn opgesteld. De gemiddelde cijfers hiervan zijn vermeld in hoofdstuk IV.

Achtereenvolgens zullen wij de tussen de afzonderlijke bedrijven geconstateerde verschillen in bedrijfsuitkomsten in deze twee jaren uit verschillende gezichtspunten bezien. Hierbij zal gebruik worden gemaakt van grafieken.

a. Arbeidskosten en arbeidsinkomen

Wij zullen de bedrijven eerst typeren naar de verhouding tussen de werkelijke arbeidskosten (eigen en vreemde arbeidskrachten) en het verkregen arbeidsinkomen. In de arbeidskosten zijn ook begrepen de kosten voor algemeen werk door derden zoals grondbewerking e.d., het werk door derden dus dat niet aan een bepaald produkt is toegerekend. Het arbeidsinkomen is het verschil tussen de totale geldopbrengsten en de totale kosten met uitzondering van de arbeidskosten en de beloning voor bedrijfsleiding.

Indien het arbeidsinkomen gelijk is aan de arbeidskosten (arbeidsinkomen = 1 x arbeidskosten) is er noch winst noch verlies gemaakt. De arbeidskosten zijn juist terugverdiend maar er resteert geen beloning voor bedrijfsleiding. Des te ruimer de verhouding is des te hoger is het overschot dat boven de arbeidskosten resteert als beloning voor bedrijfsleiding en bedrijfswinst.

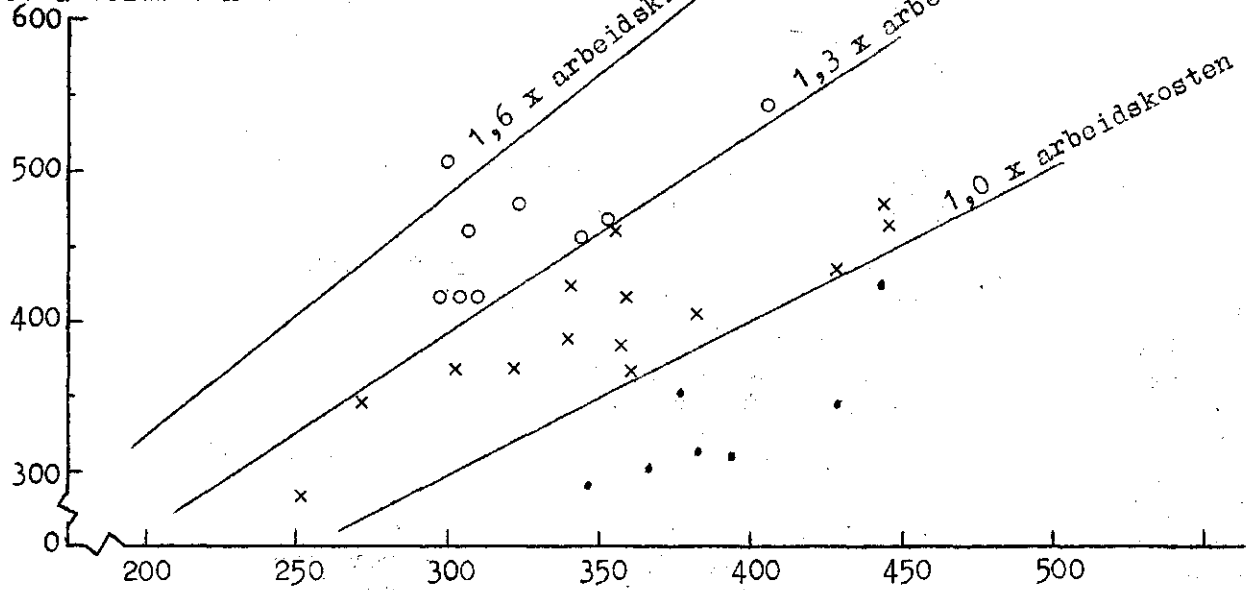
Ten einde het niveau van de arbeidskosten en het arbeidsinkomen voor de verschillende bedrijven vergelijkbaar te maken zijn deze bedragen uitgedrukt per 100 arbeidseenheden. Het aantal arbeidseenheden vormt een maatstaf voor de arbeidsbehoefte van een bedrijf. De arbeidskosten per 100 arbeidseenheden geven dus een indruk van de doelmatigheid van de arbeidsaanwending op een bedrijf. De algemene kosten van werk door derden zijn bij de arbeidskosten geteld omdat bij de bepaling van de arbeidsbehoefte met behulp van arbeidseenheden geen rekening is gehouden met de omvang hiervan. Wel is rekening gehouden met verschillen in mechanisatiegraad en loonwerk dat in direct verband staat met een bepaald gewas.

Grafiek 3a

ARBEIDSKOSTEN EN ARBEIDSINKOMEN PER 100 ARBEIDSEENHEDEN

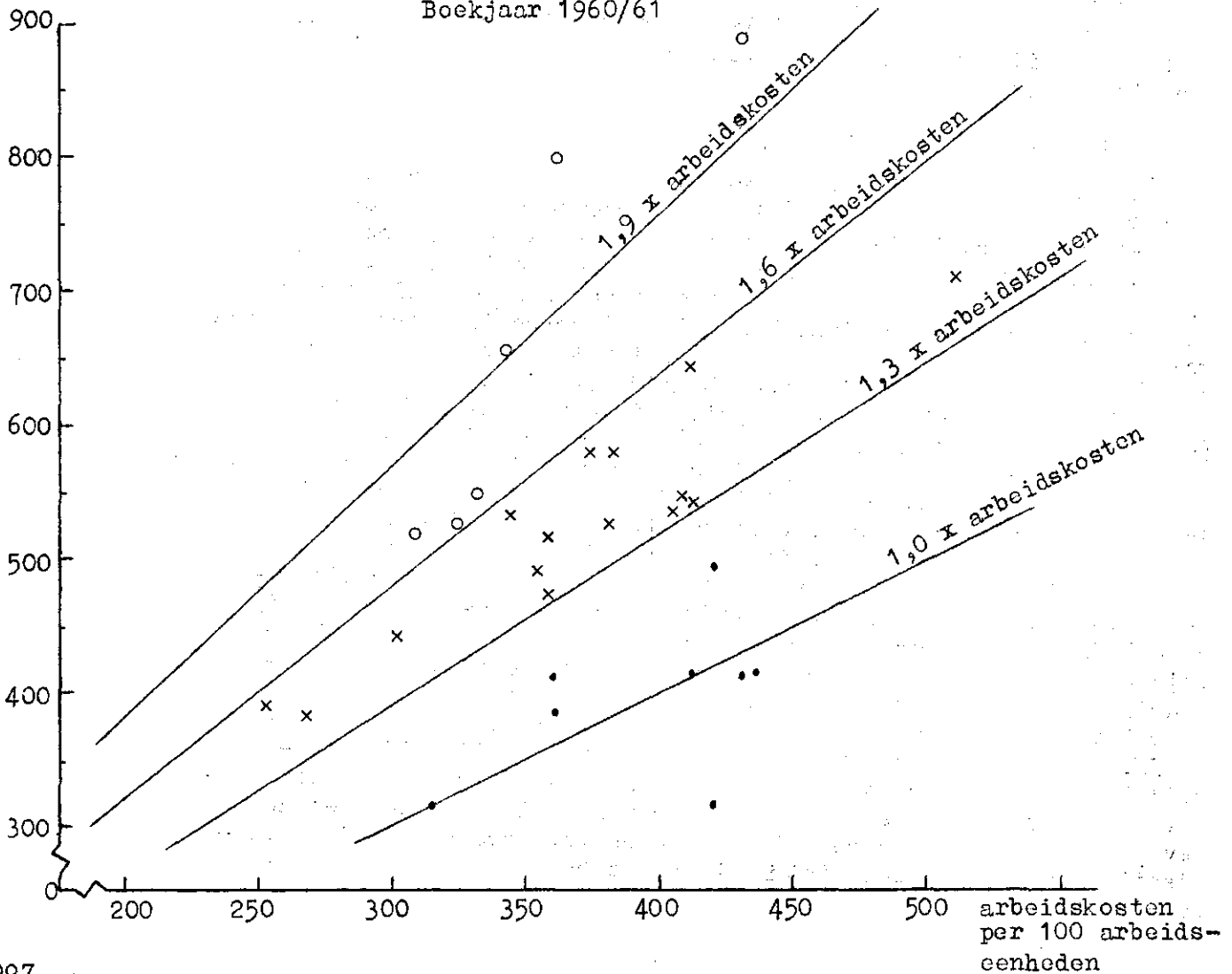
Boekjaar 1958/59

Arbeidsinkomen per
100 arbeidseenheden

Grafiek 3b

Boekjaar 1960/61

Op grond van de verhouding tussen arbeidsinkomen en arbeidskosten per 100 arbeidseenheden zijn de bedrijven ingedeeld naar "goed", "matig" en "onvoldoende". Van de 29 bedrijven zijn er 19 bedrijven in beide jaren verwerkt. 60% van deze laatste bedrijven blijken in beide jaren een zelfde typering te hebben gekregen. 40% van de bedrijven zijn in deze jaren verschillend getypeerd.

Het jaar 1958/59 geeft de laagste resultaten, ca. 30% van de bedrijven konden niet of nauwelijks de aangewende arbeidskosten vergoed krijgen. Dit zijn de bedrijven die liggen bij of onder de schuine lijn in grafiek 3a met de aanduiding 1 x arbeidskosten.

De "goede" bedrijven geven in dit jaar lagere arbeidskosten te zien, dan de "onvoldoende" bedrijven. In 1960/61 blijkt een dergelijke tegenstelling in mindere mate aanwezig te zijn, zoals blijkt uit de grafiek 3b.

b. Kosten arbeid/trekkracht/werktuigen en nettogeldopbrengsten

In grafiek 4 zijn op de horizontale as van de grafiek de kosten van arbeid/trekkracht/werktuigen die zijn omgerekend aangegeven per 100 arbeidseenheden. In deze kosten zijn dus begrepen de arbeid, de trekkracht, de werktuigen en het algemene werk door derden (grondbewerking e.d.). Op de verticale as zijn gegeven de netto-geldopbrengsten per 100 arbeidseenheden. De nettogeldopbrengsten zijn berekend door de totale geldopbrengsten van het bedrijf te verminderen met de kosten voor het werk door derden per gewas, het zaaizaad/pootgoed en het veevoer.

De typering van de bedrijven 1) is in deze en volgende grafieken ongewijzigd uit grafiek 3a en b overgenomen. Een indeling van de bedrijven op basis van grafiek 4 zou tot een nagenoeg gelijk resultaat hebben geleid. De goede bedrijven hebben ook in deze grafieken een hoog verhoudingscijfer voor nettogeldopbrengsten ten opzichte van de kosten voor arbeid/trekkracht/werktuigen. Dit houdt in dat de kostenbestanddelen die nu buiten beschouwing zijn gebleven zoals de pacht, de meststoffen en de algemene kosten niet van grote betekenis zijn geweest voor de geconstateerde verschillen in bedrijfsuitkomsten.

Onder de bedrijven met hoge kosten per 100 arbeidseenheden komen in 1960/61 zowel "goede" als "onvoldoende" voor. Dit geldt ook voor de bedrijven met lage kosten per 100 arbeidseenheden. In het jaar 1958/59 blijken echter de meeste "onvoldoende" bedrijven hoge kosten voor arbeid/trekkracht/werktuigen te hebben.

1) Legenda bij de grafieken 3 t/m 9

Boekjaar 1958/59:

o	bedrijven met een arbeidsinkomen van	> 1,3 x de arbeidskosten
x	" " " "	" 1,0-1,3 x de arbeidskosten
.	" " " "	" < 1,0 " " "

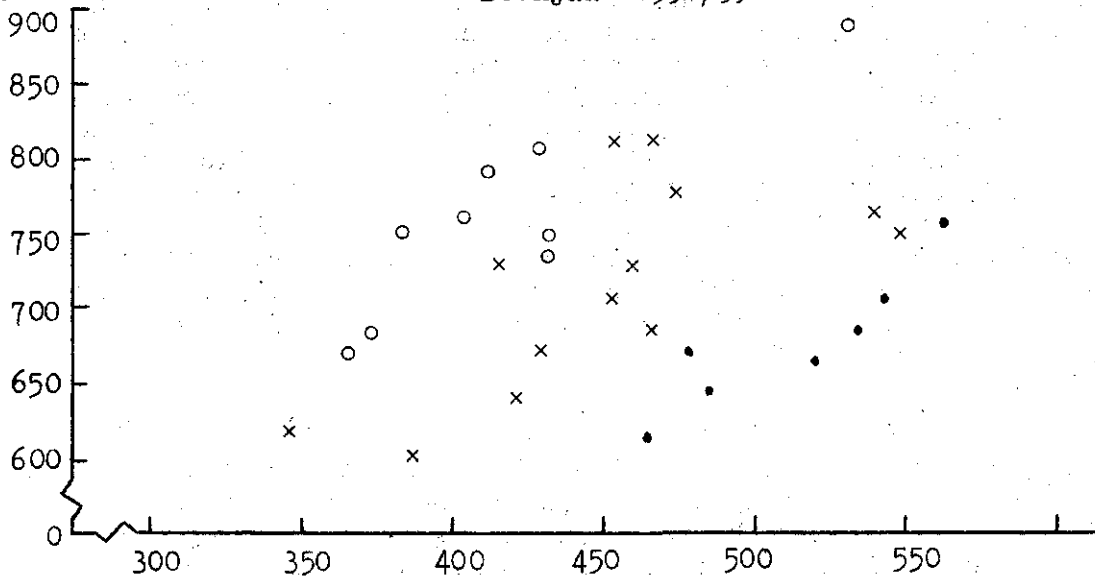
Boekjaar 1960/61:

o	bedrijven met een arbeidsinkomen van	> 1,6 x de arbeidskosten
x	" " " "	" 1,3-1,6 x de arbeidskosten
.	" " " "	" < 1,3 " " "

TOTALE KOSTEN VOOR ARBEID/TREKKRACHT/WERKTUIGEN EN
NETTO-GELDOPBRENGSTEN PER 100 ARBEIDSEENHEDEN

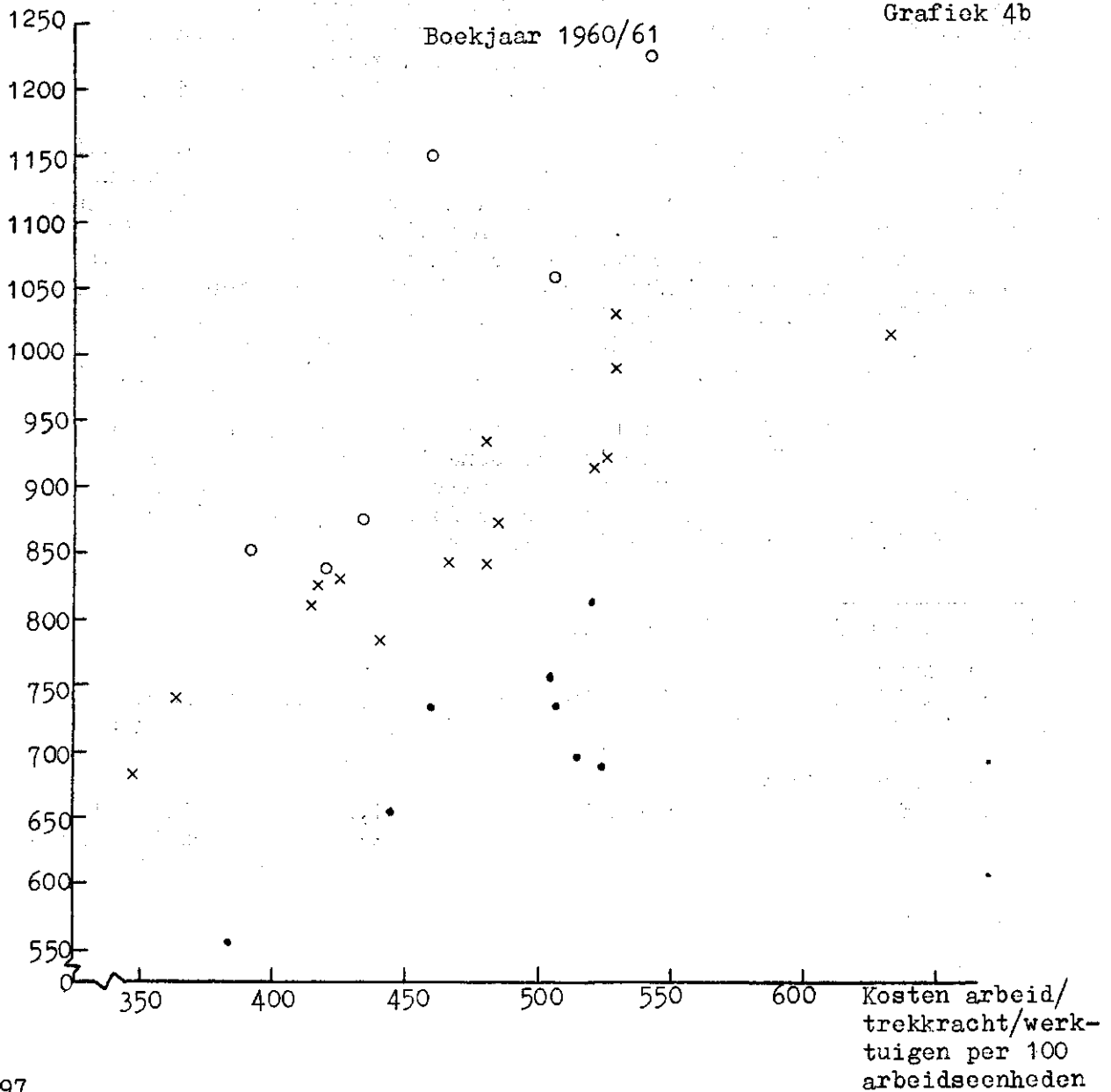
Nettogeldopbrengsten-
gehele bedrijf per
100 arbeidseenheden

Boekjaar 1958/59

Grafiek 4b

Boekjaar 1960/61

c. Kosten arbeid/trekkkracht/werktuigen en de kg-opbrengsten

In verband met de lage nettogeldopbrengsten en de hoge kosten voor arbeid/trekkkracht/werktuigen van de "onvoldoende" bedrijven in 1958/59 is in beide jaren nagegaan of er enig verband bestaat tussen de kg-opbrengsten en het niveau van de genoemde kosten per 100 arbeidseenheden.

In grafiek 5 zijn deze resultaten verwerkt. De kg-opbrengsten van het gehele bedrijf zijn in deze grafiek aangegeven met behulp van een gewogen indexcijfer. Voor het jaar 1958/59 blijkt voor de afzonderlijke groepen en in totaal enig verband te bestaan tussen deze genoemde kosten en de kg-opbrengsten. De "goede" bedrijven liggen namelijk hoger dan de "onvoldoende" bedrijven. Voor het jaar 1960/61 blijkt er eveneens enig verband te bestaan tussen de kosten en de kg-opbrengsten, doch voor de afzonderlijke groepen bedrijven is dit verband niet zo groot. De invloed van de kg-opbrengsten in dit jaar bij de beoordeling van de bedrijfsresultaten is blijkbaar overtroffen door andere factoren die een grotere invloed hadden op het bedrijfsresultaat. In dit verband zij gewezen op de invloed van de pootaardappelprijs in 1960/61. Uit de grafieken 8 en 9 zal blijken dat in 1960/61 inderdaad de mate waarin pootaardappelen zijn verbouwd in hoge mate doorslaggevend is geweest voor de beoordeling van de bedrijven in "goede" en "onvoldoende".

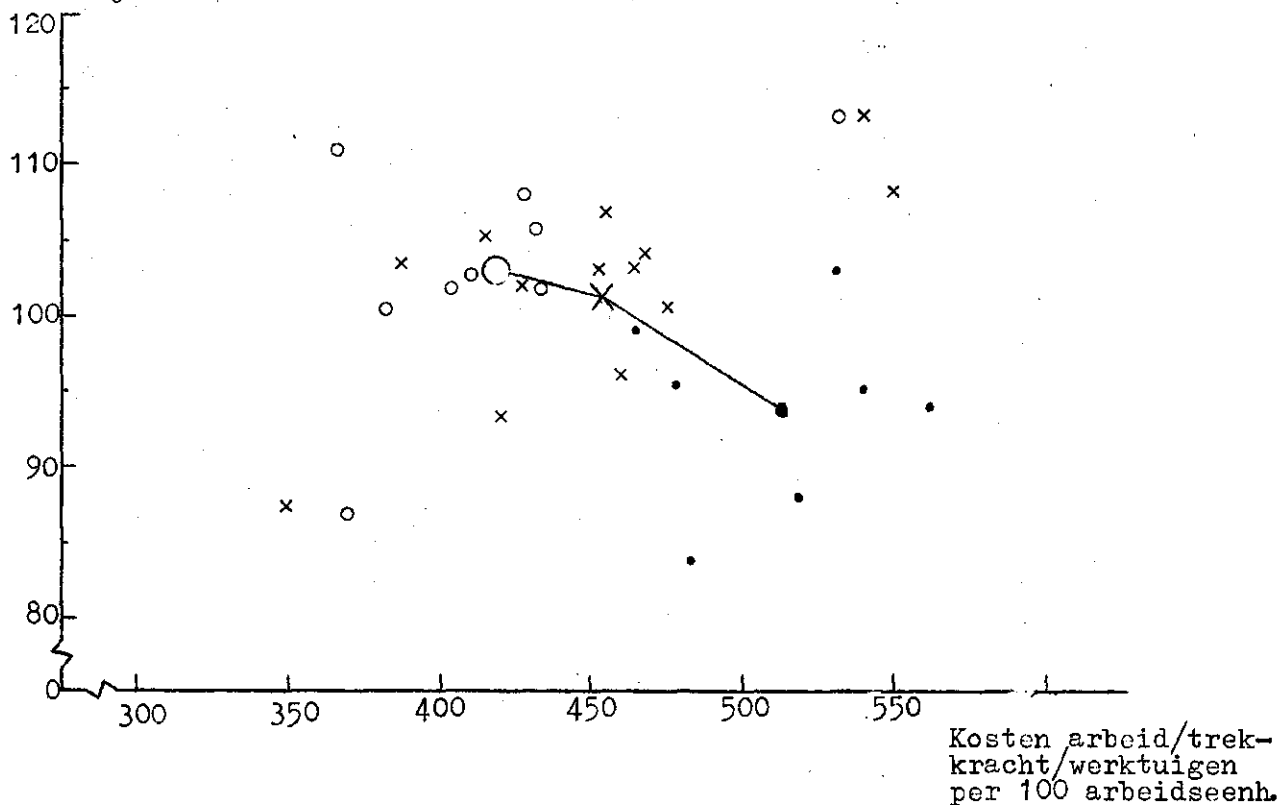
Tenslotte kan voor het jaar 1958/59 worden opgemerkt dat de typering van de "onvoldoende" groep bedrijven blijkbaar voor een groot deel kan worden toegeschreven aan de lage kg-opbrengsten van deze bedrijven.

Grafiek 5a

TOTALE KOSTEN VOOR ARBEID/TREKKRACHT/WERKTUIGEN PER
100 ARBEIDSEENHEDEN EN KG-OPBRENGSTEN

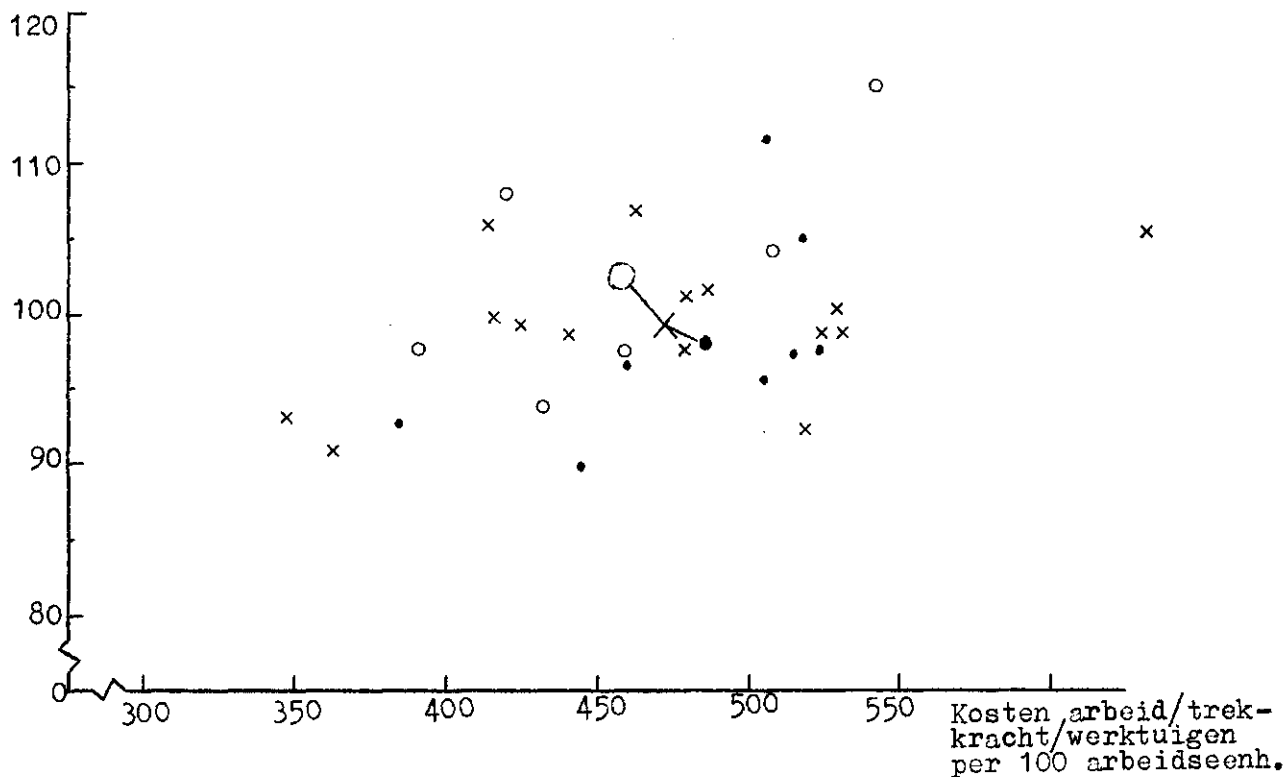
Index kg-opbrengsten
gehele bedrijf

Boekjaar 1958/59

Boekjaar 1960/61

Grafiek 5b

d. Arbeidskosten en de trekkracht- en werktuigkosten

In de voorgaande grafieken zijn de totale kosten voor arbeid/trekkracht/werktuigen per 100 arbeidskosten vergeleken met de nettogeldopbrengsten (grafiek 4) en de kg-opbrengsten (grafiek 5).

Thans willen wij nagaan of er enige samenhang is tussen de verschillende kostenbestanddelen van deze groep van kosten. Hier toe zijn de arbeidskosten per 100 arbeidseenheden in grafiek 6a en b uitgezet tegen de trekkracht- en werktuigkosten per 100 arbeidseenheden.

In beide jaren is er voor de gehele groep van bedrijven geen verband te zien tussen het totaal van de trekkracht- en werktuigkosten per 100 arbeidseenheden en het niveau van de arbeidskosten. Wel is te zien dat de "goede" bedrijven in beide jaren lagere arbeidskosten te zien geven dan de gemiddelde arbeidskosten van alle bedrijven die in de grafieken zijn aangegeven. Voor het jaar 1958/59 blijkt tevens dat de "goede" bedrijven lagere trekkracht- en werktuigkosten hebben dan de "onvoldoende" bedrijven.

De verschillen tussen de bedrijven in het niveau van de bewerkingskosten per 100 arbeidseenheden kunnen op grond van het voorgaande hoofdzakelijk worden toegeschreven aan de verschillen in de arbeidskosten per 100 arbeidseenheden.

Dit blijkt duidelijk uit grafiek 7a en b, met de arbeidskosten en de totale kosten voor arbeid/trekkracht/werktuigen per 100 arbeidseenheden.

Hetgeen reeds is opgemerkt bij grafiek 6 blijkt ook uit grafiek 7 namelijk dat in 1958/59 de "goede" bedrijven worden gekenmerkt door lage arbeidskosten en de "onvoldoende" bedrijven door hoge arbeidskosten. Dit geldt tevens voor het jaar 1960/61 waar de spreiding van de "goede" bedrijven echter groter is.

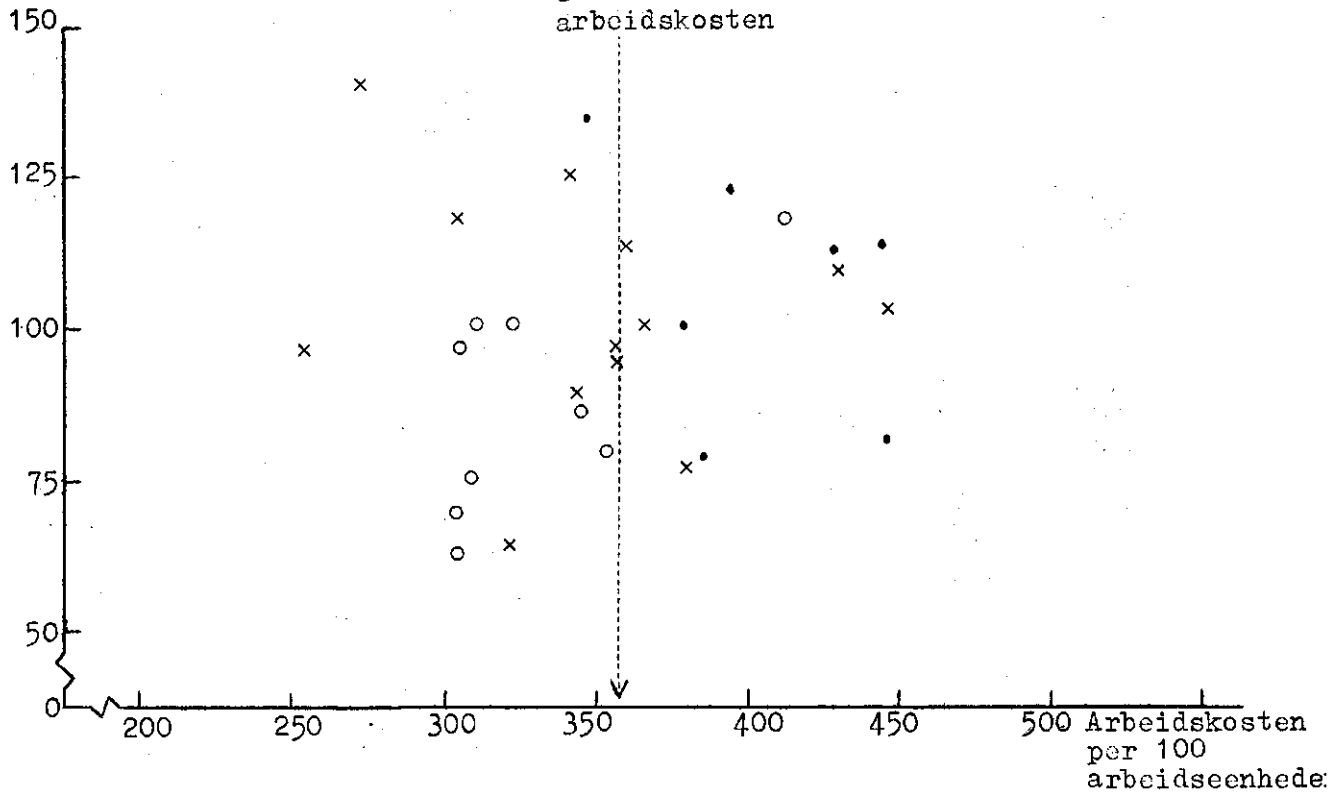
Voor beide jaren is het niveau van de arbeidskosten van betekenis geweest bij de indeling van de bedrijven. De "goede" bedrijven hebben in het algemeen lage arbeidskosten terwijl de "onvoldoende" bedrijven hoge arbeidskosten hebben, die niet worden gecompenseerd door lagere trekkracht- en werktuigkosten. Er blijkt dus dat niet-tegenstaande de grote invloed van de hoge of lage nettogeldopbrengsten op de typering van de bedrijven in "goede" en "onvoldoende", ook het niveau van de arbeidskosten in beide jaren een belangrijke factor is geweest.

ARBEIDSKOSTEN EN TREKKRACHT-/WERKTUIGKOSTEN
PER 100 ARBEIDSEENHEDEN

Trekkracht- en werktuigkosten
per 100 arbeidseenheden

Boekjaar 1958/59

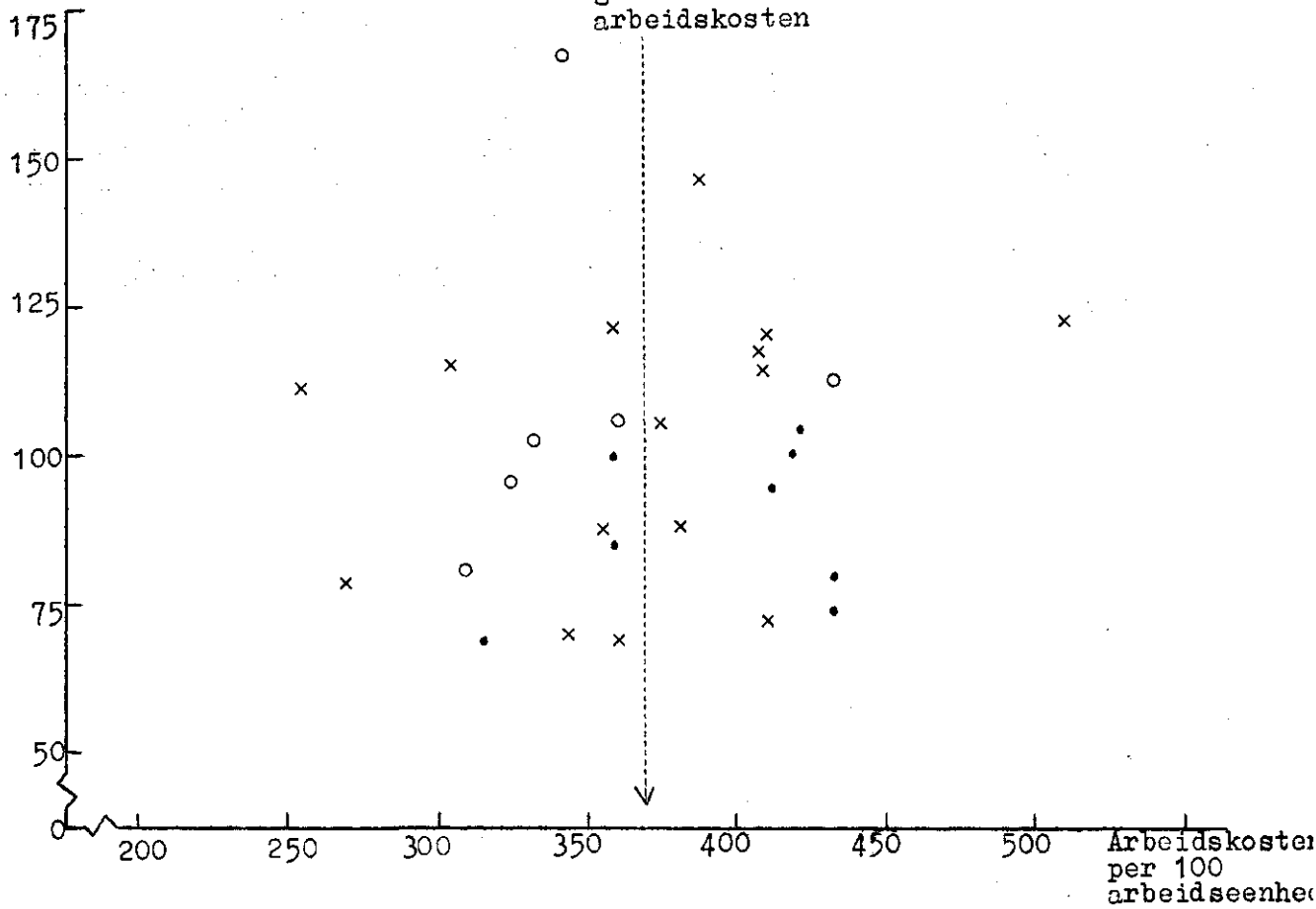
gemiddelde
arbeidskosten

Grafiek 6b

Boekjaar 1960/61

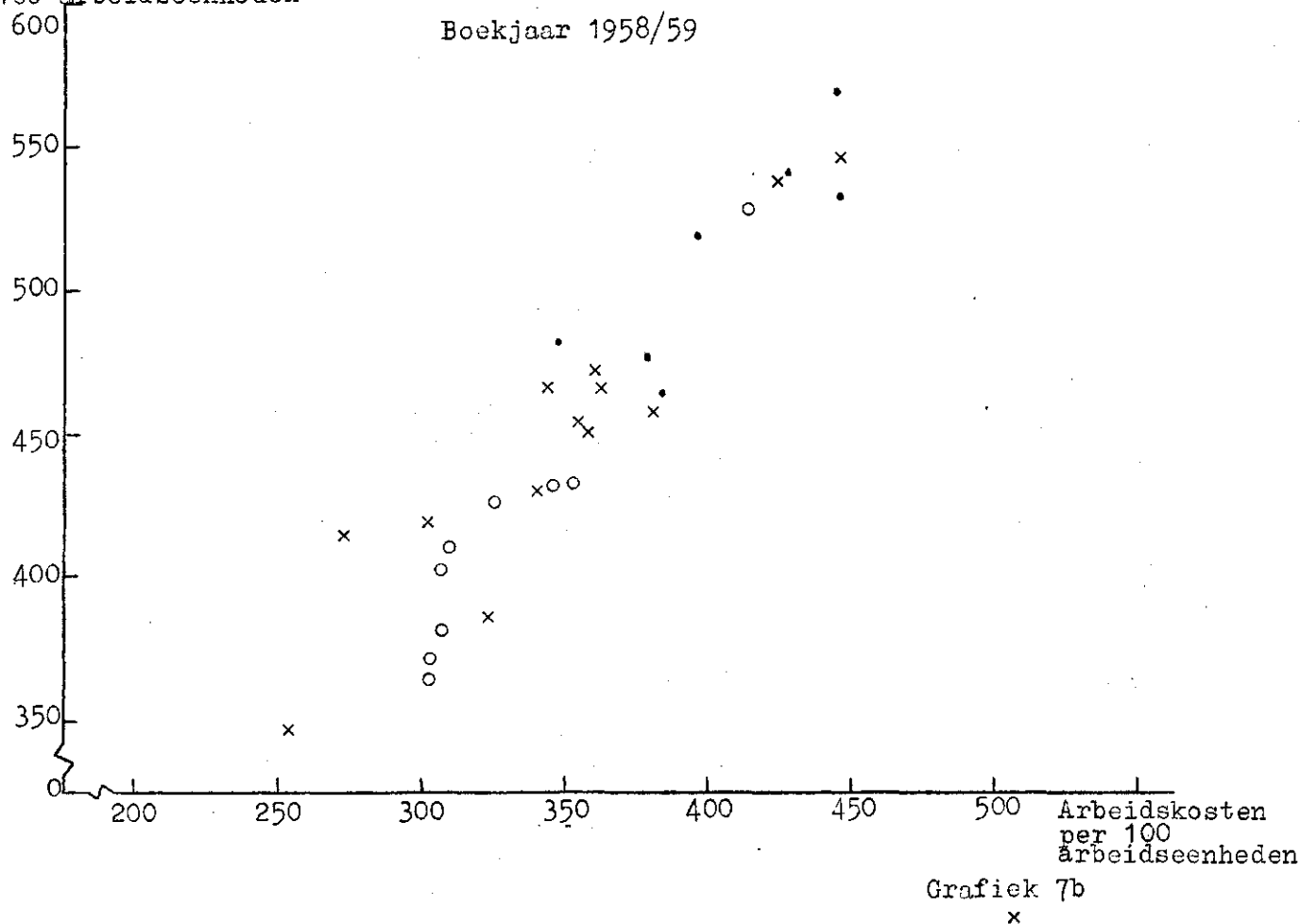
gemiddelde
arbeidskosten

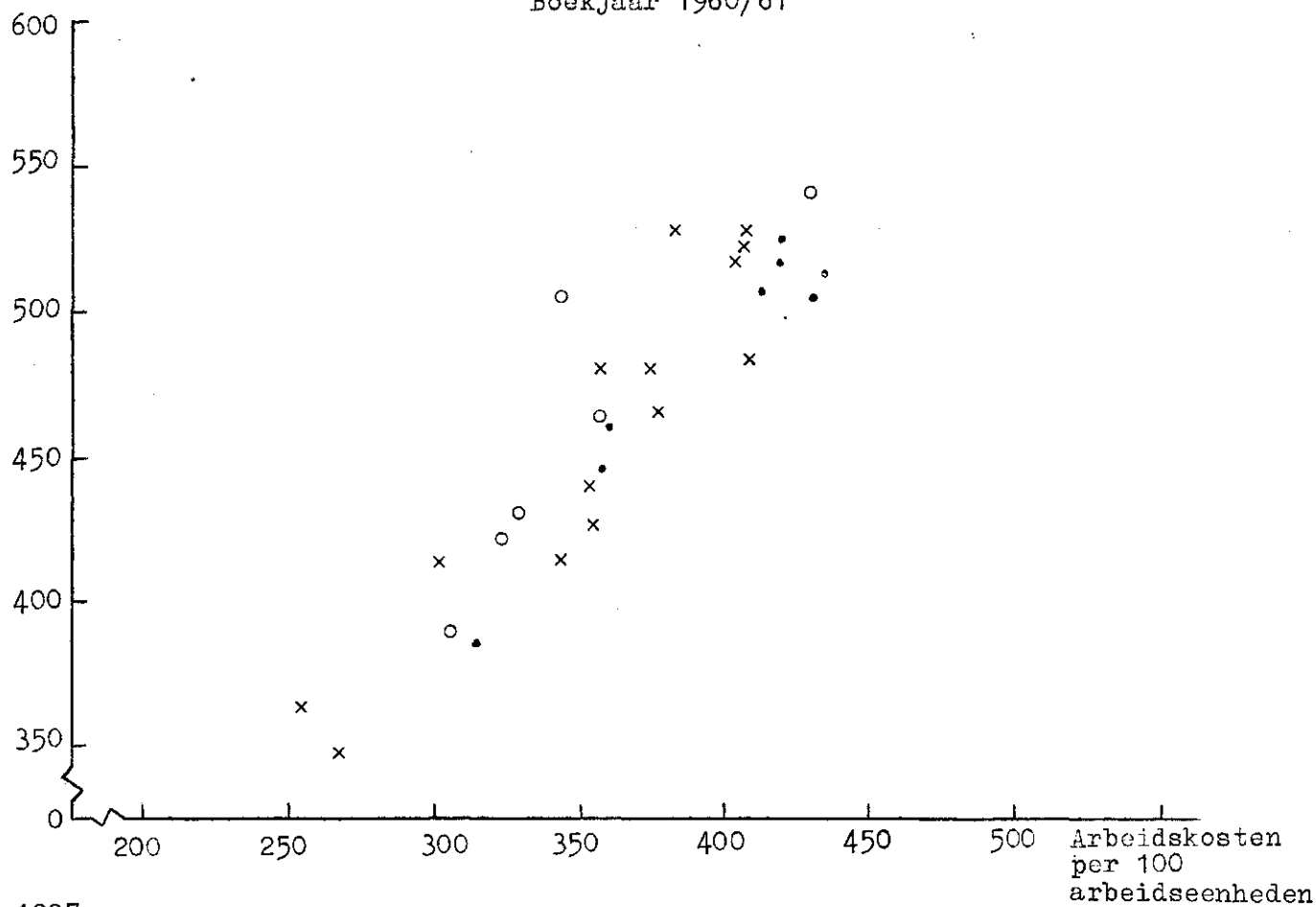
ARBEIDSKOSTEN EN TOTALE KOSTEN VOOR ARBEID/
TREKKRACHT/WERKTUIGEN PER 100 ARBEIDSEENHEDEN

Totale kosten voor
arbeid/trekkraft/werktuigen
per 100 arbeidseenheden

Boekjaar 1958/59

Boekjaar 1960/61

e. Nettogeldopbrengsten van akkerbouw en rundveehouderij

In aansluiting aan grafiek 4, kosten arbeid/trekkraft/werktuigen en nettogeldopbrengsten per 100 arbeidseenheden, willen wij thans nog bezien hoe de nettogeldopbrengsten van de twee bedrijfs-onderdelen akkerbouw en veehouderij ten opzichte van elkaar zijn gelegen. Hiertoe zijn de nettogeldopbrengsten per bedrijfsonderdeel nog verminderd met de trekkraft- en werktuigkosten en vervolgens uitgedrukt per 100 arbeidseenheden voor het desbetreffende onder-deel. Door deze omrekening zijn de beide bedrijfsonderdelen onder-ling vergelijkbaar geworden en gelden beide opbrengsten bij een zelfde niveau van arbeidskosten per 100 arbeidseenheden.

Uit grafiek 8 blijkt dat de spreiding van de akkerbouwopbreng-sten in 1960/61 vrij groot is geweest. De groepsgemiddelden geven in dat jaar aan, dat bij een ongeveer gelijk niveau van gemiddelde nettogeldopbrengsten van de rundveehouderij, een variatie te zien is bij de gemiddelde nettogeldopbrengsten van de akkerbouw per groep bedrijven van ca f. 525,- tot ca f. 975,- per 100 arbeids-eeenheden. De indeling van de bedrijven is dan ook sterk afhanke-lijk geweest van de nettogeldopbrengsten van de akkerbouwgewassen. Er zijn echter ook "goede" bedrijven met lage akkerbouwopbrengsten en hoge opbrengsten van de rundveehouderij.

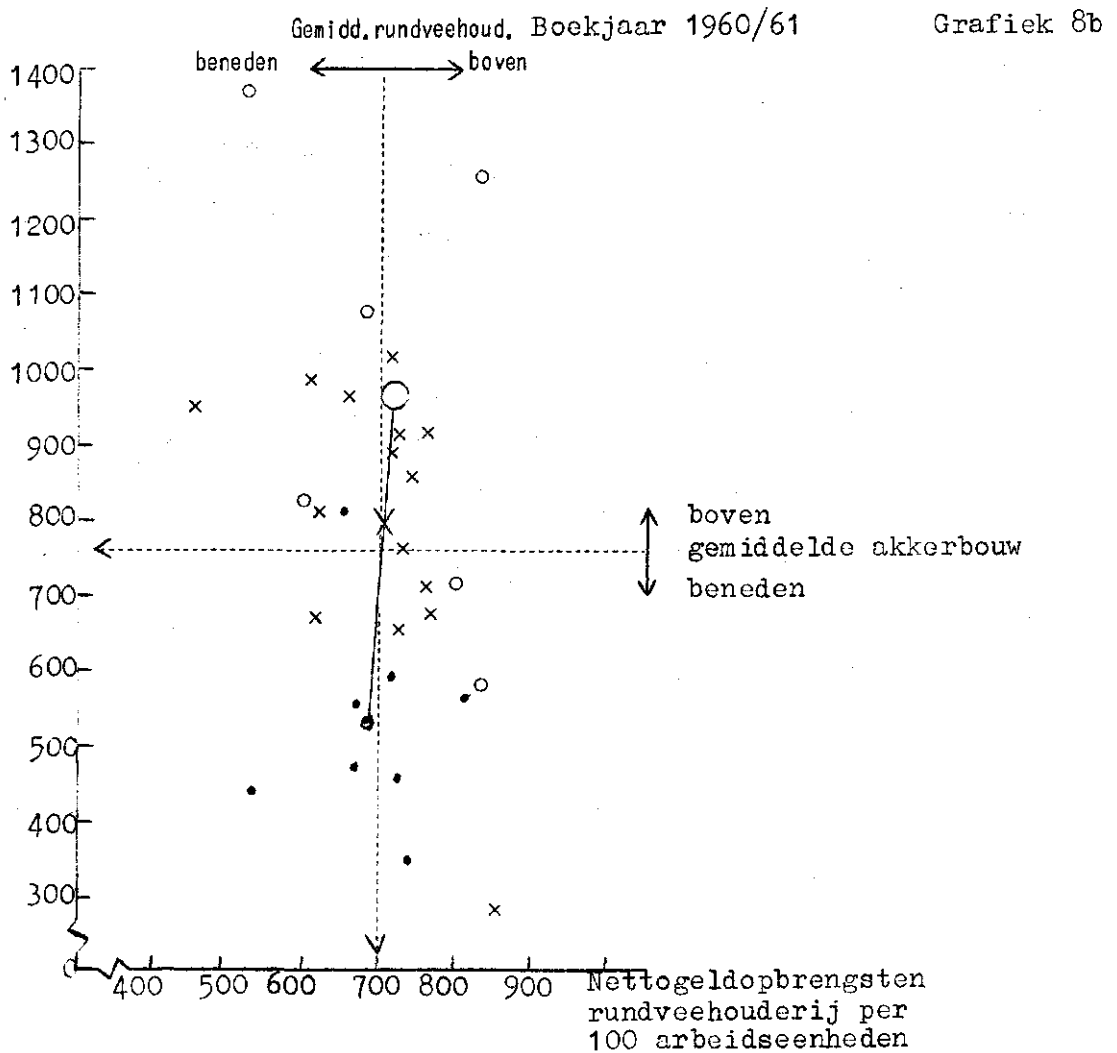
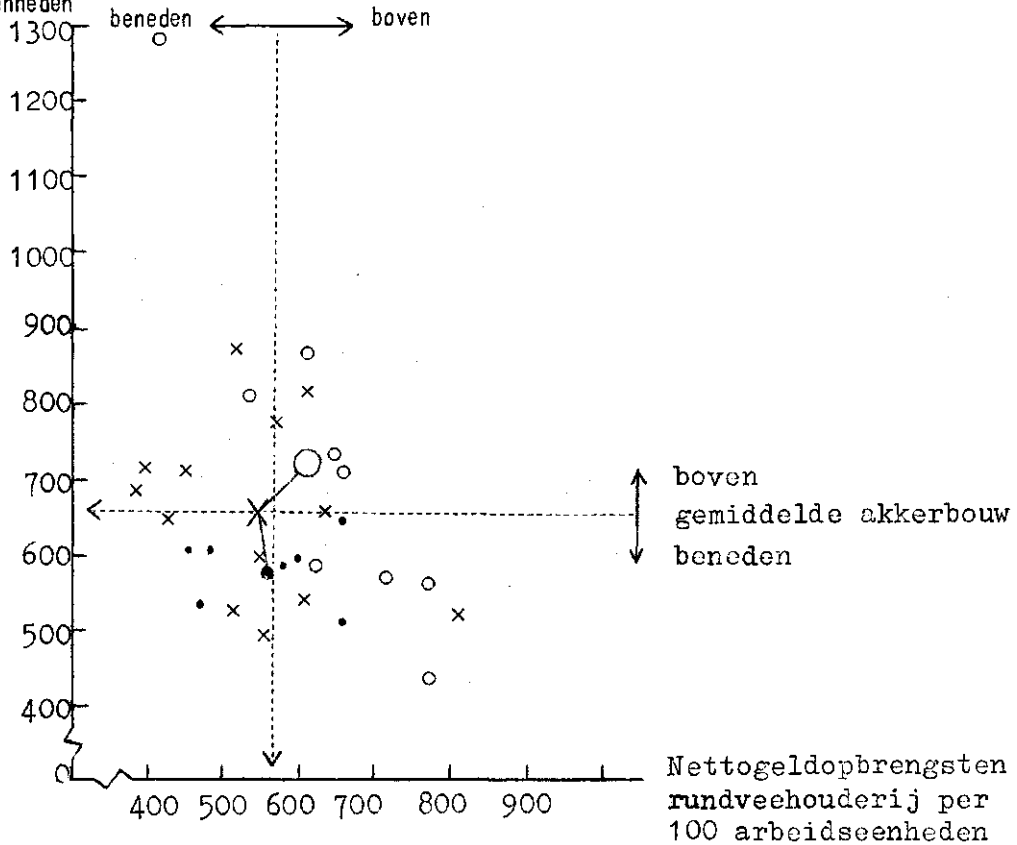
Voor het jaar 1958/59 is de spreiding echter kleiner. De "goede" bedrijven typeren zich in dit jaar in nog meerdere mate door hoge nettogeldopbrengsten van de rundveehouderij. De "onvol-doende" bedrijven geven ook in dit jaar lagere opbrengsten van de akkerbouw te zien en in mindere mate ook lage netto-opbrengsten van de rundveehouderij.

NETTOGELDOPBRENGSTEN RUNDVEEHOUDERIJ EN AKKERBOUW PER 100 ARBEIDSEENHEDEN

Netto geldopbrengsten
akkerbouw per 100
arbeidseenheden

Gemidd. rundveehoud.

Boekjaar 1958/59

f. Nettogeldopbrengsten akkerbouw en de pootaardappelenteelt

In verband met de grote spreiding in de nettogeldopbrengsten van de akkerbouwsector is in grafiek 9 verband gezocht tussen de hoogte van de nettogeldopbrengsten van akkerbouw en het aandeel van de pootaardappelenteelt binnen het bedrijfsverband. De belangrijkheid van de pootaardappelen is weergegeven door de benodigde arbeidsbehoefte voor dit gewas uit te drukken in procenten van de berekende arbeidsbehoefte voor het gehele bedrijf. Dit percentage is aangegeven op de horizontale lijn. De nettogeldopbrengsten van de akkerbouwsector verminderd met de trekkracht- en werktuigkosten zijn vermeld op de verticale lijn en berekend per 100 arbeidseenheden voor de akkerbouw.

Voor 1960/61, met vrij hoge pootaardappelprijzen, blijkt er tussen het percentage pootaardappelen en de nettogeldopbrengsten van de akkerbouwsector een nauw verband te bestaan. Verder blijkt, dat in dit jaar de "onvoldoende" bedrijven geen of weinig pootaardappelen verbouwen.

Voor 1958/59 blijkt er ook enig verband te bestaan, niettegenstaande de vrij lage prijs voor pootaardappelen. Nu echter liggen de "goede" bedrijven meer verspreid. De "onvoldoende" bedrijven blijken nu ca 20% pootaardappelen te hebben. Deze bedrijven liggen aan de onderzijde van de waarnemingenreeks met relatief lage nettogeldopbrengsten.

g. Samenvatting

Zonder de oorzaken te kunnen aangeven van het hoog of laag zijn van bepaalde kosten of opbrengsten is in het voorgaande een analyse gegeven van de spreiding van de bedrijfsresultaten.

De belangrijkste factoren die het niveau van deze bedrijfsresultaten hebben beïnvloed zijn:

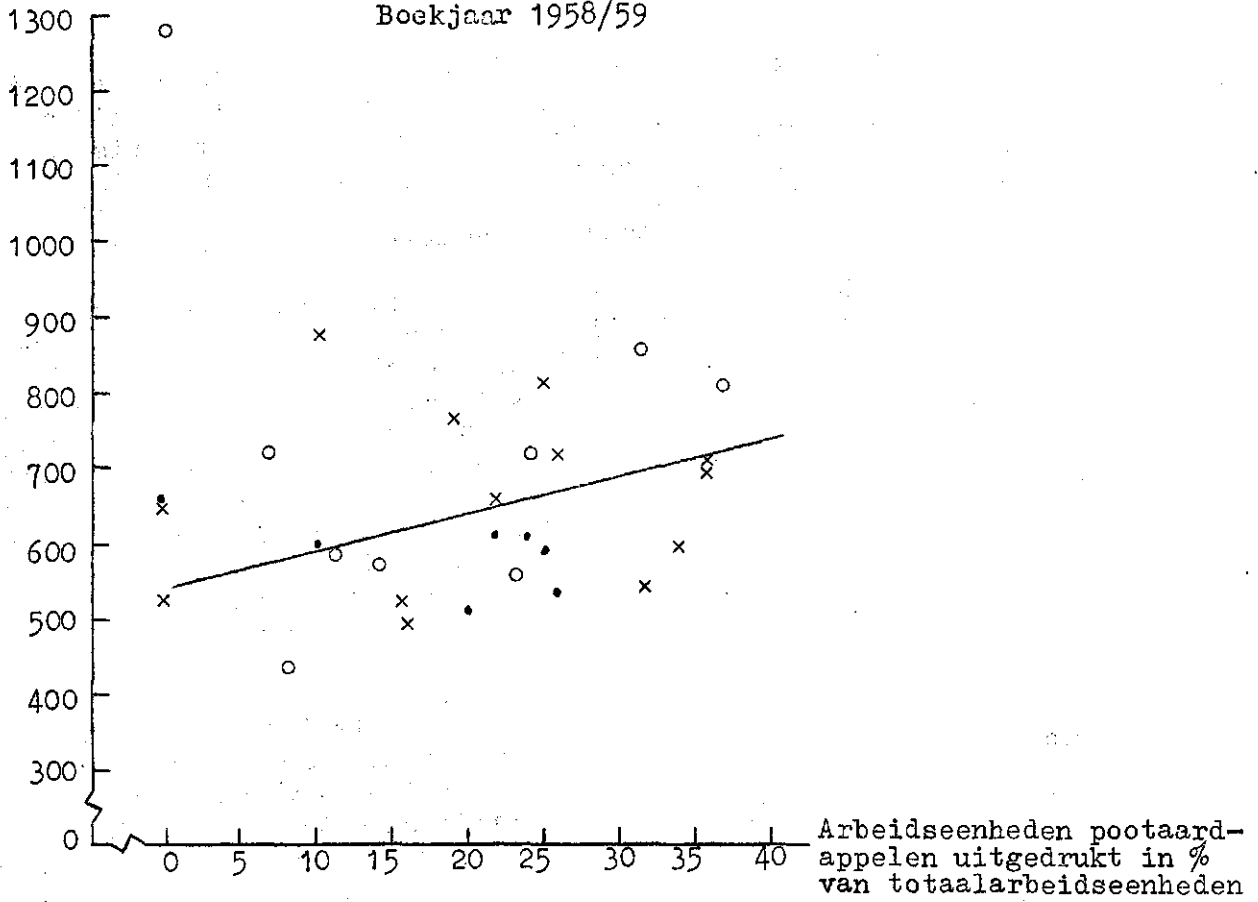
1. de verhouding tussen de nettogeldopbrengsten per 100 arbeidseenheden en de kosten voor arbeid/trekkracht/werktuigen per 100 arbeidseenheden geeft inzicht in de bedrijfsresultaten. Het niveau van de overige kosten voor grond en gebouwen, meststoffen en algemene kosten kan door de vrij grote uniformiteit van deze kosten een typering van de bedrijven op grond van de behaalde bedrijfsresultaten niet wijzigen;
2. de pootaardappelenteelt is van doorslaggevende betekenis voor de bedrijfsresultaten. Bij relatief hoge opbrengstprijzen voor de pootaardappelen (boekjaar 1960/61) geven de bedrijven met geen of weinig pootaardappelen de laagste uitkomsten;
3. alleen in het jaar 1958/59 (lage pootaardappelprijzen) typeren de "goede" bedrijven zich door hoge opbrengsten en lage kosten en de "onvoldoende" bedrijven door lage opbrengsten en hoge kosten. In 1960/61 bleek de typering in hoge mate afhankelijk te zijn van de nettogeldopbrengsten waarbij de mate waarin pootaardappelen zijn verbouwd een belangrijke factor was;

PERCENTAGE POOTAARDAPPELEN EN NETTOGELDOPBRENGSTEN
AKKERBOUW

Grafiek 9a

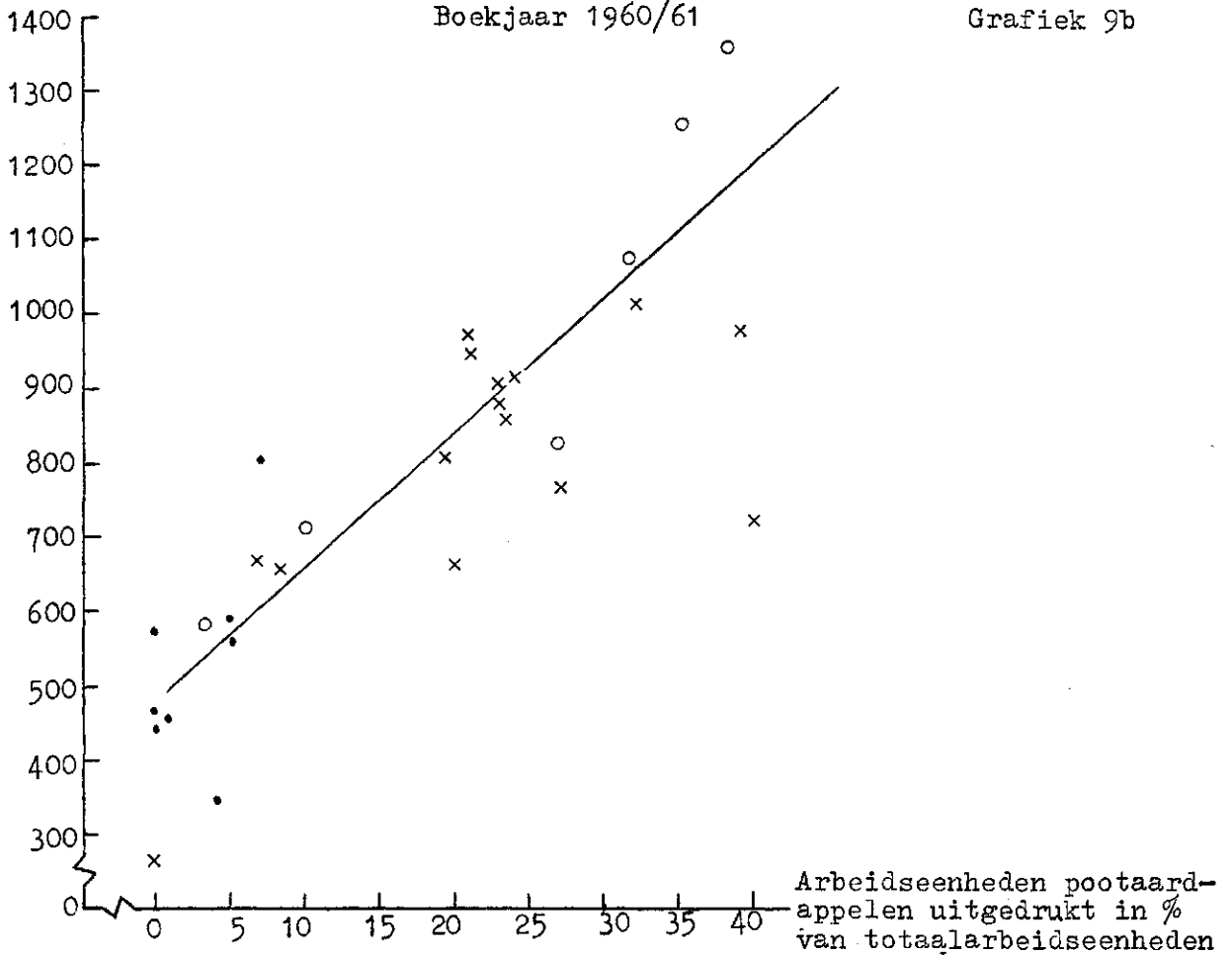
Netto geldopbr. akkerb. per 100 arb. eenheden

Boekjaar 1958/59

Boekjaar 1960/61

Grafiek 9b

4. in de totale kosten voor arbeid/trekkracht/werktuigen zijn de arbeidskosten het belangrijkste. Het blijkt, dat het niveau van de arbeidskosten in beide jaren van grote betekenis is geweest voor de bedrijfsresultaten. De hoogte van de trekkracht- en werktuigkosten bleek alleen voor het jaar 1958/59 op de "goede" bedrijven, evenals de arbeidskosten per 100 arbeidseenheden, laag te zijn;
5. de nettogeldopbrengsten van de akkerbouwsector blijken van jaar tot jaar grotere fluctuaties te vertonen dan de nettogeldopbrengsten van de rundveehouderij. Bedrijven die als "goed" zijn getypeert hebben of hoge netto-opbrengsten van akkerbouw en lage opbrengsten van rundveehouderij of lage netto-opbrengsten van akkerbouw en weer hoge netto-opbrengsten van rundveehouderij of de netto-opbrengsten van beide bedrijfsonderdelen zijn hoog. De "onvoldoende" bedrijven liggen bij goede of slechte resultaten van de rundveehouderij beneden het gemiddelde niveau van de akkerbouwsector. Dit wordt veroorzaakt door lage opbrengsten van pootaardappelen in 1958/59 of geen pootaardappelteelt in 1960/61.

Met behulp van een verdergaande bedrijfsstudie kunnen de geconstateerde afwijkingen per bedrijf nader worden verklaard.

Dit onderzoek valt echter geheel buiten het kader van het onderhavige kostprijsonderzoek, waarbij slechts getracht is om kenmerkende afwijkingen te signaleren. Tevens is getracht om meer inzicht te verschaffen omtrent de spreiding van de bedrijfsuitkomsten.

HOOFDSTUK IV

TOELICHTING OP DE BEREKENDE KOSTEN EN OPBRENGSTEN VAN DE VOORNAAMSTE GEWASSEN

§ 1. A l g e m e e n

De berekeningen zijn gebaseerd op de gemiddelde uitkomsten van de bedrijfsboekhoudingen in de jaren 1955/56 t/m 1960/61 (zes jaren).

Bij de bepaling van de kosten per produkt kan in het algemeen een onderscheid worden gemaakt naar:

- a. de direct toe te rekenen kosten, zoals zaaizaad, veevoer, ziektenbestrijding e.a.;
- b. de kosten welke met behulp van verdeelsleutels worden toegerekend aan de produkten. Dit is geschied voor de kosten van arbeid, trekkracht, werktuigen, fosforzuur- en kalibemesting e.a.

In de boekhoudingen van de bedrijven worden alleen kosten-splitsingen naar de verschillende produkten gemaakt indien deze kosten aanwijsbaar zijn voor een bepaald produkt zoals b.v. het aangekochte of uit eigen bedrijf afkomstige zaaizaad.

Het merendeel van de kosten op het akkerbouw- of gemengde bedrijf zijn echter kosten welke ten laste komen van alle voortgebrachte produkten. Zo worden de arbeidskosten voor betaalde arbeidskrachten en de eigen arbeid geadministreerd, zonder dat een verdeling over enig produkt plaatsheeft. Zou men de arbeidskosten per bedrijf over de produkten willen verdelen dan was naast de financiële administratie van het bedrijf ook een tijdschrijfadministratie nodig. In het algemeen stuit dit op praktische moeilijkheden en is daarom op brede schaal niet in te voeren.

Bij de huidige methode van kostprijsberekening, zoals deze in de loop der jaren is ontwikkeld, geeft een voor de deelnemer vrij eenvoudige administratie reeds voldoende basisgegevens. Er wordt namelijk gewerkt met normatieve verdeelsleutels die gelden voor alle bedrijven in een bepaald gebied.

Voor de opstelling van deze verdeelsleutels is uiteraard een diepgaande studie vereist. Op een beperkt aantal bedrijven wordt daarom een gedetailleerde tijdschrijfadministratie gevoerd. Dit geschiedt o.m. voor het meten van het kwantitatieve arbeids- en trekkrachtverbruik voor de verschillende produkten.

Over de gebruikte verdeelsleutels is verder bij de behandeling van de afzonderlijke kostenposten een korte toelichting gegeven.

Hoewel er ten aanzien van bepaalde verdeelsleutels een verdergaande verfijning wellicht mogelijk is, dient men niet uit het oog te verliezen dat alle kosten, zoals deze in de praktijk zijn waargenomen door middel van de L.E.I.-administratie, zijn verdeeld over de verschillende voortgebrachte produkten.

Thans willen wij overgaan tot de toelichting op de berekende kosten en opbrengsten van de voornaamste gewassen.

§ 2. Arbeidskosten

a. Basisgegevens

Bij de berekening van de arbeidskosten per gewas kunnen de volgende fasen worden onderscheiden:

- (1) de arbeidskosten per bedrijf;
- (2) de verdeelsleutel voor de toerekening van de arbeidskosten aan de verschillende produkten;
- (3) het te verwachten loonpeil t.b.v. de voorcalculatie;
- (4) de arbeidskosten per produkt voor de voorcalculatie 1961/62.

De bepaling van de arbeidskosten per produkt is in vorenstaande volgorde behandeld.

b. Arbeidskosten per bedrijf

De bedrijfsboekhoudingen geven de totale arbeidskosten per jaar met een specificatie naar betaalde arbeidskosten voor losse en vaste arbeidskrachten (tijddloon en akkoordloon) en berekende arbeidskosten voor eigen arbeidskrachten d.w.z. boer en gezinsleden.

Betaalde arbeidskosten

De arbeidskosten voor de betaalde arbeidskrachten bestaan uit de voor het bedrijf gedane loonuitgaven en sociale lasten, eventueel vermeerderd met de aan deze arbeiders verstrekte emolumenten.

Berekende arbeidskosten

De berekende arbeidskosten zijn gebaseerd op de opgave van gewerkte uren in handenarbeid van boer en gezinsleden.

De waardering van deze gewerkte uren geschiedt tegen het loon per gewerkt uur van een vaste vakarbeider op veehouderijbedrijven.

De kosten van wachtgeld- en werkloosheidsverzekering zijn voor de boer en boerin niet opgenomen. Voor de overige gezinsleden zijn de kosten van wachtgeld- en werkloosheidsverzekering voor een vaste arbeider in rekening gebracht.

De loonberekening is opgesteld met behulp van het basisuurloon en een aantal te betalen uren per jaar van 2975 waarvan 475 overuren. Verder is voor het niet-werken in akkoord de akkoord-dervingstoeslag opgenomen.

In tabel 11 is deze theoretische opstelling gemaakt van de loonkosten per gewerkt uur op basis van de C.A.O. 1961/62.

Tabel 11

VOORBEELDBEREKENING VAN HET LOON PER GEWERKT UUR VAN BOER EN ZOONS¹⁾
Voorcalculatie 1961/62

	Boer	Zoons
Basisuurloon	f. 1,56 ⁵	f. 1,56 ⁵
Waardering betaalde uren op basisuurloon		
2500 uur à 100%	f.3.912,50	f.3.912,50
220 " " 130%	" 447,59	" 447,59
85 " " 150%	" 199,54	" 199,54
170 " " 200%	" 532,10	" 532,10
Akkoordervings toeslag		
2500 uren à 4 ct.	" 100,-	" 100,-
Totaal (a)	f.5.191,73	f.5.191,73
Vakantietoelage $\frac{2}{52} \times (a)$	" 199,68	" 199,68
Jaarloon m.i.v. wachtgeld- en werkloosheidsverzekering (b)	f.5.391,41	f.5.391,41
Idem (zonder wachtgeld- en werkloosheidsverzekering) (c)	f.5.364,45	
Bij: huurcompensatie		
52 x f.3,50	" 182,-	" 182,-
Totaal (d)	f.5.546,45	f.5.573,41
Sociale lasten over premie-loon d.i. (d) verminderd met pensioenpremie a. boer 13,48%	" 735,40	
b. zoons 13,98%		" 766,44
Jaarloon met inbegrip van sociale lasten (afgerond)	f.6.282,-	f.6.340,-
Aantal gewerkte uren	2765	2765
Loon per gewerkt uur	f.2,272	f.2,293

1) Leeftijd 23-65 jaar.

De looncompensatie i.v.m. de huurverhoging (1 april 1960) is afzonderlijk in rekening gebracht.

De berekening van de sociale lasten is gebaseerd op het premie-uurloon; dit is het loon per uur verminderd met het werknemersdeel voor de pensioenverzekering (f.1,75 per week).

De sociale lasten, welke gelden voor de verschillende categorieën arbeidskrachten zijn als volgt te becijferen:

ziektewet	2,- %
ziekenfondsenbesluit	2,45%
ongevallenwet	1,70%
invaliditeits- en ouderdomsverzekering	0,57%
kinderbijslagwet	5,10%
bedrijfspensioenfonds	1,66%
Totaal	<u>13,48%</u>

In rekening gebracht:

- (1) voor boer en boerin;
(zonder wachtgeld- en werkloosheidsverzekering) 13,48%
- (2) voor overige gezinsleden en vaste arbeiders
(met inbegrip van wachtgeld- en werkloosheidsverzekering 0,5%) 13,98%
- (3) voor losse arbeiders
(met inbegrip van wachtgeld- en werkloosheidsverzekering 4,1%). 17,58%

Verder is bij de waardering van de eigen arbeid nog rekening gehouden met de toeslagen voor het bezit van vaardigheidsdiploma's. De berekening van de hoogte van deze toeslagen is gebaseerd op het bezit van diploma's zoals deze op de in het onderzoek betrokken bedrijven voorkomen.

c. Verdeelsleutel voor de arbeidskosten

Zoals is opgemerkt worden de arbeidskosten per bedrijf met behulp van een verdeelsleutel verdeeld over de verschillende produkten. Deze verdeling geschiedt op basis van de bedrijfsgegevens, zoals het gespecificeerde bouwplan, de oppervlakte grasland, de veebezetting en aanvullende technische gegevens over de wijze waarop bepaalde werkzaamheden zijn uitgevoerd.

Het kenmerk van de verdeelsleutel voor de arbeidskosten is de normale arbeidsbehoefte der afzonderlijke gewassen en het vee. De bepaling van deze normale arbeidsbehoefte per gewas of diersoort is uitgevoerd met behulp van uitvoerige tijdschrijfgegevens van een aantal bedrijven.

Om tot een goede normstelling van de arbeidsbehoefte te komen is in verband met de bijzondere omstandigheden zoals weersinvloeden e.d., een vergelijking getroffen met het reeds bestaande documentatiemateriaal voor de berekening van produktiekosten in andere gebieden. Voor de opstelling van de verdeelsleutels is dan ook gebruik gemaakt van de tijdschrijfgegevens van de akkerbouwbedrijven in de Groninger bouwstreek en is aansluiting gezocht met de beschikbare gegevens van de weidebedrijven in het Friese weidegebied.

De berekende arbeidsbehoefte per gewas en per diersoort is omgerokend tot verhoudingsgetallen welke in bijlage II zijn vermeld. Deze verhoudingsgetallen (verdeelsleutel) geven de arbeidsbehoefte aan in eenheden per ha gewas en per diersoort. De arbeidsbehoefte van één ha graan geoogst met zelfbinder, waarbij het dorsen geschiedt door derden, is gesteld op 100 eenheden.

Een voorbeeld van de gevolgde werkwijze is in het navolgende vermeld waarbij de berekening van de arbeidskosten voor een afzonderlijk bedrijf met behulp van de verdeelsleutel en de technische gegevens is uitgewerkt.

Tabel 12

VOORBEELDBEREKENING VAN DE
VERDELING VAN DE ARBEIDSKOSTEN PER BEDRIJF
(Bedrijf A, boekjaar 1960/61)

	Technische gegevens	Verdeel- sleutel vlgs. bijl.II	Totaal een- heden
Granen	7,- ha dorsen door derden	100	700
Erwten	1,- ha " " "	135	135
Pootaardappelen	5,- ha herfstaflevering handgerooid (sorteren door derden)	435	2.175
Vlas - ongerepeld	1,- ha geplukt door derden	132	132
Suikerbieten	2,- ha handgerooid (incl. koppen en blad verzamelen)	439	878
Voederbieten	1,- ha handgerooid	448	448
Grasland	13,- ha verplegen	40	520
Hooien	8,- ha	34	272
Kuilen	5,- ha	26	130
Melkkoeien	17,- st.machinaal melken	89	1.513
Werkpaarden	2,- st.	82	164
Totaal aantal eenheden per bedrijf			7.067
Totale arbeidskosten volgens boekhouding			f.23.000,-
Werkelijke arbeidskosten per 100 eenheden			f. 325,-

Met behulp van de berekende arbeidskosten per 100 eenheden, namelijk f.325,- kunnen ook de arbeidskosten van de afzonderlijke gewassen op dit bedrijf worden bepaald. Dit is echter binnen het kader van de berekeningsmethodiek niet nodig, daar in de verdere bewerking volstaan kan worden met de verkregen uitkomst per 100 eenheden of per ha graan.

De gemiddelde arbeidskosten per 100 eenheden van alle in het onderzoek betrokken bedrijven zijn voor de verschillende jaren als volgt:

Tabel 13

GEMIDDELTE ARBEIDSKOSTEN PER HA GRAAN (100 EENHEDEN)

Boekjaar 1955/56	f. 293,-
" 1956/57	" 306,-
" 1957/58	" 323,-
" 1958/59	" 342,-
" 1959/60	" 322,-
" 1960/61	" 351,-

De verschillen in de arbeidskosten per ha graan of per 100 eenheden, welke tussen de afzonderlijke jaren bestaan, worden veroorzaakt door het verschil in loonpeil, het verschil in weersomstandigheden en de verschillen in de arbeidsvoorziening en de mechanisatie.

d. Het te verwachten loonpeil voor de voorcalculatie 1961/62

De uitkomsten volgens tabel 13 gelden bij het loonpeil in de genoemde jaren. Ten behoeve van de voorcalculatie 1961/62 dienen deze uitkomsten te worden omgerekend op het te verwachten loonpeil. Hiervoor is het loonpeil volgens de C.A.O. voor het jaar 1961/62 aangehouden.

De omrekening van de arbeidskosten tot het verwachte loonpeil geschiedt met behulp van de geconstateerde stijgingen in het loonpeil volgens de C.A.O. voor de desbetreffende jaren. De wijzigingen in het loonpeil, zowel voor tijd- als akkoordloon, zijn echter niet voor alle categorieën arbeidskrachten gelijk geweest. Dit heeft een nadere analyse van de samenstelling van het arbeidsaanbod noodzakelijk gemaakt. In bijlage III is een overzicht gegeven van het aandeel van de verschillende categorieën arbeidskrachten in de totale arbeidskosten en de hieruit voortvloeiende wijzigingscoëfficiënten voor de totale arbeidskosten.

In tabel 14 zijn de arbeidskosten per 100 eenheden omgerekend op basis van het loonpeil volgens de C.A.O. 1961/62.

Tabel 14

ARBEIDSKOSTEN PER HA GRAAN (100 EENHEDEN)
(loonpeil - voorcalculatie 1961/62)

	Stijging loonpeil in %	Bedrag in gld.
Boekjaar 1955/56	51,8	445,-
" 1956/57	38,0	422,-
" 1957/58	26,5	409,-
" 1958/59	17,2	401,-
" 1959/60	14,5	369,-
" 1960/61	5,2	369,-
Voorcalculatie 1961/62		360,-

De arbeidskosten per ha graan of per 100 eenheden in tabel 14 zijn in de verschillende jaren onderling vergelijkbaar, omdat zij gelden bij een zelfde loonpeil.

Dat de daling in die kosten ongelijkmatig is, wordt mede veroorzaakt door de bijzondere omstandigheden in het desbetreffende jaar.

e. Arbeidskosten per produkt - voorcalculatie 1961/62

Met behulp van de voorgerecalculeerde arbeidskosten per 100 eenheden uit tabel 14 kunnen voor de verschillende produkten de gemiddelde arbeidskosten worden bereijferd. Voor deze berekening zijn aanvullende gegevens verzameld over de verschillende voorkomende bewerkingsmethoden die van invloed zijn op de hoogte van de gemiddelde arbeidskosten per produkt. Uit de bedrijfsboekhoudingen is nagegaan in welke mate bepaalde bewerkingsmethoden worden toegepast. Na normalisering van deze gegevens is onderstaand overzicht opgesteld dat voor de voorcalculatie is gebruikt.

Tabel 15

TOEGEPASTE WERKMETHODEN IN % VAN DE OPPERVLAKTE 1)

	Bewerkingsmethode	Behandelde oppervlakte
		%
Wintertarwe	maaien door derden	35
	dorsen	45(45)
	maaidorsen	55(55)
Zomertarwe	maaien door derden	35
	dorsen	45(45)
	maaidorsen	55(55)
Zomergerst	maaien door derden	5
	dorsen	5(5)
	maaidorsen	95(95)
Haver	maaien door derden	45
	dorsen	75(75)
	maaidorsen	25(25)
Erwten	maaien door derden	60
	dorsen	100(80)
Vlas (gerepeld)	machinaal plukken	100(100)
	repelen	100(40)
Pootaardappelen	handrooien	20
	voorraadrooien	70(40)
	verzamelrooien	10(5)
	sorteren	100(50)
	voorjaarsaflevering	20(5)
Suikerbieten	handrooien	100

- 1) De tussen haakjes geplaatste percentages zijn begrepen in de eerst gegeven percentages en hebben betrekking op de door de loonwerker behandelde oppervlakte. Voor pootaardappelen - voorjaarsaflevering betreft dit het bewaren door derden.

Met behulp van de in bijlage II vermelde verdeelsleutel en de hiervoor genoemde technische gegevens over de bewerkingsmethoden zijn van de afzonderlijke gewassen de arbeidskosten ten behoeve van de voorcalculatie berekend. De uitkomsten zijn als volgt:

Tabel 16

BEREKENDE ARBEIDSKOSTEN PER HA GEWAS
Voorcalculatie 1961/62

	Aantal eenheden	Kosten in gld.
Normbedrag	100,-	360,-
Wintertarwe	82,15	296,-
Zomertarwe	82,15	296,-
Zomergerst	73,05	263,-
Haver	89,85	323,-
Erwten	133,40	480,-
Vlas (gerepeld)	210,-	756,-
Pootaardappelen	434,25	1563,-
Suikerbieten	403,-	1451,-

§ 3. B e l o n i n g v o o r b e d r i j f s l e i d i n g

Ten behoeve van de voorcalculatie 1961/62 zijn de bedragen overgenomen uit de reeds opgestelde berekeningen voor de gewassen op akkerbouwbedrijven in de Noordelijke en Zuidwestelijke akkerbouwgebieden volgens Rapport No. 379.

De beloning voor bedrijfsleiding is dan als volgt:

Granen	f. 94,-	per ha
Erwten	" 115,-	per ha
Vlas (gerepeld)	" 170,-	per ha
Pootaardappelen	" 331,-	per ha
Suikerbieten	" 189,-	per ha

§ 4. T r e k k r a c h t k o s t e n

De trekkrachtkosten bestaan uit de kosten van de trekkers en de paarden. Het totaal van deze kosten is te onderscheiden in betaalde en berekende kosten.

De betaalde kosten voor de trekkers zijn de kosten van brandstoffen, smeermiddelen en onderhoud; voor de paarden zijn het de kosten van hoefbeslag, tuigen, verzekering, veearts en aangekochte voedermiddelen.

De berekende kosten voor de trekkers bestaan uit de afschrijvings- en revisiekosten en de rente.

De afschrijvingsbedragen worden jaarlijks bepaald met behulp van de volgende gegevens:

- a. de gewerkte uren volgens opgaven van de deelnemers;
- b. een schatting in uren van de totale levensduur van de trekkers;
- c. de huidige nieuwwaarde van de trekkers.

De geschatte levensduur van b.v. een trekker van 20 pk tot 30 pk is gesteld op 8.000 werkuren, waarbij minimaal ca. 530 werkuren per jaar in rekening wordt gebracht.

Voor de verschillende trekkers is de volgende levensduur aangehouden.

Trekkers	Totale levensduur	Minimumafschrijving per jaar
Beneden 20 pk	7000 uur	470 uur
20 t/m 30 pk	8000 uur	530 uur
Boven 30 pk	10000 uur	670 uur

De uitgegeven bedragen voor revisie van de trekker worden niet als kosten beschouwd in het jaar waarin deze bedragen worden betaald. In plaats daarvan wordt jaarlijks een berekend bedrag onder de kosten opgenomen. Voor revisiekosten is namelijk jaarlijks $\frac{1}{3}$ van het afschrijvingsbedrag in rekening gebracht. Grote uitgaven, welke niet voor revisie zijn, b.v. voor nieuwe banden, worden over drie jaar verdeeld.

Tenslotte wordt opgemerkt, dat bij de bepaling van de afschrijvingsbedragen geen rekening is gehouden met een eventuele residuwaarde.

De rentekosten zijn berekend tegen $4\frac{1}{2}\%$ over de gemiddelde boekwaarde welke gecorrigeerd is overeenkomstig de wijzigingen in de nieuwwaarde.

De berekende kosten voor paarden bestaan uit de afschrijving, de rente en de voedermiddelen uit het eigen bedrijf.

De afschrijving is berekend op ca f.70,- per paard per jaar. De rentekosten zijn berekend tegen $4\frac{1}{2}\%$ over de gemiddelde waarde.

De haver uit het eigen bedrijf is gewaardeerd tegen de marktprijs van f.25,75 per 100 kg. (prijsspeil 1961). De kosten van de voedergewassen en grasland zijn tegen het laatst bekende prijspeil in de kosten per bedrijf opgenomen. Dit is geschied tegen een normbedrag per werkpaard en per jong paard bij het prijspeil van de voorcalculatie.

Per gemiddeld aanwezig werkpaard f. 390,- per stuk

Per gemiddeld aanwezig jong paard " 195,- per stuk

Deze normen zijn overeenkomstig de berekening van de produktiekosten van gewassen in de Noordelijke akkerbouwgebieden.

De arbeidskosten voor de verzorging van de paarden zijn opgenomen in de totale trekkrachtkosten.

De verdeling van de trekkrachtkosten over de afzonderlijke produkten geschiedt overeenkomstig de gevolgde methode bij de arbeidskosten.

Voor elk bedrijf zijn de trekkrachtkosten berekend per 100 eenheden, waarbij de trekkrachtbehoefte van 1 ha graan op 100 eenheden is gesteld. De verdeelsleutel (zie bijlage II) is evenals voor de toerekening van de arbeidskosten, gebaseerd op de tijdschrijfadministraties.

In de afgelopen jaren bedroegen de trekkrachtkosten per ha graan (100 eenheden)

Tabel 17

GEMIDDELDE TREKKRACHTKOSTEN PER HA GRAAN (100 EENHEDEN)

Boekjaar 1955/56	f. 92,-
" 1956/57	" 96,-
" 1957/58	" 93,-
" 1958/59	" 105,-
" 1959/60	" 114,-
" 1960/61	" 109,-

Deze bedragen zijn omgerekend tot het niveau van het te verwachten prijspeil voor 1961/62.

Bij de omrekening tot dit prijspeil zij opgemerkt dat de wijzigingen in de kosten voor afschrijving, revisie en rente voor de trekkers zijn bepaald met behulp van de wijzigingen in de nieuwwaarde van de trekkers.

De berekening van de totale kostenstijging/daling van de trekkrachtkosten tot het prijspeil voor de voorcalculatie 1961/62 ten opzichte van het prijspeil, zoals dit in de desbetreffende jaren heeft gegolden, geschiedde met behulp van de gespecificeerde kosten per bedrijf.

De trekkrachtkosten per ha graan (100 eenheden) in de verschillende jaren omgerekend tot het prijspeil van voorcalculatie 1961/62 zijn in tabel 18 vermeld.

Tabel 18

TREKKRACHTKOSTEN PER HA GRAAN (100 EENHEDEN)

Voorcalculatie 1961/62		
	Stijging prijspeil in %	Bedrag in gld.
Boekjaar 1955/56	20,2	111,-
" 1956/57	15,2	111,-
" 1957/58	10,7	103,-
" 1958/59	9,5	115,-
" 1959/60	5,6	120,-
" 1960/61	3,4	113,-
Voorcalculatie 1961/62		115,-

Met behulp van de in bijlage II vermelde verdeelsleutel en de technische gegevens over de bewerkingsmethoden zijn de trekkrachtkosten voor de afzonderlijke gewassen als volgt berekend:

Tabel 19

BEREKENDE TREKKRACHTKOSTEN PER HA GEWAS
Voorcalculatie 1961/62

	Aantal eenheden	Kosten in gld.
Normbedrag	100,-	115,-
Wintertarwe	87,20	100,-
Zomertarwe	87,20	100,-
Zomergerst	85,10	98,-
Haver	90,40	104,-
Erwten	99,80	115,-
Vlas (gerepeld)	83,-	95,-
Pootaardappelen	191,75	221,-
Suikerbieten	172,-	198,-

§ 5. Werk t u i g k o s t e n

De werktuigkosten bestaan uit:

- afschrijving op de werktuigeninventaris;
- rente over het in werktuigen geïnvesteerd kapitaal;
- overige werktuigkosten

Het afschrijven op de werktuiginventaris is het middel om de kosten van de werktuigen ten laste te brengen van de jaren waarin deze werktuigen worden gebruikt. De afschrijvingsbedragen worden berekend op basis van de nieuwwaarde. Voor elk soort werktuig is een afschrijvingspercentage per jaar vastgesteld op grond van de geschatte levensduur van het werktuig.

De rentekosten over het geïnvesteerde kapitaal zijn berekend tegen $4\frac{1}{2}\%$ over de gemiddelde waarde van de inventaris, welke is gesteld op 60% van de nieuwwaarde.

De overige werktuigkosten bestaan uit de in de loop van het boekjaar betaalde onderhoudskosten, de aanschaffing van kleinge-reedschap en bindertouw.

De verdeling van de werktuigkosten over de verschillende produkten geschiedt met behulp van een verdeelsleutel overeenkomstig de toerekening van de arbeids- en tractiekosten. De in bijlage II vermelde verdeelsleutel is ten behoeve van deze berekening gebruikt.

Zoals uit deze verdeelsleutel blijkt worden de kosten voor afschrijving en rente van de specifieke werktuigen zoals aardappellooimachine, vlasplukmachine, melkmachine e.d. toegerekend aan de afzonderlijke produkten waarvoor deze werktuigen worden gebruikt. De algemeen voorkomende werktuigen zoals ploegen, eggen, e.d. welke ten behoeve van de grondbewerking worden gebruikt zijn toegerekend aan alle gewassen. Verder is nog onderscheid gemaakt naar werktuigen, welke slechts voor enkele gewassen worden gebruikt, zoals zaaimachine, graanelevator e.d.

De kosten voor aanschaffing van kleingereedschap en het onderhoud zijn omgeslagen per ha.

De werktuigkosten per ha graan (100 eenheden) zijn eveneens becijferd met behulp van de technische gegevens en de in bijlage II vermelde verdeelsleutel.

Tabel 20

GEMIDDELDE WERKTUIGKOSTEN PER HA GRAAN (100 EENHEDEN)

Boekjaar 1955/56	f. 122,-
" 1956/57	" 126,-
" 1957/58	" 121,-
" 1958/59	" 116,-
" 1959/60	" 119,-
" 1960/61	" 118,-

Deze bedragen moeten worden omgerekend op het prijspeil van de voorcalculatie. De wijzigingen in het prijspeil in de afgelopen jaren ten opzichte van het verwachte prijspeil zijn in tabel 21 opgenomen. De werktuigkosten per 100 eenheden op het prijspeil van de voorcalculatie zijn als volgt.

Tabel 21

WERKTUIGKOSTEN PER HA GRAAN (100 EENHEDEN)

Voorcalculatie 1961/62		
	Stijging prijspeil in %	Bedrag in gld.
Boekjaar 1955/56	15,3	141,-
" 1956/57	11,0	140,-
" 1957/58	6,7	129,-
" 1958/59	5,2	122,-
" 1959/60	5,8	126,-
" 1960/61	3,3	122,-
Voorcalculatie 1961/62		125,-

Met behulp van de genormaliseerde technische gegevens zijn de werktuigkosten per gewas als volgt te becijferen.

Tabel 22

BEREKENDE WERKTUIGKOSTEN PER HA GEWAS
Voorcalculatie 1961/62

	Aantal eenheden	Kosten in gld.
Normbedrag	100,-	125,-
Wintertarwe	71,20	89,-
Zomertarwe	71,20	89,-
Zomergerst	68,-	85,-
Haver	77,60	97,-
Erwten	76,60	96,-
Vlas (gerepeld)	59,-	74,-
Pootaardappelen	144,25	180,-
Suikerbieten	106,-	133,-

Het aantal eenheden in tabel 22 is berekend aan de hand van de technische gegevens over de bewerkingsmethoden en de verdeelsleutel volgens bijlage II.

§ 6. Werk door derden

Voor zover mogelijk is de berekening van de kosten van het werk door derden ten behoeve van de voorcalculatie gebaseerd op de gegevens van de onderzochte bedrijven. Verder is gebruik gemaakt van de tarieven die voor het loonwerk gelden.

a. Onkruid-, insecten- en ziektenbestrijding

Aan de hand van de boekhoudingen is nagegaan in welke mate de verschillende bestrijdingen worden toegepast. De kosten ten behoeve van de voorcalculatie zijn met behulp van deze uitkomsten bepaald.

Tabel 23

KOSTEN ONKRUID-, INSECTEN- EN ZIEKTENBESTRIJDING PER HA
Voorcalculatie 1961/62

	Onkruidbestrijding		Insecten- en ziektenbestr.	
	behandelde opp. in %	kosten per ha in gld.	behandelde opp. in %	kosten per ha in gld.
Granen	30(25)	9,40	-	-
Erwten	25(25)	12,-	50(50)	12,10
Vlas	-	-	-	-
Pootaardappelen:				
ziektenbestrijding			250(200)	82,80
loof doodspuiten en				
loof klappen			150(125)	77,20
Totaal			400(325)	160,-
Suikerbieten	-	-	100(100)	28,40

De tussen haakjes geplaatste percentages zijn begrepen in de eerst gegeven percentages en betreffen de door de loonwerker behandelde oppervlakte.

De kosten van sproeien, voor zover het loonwerk betreft, zijn gebaseerd op een tarief van f.15,- per ha bij gebruik van minder giftige middelen en f.17,50 per ha bij gebruik van giftige middelen. Voor loof doodspuiten is f.28,- per ha in rekening gebracht.

De bestrijding tegen onkruid had plaats met D.N.C. en/of D.N.B.P.

Bestrijding tegen insecten en ziekten had plaats in de gewassen:

erwten	hoofdzakelijk bladrandkever en knopmado; bestrijdingsmiddel D.D.T.;
aardappelen	hoofdzakelijk phytosphora; bestrijdingsmiddel koperoxychloriden/zinkcarbamat; coloradokever; bestrijdingsmiddel D.D.T.; loof doodspuiten; bestrijdingsmiddel arseenverbindingen;
bieten	bietenwieg/luis/emelten/bietenkever; bestrijdingsmiddelen systox en dieldrin.

b. Oogsten en dorsen

Bij het berekenen van de arbeids-, trekkracht- en werktuigkosten is rekening gehouden met de mate waarin deze werkzaamheden door een loonwerker worden verricht. Belangrijk is de tarieven ten behoeve van de voorcalculatie zoveel mogelijk af te stemmen op gegevens van de praktijk. In verband hiermede zijn deze gegevens verzameld aan de hand van de boekhoudingen van de onderzochte bedrijven. De kosten bedragen voor de verschillende werkzaamheden in de reeks van jaren als volgt.

Tabel 24

KOSTEN VOOR OOGSTEN EN DORSEN E.D. IN GLD. PER HA

	Boekjaar					Voorcalculatie 1961/62
	1956/57	1957/58	1958/59	1959/60	1960/61	
<u>Granen:</u>						
maaien met zelfbinder	69,-	60,-	63,50	57,40	65,30	65,-
dorsen per 100 kg	3,81	3,65	3,82	3,74	3,63	3,75
maaidorsen(m.i.v. stropersen)	238,-	206,-	231,-	216,-	234,-	230,-
<u>Erwten:</u>						
maaien	66,-	66,-	64,-	55,-	74,-	65,-
dorsen	139,-	156,-	152,-	98,-	151,-	140,-
drogen en schonen	10,-	7,-	10,-	16,-	3,-	10,-
<u>Vlas:</u>						
machinaal plukken	168,-	176,-	158,-	122,-	131,-	135,-
repelen en knopbreken	355,-	271,-	.	.	358,-	350,-
<u>Pootaardappelen:</u>						
voorraadrooien	130,-	127,-	127,-	136,-	127,-	130,-
verzamelrooien	.	304,-	232,-	278,-	273,-	275,-

De hoogte van de tarieven in de verschillende jaren staat onder invloed van de bijzondere omstandigheden in het desbetreffende jaar.

Voor de met de maaidorsmachine geoogste granen is bovendien f.0,50 per 100 kg in rekening gebracht voor drogen.

c. Sorteren en afleveren

Deze kosten zijn eveneens ontleend aan de bedrijfsboekhoudingen.

De sorteerkosten hebben betrekking op de pootaardappelen; de afleveringskosten op de suikerbieten. Voor de overige produkten geldt het uitgangspunt "levering af boerderij" en zijn geen afleveringskosten in rekening gebracht.

In de volgende tabel zijn de kosten samengevat.

Tabel 25

KOSTEN VOOR SORTEREN VAN POOTAARDAPPELEN EN AFLEVEREN VAN SUIKERBIETEN

	Pootaardappelen sorteerkosten per ha 1)	Suikerbieten afleverings- kosten per ton
	gld.	gld.
Boekjaar 1955/56	.	0,92
" 1956/57	410,-	1,07
" 1957/58	460,-	1,09
" 1958/59	430,-	0,86
" 1959/60	450,-	0,96
" 1960/61	590,-	1,31
Voorcalculatie 1961/62	480,-	1,10

- 1) Met inbegrip van bewaren door derden; deze kosten zijn niet afzonderlijk te geven.

De hoogte van deze kosten wordt in de verschillende jaren mede beïnvloed door de bijzondere omstandigheden in dat jaar. Voor de sorteerkosten van pootaardappelen geldt bovendien, dat hierin begrepen zijn de kosten van het bewaren door derden, ook is het aantal sorteergangen van invloed op de hoogte van deze kosten.

De voor de voorcalculatie aangehouden bedragen gelden voor gemiddelde omstandigheden en bij het prijspeil voor de voorcalculatie 1961/62.

d. Algemene werkzaamheden door derden

Hieronder zijn begrepen de kosten voor grondbewerking (ploegen e.d.), de onderhoudskosten voor drainage en overige grondwerkzaamheden. Verder zijn er nog kosten zoals sloten reinigen, mestrijden, hooioogstwerkzaamheden (hooipersen, hooirijden e.d.), ensilagewerkzaamheden e.d.

De hiervoor genoemde werkzaamheden zijn niet afzonderlijk in de verdeelsleutel voor de arbeidskosten, de trekkrachtkosten en de werktuigkosten onderscheiden. Eenvoudigheidshalve zijn daarom deze algemene kosten voor werk door derden toegerekend op grond van een percentage van de totale bewerkingskosten (arbeid-, trekkracht- en werktuigkosten).

In tabel 26 zijn de gemiddelde uitkomsten volgens de bedrijfsboekhoudingen over de verschillende jaren vermeld.

Tabel 26

KOSTEN VOOR ALGEMENE WERKZAAMHEDEN DOOR DERDEN IN % VAN DE BEWERKINGSKOSTEN

	%
Boekjaar 1955/56	1,7
" 1956/57	2,1
" 1957/58	2,7
" 1958/59	2,7
" 1959/60	3,9
" 1960/61	4,3
Voorcalculatie	
1961/62	4,5

De kosten voor drainage e.a. werkzaamheden uitgevoerd door eigen personeel zijn begrepen in de arbeids- en trekkrachtkosten per gewas. Het is eveneens niet mogelijk deze door het eigen personeel uitgevoerde werkzaamheden als een afzonderlijke post aan de gewassen toe te rekenen.

De kosten voor aanschaffing van drainagemateriaal (buizen) zijn opgenomen onder de post algemene kosten.

e. Samenvatting kosten werk door derden

Tabel 27

SAMENVATTING KOSTEN WERK DOOR DERDEN IN GLD. PER HA GEWAS
Voorcalculatie 1961/62

	Onkruid-, ziekten- bestr.e.d.	Oogsten en dorsen	Sorteren en afleveren	Algemeen	Totaal
Wintertarwe	9,-	240,-	-	22,-	271,-
Zomertarwe	9,-	228,-	-	22,-	259,-
Zomergerst	9,-	249,-	-	20,-	278,-
Haver	9,-	210,-	-	24,-	243,-
Erwten	24,-	161,-	-	31,-	216,-
Vlas (gerepeld)	-	275,-	-	42,-	317,-
Pootaardappelen	160,-	66,-	240,-	88,-	554,-
Suikerbieten	28,-	-	46,-	80,-	154,-

De algemene werkzaamheden door derden zijn berekend aan de hand van de gegevens volgens tabel 6 en tabel 26.

§ 7. Zaaizaad en pootgoed

In tabel 29 is een overzicht gegeven van het zaaizaad- en pootgoedverbruik per ha op de L.E.I.-bedrijven. De normale hoeveelheden en kosten ten behoeve van de voorcalculatie zijn eveneens in de tabel opgenomen.

a. Granen, erwten en vlas

Bij de bepaling van de hoeveelheden en de kosten van zaaizaad voor wintertarwe ten behoeve van de voorcalculatie is rekening gehouden met het uitwinteringsrisico en het verlies aan zaaizaad doordat men niet kon inzaaien door ongunstige weersomstandigheden.

De kosten van het aangekochte zaaizaad zijn berekend op basis van de verbruikersprijzen.

De kosten van het zaaizaad uit eigen bedrijf zijn voor gerst en haver berekend tegen de desbetreffende minimumrichtprijzen (voedergranen), welke gelden voor het opleggen van egalisatieheffingen. De kosten van het zaaizaad van tarwe uit het eigen bedrijf zijn gebaseerd op de garantieprijs oogst 1961. De waardering van erwten en vlas uit eigen bedrijf geschiedde op basis van telersprijzen. Verder is rekening gehouden met een marge voor schoning, uitval en eventueel voor bewaring. Voor ontsmetting van het zaaizaad is voor de graangewassen f.2,- per 100 kg in rekening gebracht.

b. Pootaardappelen

De kosten van het aangekochte pootgoed zijn eveneens berekend met behulp van de verbruikersprijzen.

Het pootgoed uit het eigen bedrijf is gewaardeerd tegen kostprijs.

Verder is bij de bepaling van de kosten van pootgoed aangehouden, dat de aangekochte hoeveelheden betrekking hebben op de maat 35/45-S.kwaliteit.

De kosten van het pootgoed zijn verder verhoogd met de extra kosten voor pootgoed van de afgekeurde oppervlakte pootaardappelen die in de herfst als consumptieaardappel worden gerooid. Bij de berekening van de produktiekosten van pootaardappelen is namelijk uitgegaan van de oppervlakte die uitsluitend als pootaardappelen is gerooid.

c. Suikerbieten

Het zaaizaad is gewaardeerd tegen de verbruikersprijs.

d. Samenvatting van de prijzen van zaaizaad en pootgoed

Een samenvattend overzicht van het aangehouden prijspeil voor de verschillende gewassen is in tabel 28 vermeld.

Tabel 28

PRIJZEN ZAAIZAAD/POOTGOED PER 100 KG
Voorcalculatie 1961/62

	Aankoop	Eigen bedrijf
	gld.	gld.
Wintertarwe	44,50	37,25
Zomertarwe	52,25	39,75
Zomergerst	45,25	32,25
Haver	46,-	31,75
Erwten	68,75	56,75
Vlas	116,-	81,50
Pootaardappelen	38,75	19,-
Suikerbieten per kg	3,65	-

Tabel 29

ZAAIZAAD- EN POOTGOEDVERBRUIK PER HA GEWAS

		Wintertarwe		Zomertarwe		Zomergerst		Haver	
		kg/ha	perc.	kg/ha	perc.	kg/ha	perc.	kg/ha	perc.
		aan- koop		aan- koop		aan- koop		aan- koop	
Boekjaar	1955/56	209	88	184	97	160	100	143	55
"	1956/57	188	94	188	61	156	99	146	73
"	1957/58	186	98	202	80	159	89	141	95
"	1958/59	185	100	186	100	152	100	142	95
"	1959/60	178	98	184	97	149	74	148	92
"	1960/61	188	89	185	86	159	97	145	84
Voorcalculatie									
1961/62		185+35 ¹⁾	95	185	90	155	90	145	90
Kosten per ha									
in gld.		97,-		94,-		70,-		65,-	
		Erwten		Vlas		Pootaardapp.		Suikerbieten	
Boekjaar	1955/56	180	100	162	87	2280	32	17	100
"	1956/57	186	44	158	82	2210	25	19	100
"	1957/58	180	96	170	82	2450	28	18	100
"	1958/59	181	86	168	100	2230	27	19	100
"	1959/60	176	84	170	65	2600	36	19	100
"	1960/61	164	71	161	91	2650	22	18	100
Voorcalculatie									
1961/62		175	85	165	85	2400	25	19	100
Kosten per ha									
in gld.		117,-		183,-		591, ²⁾		69,-	

1) + hoeveelheid voor uitwinteringsrisico en verliezen

2) Met inbegrip van de extra kosten voor de afgekeurde oppervlakte (ca. 13%).

§ 8. B e m e s t i n g

a. Meststoffenverbruik

In afwijking van de akkerbouwgebieden is de aangekochte hoeveelheid stikstofmeststoffen voor het gemengde bedrijf niet direct aan de gewassen toegerekend.

Op deze gemengde bedrijven geeft de gemiddelde stikstofgift (aankopen) per gewas namelijk geen goed beeld van het werkelijk stikstofverbruik, omdat bepaalde gewassen (pootaardappelen) systematisch zwaar worden bemest, waardoor in verhouding veel achterblijft voor het volgende gewas. De stikstofgift voor het tweede gewas is daarom lager dan verondersteld kan worden op grond van de stikstofbehoefte. Met de nawerking van de in het voorgaande jaar gestrooide hoeveelheden stikstof op het desbetreffende perceel is dan ook rekening gehouden.

Voor een zo goed mogelijke bepaling van de stikstofkosten per gewas is uitgegaan van de totale verstrooide hoeveelheid op het bouwland en het grasland. Deze hoeveelheden zijn aan de verschillende gewassen toegerekend met behulp van een verdeelsleutel welke is gebaseerd op de normale stikstofonttrekking per afzonderlijk gewas.

Dit geldt eveneens voor de fosforzuur- en kalibemesting. De hoeveelheden per gewas van deze meststoffen zijn berekend met behulp van een verdeelsleutel en de werkelijke giften volgens de bedrijfsboekhoudingen.

In bijlage IV is een verdeelsleutel opgenomen voor de stikstof-, fosforzuur- en kalibemesting.

In de afgelopen jaren waren de giften per 100 onttrekkings-eenheden als volgt.

Tabel 30

GIFT IN KG N, P_2O_5 EN K_2O PER 100 ONTTREKKINGSEENHEDEN

		N	P_2O_5	K_2O
Boekjaar	1955/56	63	54	58
"	1956/57	63	50	55
"	1957/58	61	49	48
"	1958/59	58	49	52
"	1959/60	54	51	48
"	1960/61	56	48	51
Voorcalculatie 1961/62		56	50	50

De hoeveelheden ten behoeve van de voorcalculatie zijn afgestemd op het gemiddelde verbruik van de laatste jaren

b. Kunstmestprijzen

Voor de bepaling van het in rekening te brengen prijspeil van de kunstmeststoffen is een verband gelegd tussen de groothandels-prijzen van de meststoffen in september en de gemiddeld betaalde

verbruikersprijzen op de onderzochte bedrijven in het daaropvolgende oogstjaar.

In tabel 31 is een overzicht gegeven van de gemiddelde prijs per kg zuivere meststof volgens de boekhoudingen.

Tabel 31

VERBRUIKERSPRIJZEN IN CT PER KG ZUIVERE MESTSTOF
VOLGENS DE BOEKHOUDINGEN

	N	P ₂ O ₅	K ₂ O
Boekjaar 1957/58	94	63	41
" 1958/59	99	66	40
" 1959/60	99	66	40
" 1960/61	100	65	40

De bovenvermelde verbruikersprijzen zijn uitgedrukt in verhoudingscijfers ten opzichte van de groothandelsprijzen van de kunstmeststoffen per september voorafgaande aan de gegeven boekjaren. Deze groothandelsprijzen zijn ontleend aan de prijzenstatistiek van het L.E.I.

De berekende verhoudingscijfers zijn in tabel 32 vermeld. Het niveau van de groothandelsprijzen is hierbij op 100 gesteld.

Tabel 32

VERHOUDINGSCIJFERS VAN KUNSTMESTPRIJZEN VOLGENS DE BOEKHOUDINGEN TEN
OPZICHTE VAN DE GROOTHANDELSPRIJZEN VOLGENS DE L.E.I.-STATISTIEK

	N	P ₂ O ₅	K ₂ O
Boekjaar 1957/58	113	113	142
" 1958/59	114	113	141
" 1959/60	115	118	142
" 1960/61	116	121	140
Voorcalc. 1961/62	115	119	141

Het in rekening te brengen prijspeil voor de voorcalculatie 1961/62 is becijferd met behulp van de thans geldende groothandelsprijzen voor september 1961 en de in tabel 32 vermelde verhoudingscijfers.

Voor de verschillende kunstmeststoffen zijn de volgende prijzen in rekening gebracht.

Tabel 33

PRIJS PER KG ZUIVERE MESTSTOF IN CT.
Voorcalculatie 1961/62

	N	P ₂ O ₅	K ₂ O
Groothandelsprijs september 1961	78,6ct.	47,8ct.	28,4 ct.
Verhoudingscijfer volgens tabel 32	115	119	141
Voorcalculatie 1961/62	90,-ct.	57,-ct.	40,- ct.

c. Overige aangekochte meststoffen

Volgens de L.E.I.-bedrijven bedragen de kosten van deze meststoffen per ha cultuurgrond in de verschillende jaren

Tabel 34

OVERIGE AANGEKOCHTE MESTSTOFFEN IN GLD. PER HA CULTUURGROND

	Kosten in gld.
Boekjaar 1955/56	3,-
" 1956/57	3,-
" 1957/58	2,-
" 1958/59	2,-
" 1959/60	2,-
" 1960/61	5,-
Voorcalc. 1961/62	3,-

De kosten voor de voorcalculatie zijn gebaseerd op de gemiddelde uitkomsten in deze jaren.

d. Stalmest, groenbemesting, e.a.

De waarde van de stalmestproduktie is per bedrijf berekend met behulp van normbedragen per diersoort en de gemiddelde veebezetting in het desbetreffende jaar.

Deze normen voor de waardering van de stalmestproduktie zijn per diersoort voor:

volwassen rundvee	f. 40,-
jongvee/mestvee	" 10,-
paarden	" 25,-

De totale waarde van de stalmestproduktie wordt als kosten ten laste gebracht van de verschillende gewassen.

Verder is aan de hand van de boekhoudingen nagegaan welk gedeelte van de stalmest is aangewend voor bouwland en voor grasland.

In tabel 35 zijn de gemiddelde stalmestkosten gegeven over de reeks van jaren

Tabel 35

STALMEST IN GLD. PER HA

	Bouwland	Grasland
Boekjaar 1955/56	53,-	16,-
" 1956/57	48,-	16,-
" 1957/58	42,-	13,-
" 1958/59	46,-	16,-
" 1959/60	53,-	12,-
" 1960/61	49,-	10,-
Voorcalc. 1961/62	49,-	12,-

De totale waarde van de stalmest voor het bouwland (met inbegrip van kunstweide) is verdeeld over de verschillende gewassen met behulp van een verdeelsleutel. Deze verdeelsleutel is opgebouwd uit de reeds genoemde verdeelsleutels voor N, P₂O₅ en K₂O, waarbij ca $\frac{1}{4}$ van de waarde van de stalmest is omgeslagen per ha bouwland. De verdeelsleutel is vermeld in bijlage IV.

De stalmestkosten per gewas bedragen als volgt.

Tabel 36

KOSTEN STALMEST IN GLD. PER HA GEWAS
Voorcalculatie 1961/62

Wintertarwe	34,-	Erwten	27,-
Zomertarwe	34,-	Vlas	32,-
Zomergerst	34,-	Pootaardappelen	59,-
Haver	41,-	Suikerbieten	74,-

De kosten van de groenbemesting zijn afgeleid uit de ondergeploegde oppervlakte van de nagewassen en de ondergeploegde oppervlakte bietenkoppen/blad.

In de desbetreffende jaren zijn de volgende gemiddelde percentages berekend voor de ondergeploegde oppervlakte.

Tabel 37

ONDERGEPLOEGDE OPPERVLAKTE IN PROCENTEN VAN HET BOUWLAND
(zonder klaver e.d.)

	Nagewassen	Bietenkoppen/blad
Boekjaar 1955/56	11	0
" 1956/57	15	1
" 1957/58	9	-
" 1958/59	8	-
" 1959/60	11	-
" 1960/61	11	1
Voorcalc. 1961/62	11	-

De ondergeploegde oppervlakten nagewassen en koppen/blad zijn uitgedrukt in procenten van de oppervlakte bouwland, verminderd met de oppervlakte kunstweide, klaver en luzerne (hoofdgewas). Bij de bepaling van de gemiddelde kosten per ha bouwland op basis van de aangehouden percentages wordt uitgegaan van de volgende kosten per ha nagewas.

Zaaizaad per ha: rode klaver 12 kg à f.4,80 = f.58,-
hopperups 15 kg à f.2,75 = f.41,-

Kosten van inzaaien:

arbeids- en trekkrachtkosten f.38,-

De kosten van de groenbemesting zijn voor de afzonderlijke gebieden per ha bouwland met behulp van de voorgaande gegevens berekend.

Tabel 38

GROENBEMESTING PER HA BOUWLAND (zonder klaver e.d.)
Voorcalculatie 1961/62

	%	Bedrag per ha
<u>Kosten nagewassen</u>		
a. Zaaizaad:		
rode klaver	75	44,-
hopperups	25	10,-
b. Inzaaien		38,-
Totaalkosten per ha nagewas		92,-
<u>Kosten per ha bouwland</u>		
Nagewassen 1)	11	10,10
Kosten per ha (afgerond)		10,-

1) De percentages zijn ontleend aan tabel 37.

e. Samenvatting bemestingskosten per gewas

Met behulp van de voorgaande gegevens is in tabel 39 een overzicht gegeven van de totale bemestingskosten per gewas.

Tabel 39

SAMENVATTING BEMESTINGSKOSTEN PER GEWAS IN GLD. PER HA
Voorcalculatie 1961/62

	Winter- tarwe	Zomer- tarwe	Zomer- gerst	Haver
Stikstof	50,40	42,80	40,30	42,80
Fosforzuur	28,50	28,50	25,70	31,40
Kali	20,-	20,-	23,-	34,-
Overige aangekochte meststoffen	3,-	3,-	3,-	3,-
Stalmest + groenbemesting	44,-	44,-	44,-	51,-
Totale bemestingskosten (afgerond)	146,-	138,-	136,-	162,-

	Erw- ten	Vlas	Poot- aardap.	Suiker- bieten
Stikstof	5,-	20,20	93,20	103,30
Fosforzuur	22,80	28,50	37,10	57,-
Kali	22,-	26,-	60,-	80,-
Overige aangekochte meststoffen	3,-	3,-	3,-	3,-
Stalmest + groenbemesting	37,-	42,-	69,-	84,-
Totale bemestingskosten (afgerond)	90,-	120,-	262,-	327,-

§ 9. Kosten van grond en gebouwen

De in te calculeren kosten verbonden aan de instandhouding van de grond en de bedrijfsgebouwen zijn berekend op grond van de hiertoe opgestelde uitgangspunten van het Ministerie van Landbouw en het Landbouwschap.

De bedragen ten behoeve van bijgaande berekeningen zijn opgesteld aan de hand van de door het Ministerie van Landbouw vastgestelde pachtnormen. Deze pachtnormen zijn vermeld in de algemene maatregelen van bestuur ex art. 3 van de Pachtwet.

Het uitgangspunt is dat de grond wordt gewaardeerd tegen de pachtnorm welke geldt voor kwaliteitsklasse II van de desbetreffende grondsoort. De gebouwen worden gewaardeerd tegen het gemiddelde van de normen voor de doelmatigheidsklassen "voldoende" en "matig".

Verder zijn in rekening gebracht de kosten voor het klein onderhoud en de kosten van kunstwerken.

De kosten voor grond en gebouwen ten behoeve van de voorcalculatie zijn als volgt.

Tabel 40

KOSTEN GROND EN GEBOUWEN IN GLD. PER HA (GEMETEN MAAT) Voorcalculatie 1961/62

1. Kosten van de grond en de gebouwen	f. 239,-
2. Kosten voor klein onderhoud en kunstwerken	f. 22,-
Totaal	f. 261,-

§ 10. Overige kosten

a. Rente omlopend kapitaal

Over het kort omlopend geïnvesteerde kapitaal in de afzonderlijke gewassen is $4\frac{1}{2}\%$ rente berekend.

Voor de verschillende gewassen zijn de hiernavolgende normen ingecalculleerd.

RENTTE OMILOPEND KAPITAAL PER HA Voorcalculatie 1961/62

Tabel 41

Wintergraan (medio november)	f. 26,-
Zomergraan (medio november)	" 24,-
Erwten (ultimo september)	" 27,-
Vlas (ultimo februari)	" 48,-
Pootaardapp. (ultimo december)	" 83,-
Suikerbieten (ultimo november)	" 43,-

Tussen haakjes zijn de laatste data gegeven waarover nog rente is berekend.

b. Heffingen op pootaardappelen

Voor pootaardappelen gelden ten behoeve van de voorcalculatie de volgende heffingen:

1. een areaalheffing van f.100,- per ha voor definitief goedgekeurd pootgoed, bij veldkeuring vallende in de pootgoedklassen S t/m B. Deze heffing is mede ingesteld ter bevordering van de afzet en het garanderen van een bepaalde prijs (bodemprijs);
2. een areaalheffing van f.2,75 per ha aardappelen ter bestrijding van de aardappelmoetheid.

De totale heffing op pootaardappelen bedraagt per ha f.100,- + f.2,75 = f.103,- (afgerond).

c. Keur- en plombeerkosten

Door de Nederlandse Algemene Keuringsdienst (N.A.K.) zijn heffingen ingesteld ter bestrijding van de kosten van kwaliteitsgarantie, maten van het produkt (zaaizaad en pootgoed) e.d. Deze heffingen betreffen een heffing per ha gewas voor veldkeuring en een heffing per 100 kg voor plomberen e.d.

Voor vlas en pootaardappelen bedragen de kosten voor keuren en plomberen als volgt.

Tabel 42

KEUR- EN PLOMBEEKOSTEN IN GLD. PER HA
Voorcalculatie 1961/62

	Vlas	Pootaard- appelen
Veldkeuring	13,-	28,- 1)
Plomberen	14,-	143,-
Totaal	27,-	171,-

- 1) Met inbegrip kosten voor de afgekeurde oppervlakte pootaardappelen.

d. Algemene kosten

De algemene kosten zijn te onderscheiden in kosten die het gehele bedrijf betreffen zoals autokosten, abonnementen, telefoon, contributie landbouworganisatie, algemene heffing van het Landbouwschap, verzekeringen, porti, drukwerken, licht, water e.a. Verder zijn er nog de kosten voor onderhoud en aanschaffing (bui-zen) van drainagemateriaal.

De eerstgenoemde kosten voor auto, abonnementen enz., die het gehele bedrijf betreffen, zijn omgeslagen per ha cultuurgrond. De kosten voor drainage, die in overwegende mate betrekking hebben op het draineren van het bouwland, zijn berekend per ha bouwland.

Volgens de boekhoudingen bedragen deze kosten

Tabel 43

ALGEMENE KOSTEN IN GLD. PER HA

	Kosten per ha cultuurgrond	Kosten per ha bouwland
Boekjaar 1955/56	38,-	2,-
" 1956/57	46,-	4,-
" 1957/58	58,-	6,-
" 1958/59	54,-	5,-
" 1959/60	57,-	5,-
" 1960/61	65,-	5,-
Voorcalc. 1961/62	65,-	5,-

Voor het bepalen van de voorcalculatie is er rekening mee gehouden dat in het boekjaar 1957/58 een dubbele heffing van het Landbouwschap (1956 en 1957) in de kosten voor dat jaar is begrepen.

e. Samenvatting overige kosten

De verschillende kostensoorten, begrepen in de post overige kosten, zijn voor de voorcalculatie 1961/62 in tabel 44 samengevat.

Tabel 44

OVERIGE KOSTEN IN GLD. PER HA CULTUURGROND

	Rente omlopend kapitaal	Heffingen, keur- en plombeer- kosten	Algemene kosten	Totaal gld.
Wintergranen	26,-	-	70,-	96,-
Zomergranen	24,-	-	70,-	94,-
Erwten	27,-	-	70,-	97,-
Vlas	48,-	27,-	70,-	145,-
Pootaardappelen	83,-	274,-	70,-	427,-
Suikerbieten	43,-	-	70,-	113,-

§ 11. Af trek posten van bij produkten en
neven opbrengsten

a. Opbrengst bijprodukten

De nettokosten van het hoofdprodukt worden berekend door de opbrengst van het bijprodukt in mindering te brengen op de totale brutokosten.

Voor de berekening van de nettokosten moet hiertoe voor granen en erwten de opbrengst van stro, voor vlas de opbrengst van

lijnzaad, voor pootaardappelen de opbrengst van consumptie- en voeraardappelen en voor suikerbieten de opbrengst van koppen en blad worden bepaald.

In verband met de vrij grote fluctuaties, welke van jaar tot jaar optreden in de marktprijzen van b.v. het stro, is de gemiddelde prijs van de laatste jaren in rekening gebracht. Deze waarderingsmaatstaf is overeenkomstig de afspraak tussen het Ministerie van Landbouw en het Landbouwschap.

Graanstro

Ten behoeve van de voorcalculatie 1961/62 is de gemiddelde stroprijs als volgt bepaald.

Tabel 45

TELERSPRIJZEN VAN STRO PER 1000 KG IN DE NOORDELIJKE KLEIGEBIEDEN

Oogst 1956: najaar	1956	f. 44,-	
	voorjaar 1957	<u>f. 57,-</u>	f. 51,-
Oogst 1957: najaar	1957	f. 45,-	
	voorjaar 1958	<u>f. 53,-</u>	f. 49,-
Oogst 1958: najaar	1958	f. 45,-	
	voorjaar 1959	<u>f. 53,-</u>	f. 49,-
Oogst 1959: najaar	1959	f. 71,-	
	voorjaar 1960	<u>f. 83,-</u>	f. 77,-
Oogst 1960: najaar	1960	f. 50,-	
	voorjaar 1961	<u>f. 70,-</u>	f. 60,-
Gemiddeld			<u>f. 57,-</u>

Voor de voorcalculatie 1961/62 is de gemiddelde stroprijs ad. f. 57,- per 1000 kg aangehouden.

Bovengenoemde prijzen per 1000 kg gelden voor goede kwaliteit stro. Voor de waardering van het stro geoogst met maaidorser is een f. 10,- per 1000 kg lagere prijs aangehouden.

Erwtenstro en lijnzaad

Bij de bepaling van de geldopbrengst van deze bijprodukten zijn de volgende prijzen aangehouden:

erwtenstro f. 70,- per 1000 kg
lijnzaad f. 60,- per 100 kg.

Consumptie- en voeraardappelen

Van de totale kg-opbrengst van de goedgekeurde oppervlakte pootaardappelen wordt een gedeelte als consumptie- en als voeraardappelen aangewend. Aan de hand van de boekhoudgegevens is nagegaan welk gedeelte van de totale opbrengst niet als pootaardappelen is verkocht. Hieruit blijkt, dat 17,5% van de totale opbrengst als consumptie- en voeraardappelen wordt aangewend; namelijk 10% als consumptieaardappelen en 7,5% als voeraardappelen.

Voor de waardering van deze bijprodukten zijn de volgende prijzen in rekening gebracht:

consumptieaardappelen f. 12,50 per 100 kg
voeraardappelen f. 3,50 per 100 kg.

Bietenkoppen/blad

Voor de bepaling van de nettokosten van de suikerbieten dient de waarde van bietenkoppen/blad in mindering te worden gebracht op de brutokosten. Voor dit gebied is een voederwaarde van bietenkoppen en -blad aangehouden van f. 225,- per ha. Dit is op het land, dus zonder de bijkomende kosten voor binnenhalen of kuilen.

Samenvatting opbrengst bijprodukten

In tabel 46 is een samenvatting gegeven van de opbrengst van de verschillende bijprodukten per ha gewas.

Tabel 46

OPBRENGST BIJPRODUKT PER HA Voorcalculatie 1961/62

	Hoeveel- heid	Prijs per 100/1000 kg	Bedrag	
Wintertarwe - gedorst stro	2600	57,-	148,20	
maaidorsstro	2350	47,-	110,45	
Totaal (afgerond)				259,-
Zomertarwe - gedorst stro	2550	57,-	145,35	
maaidorsstro	2350	47,-	110,45	
Totaal (afgerond)				256,-
Zomergerst - gedorst stro	200	57,-	11,40	
maaidorsstro	2750	47,-	129,25	
Totaal (afgerond)				141,-
Haver - gedorst stro	4100	57,-	233,70	
maaidorsstro	1000	47,-	47,-	
Totaal (afgerond)				281,-
Erwten - stro	2400	70,-		168,-
Vlas - lijnzaad	1000	60,-		600,-
Pootaardappelen - consumptie	2550	12,50	318,75	
uitschot	1900	3,50	66,50	
Totaal (afgerond)				385,-
Suikerbieten - koppen/blad	.	.		225,-

b. Overige opbrengsten

Bij de bepaling van de produktiekosten per gewas zijn de totale bewerkingskosten (arbeid, trekkracht, werktuigen) met behulp van verdeelsleutels aan de afzonderlijke gewassen toegerekend. Op de bedrijven zijn echter ook ontvangsten voor verrichte werkzaamheden op andere bedrijven. Bij de toerekening van de kosten is met deze ontvangsten geen rekening gehouden, zodat in feite dus van een te hoog

kostenniveau is uitgegaan. Deze nevenopbrengsten van het bedrijf zijn daarom als een algemene aftrekpost opgenomen.

Hierna is een overzicht gegeven van de nevenopbrengsten, uitgedrukt in procenten van de totale bewerkingskosten.

Tabel 47

NEVENOPBRENGSTEN IN PROCENTEN VAN DE BEWERKINGSKOSTEN

Boekjaar 1955/56	0,8
" 1956/57	0,5
" 1957/58	0,6
" 1958/59	0,6
" 1959/60	1,1
" 1960/61	0,9
Voorcalc. 1961/62	1,-

Als aftrekpost voor de afzonderlijke gewassen is een bedrag opgenomen, hetwelk is berekend met behulp van bovengenoemde percentages en de totale bewerkingskosten van de afzonderlijke gewassen (arbeidskosten + trekkrachtkosten + werktuigkosten).

§ 12. Kg - o p b r e n g s t e n p e r h a h o o f d p r o d u k t

De bepaling van de kg-opbrengsten geschiedt op basis van de resultaten van de onderzochte bedrijven.

Voor de voorcalculatie moet een opbrengstniveau worden bepaald, dat geldt voor gemiddelde omstandigheden. In dit opbrengstniveau moeten de risico's zijn verdisconteerd voor mee- en tegenvallers van de geoogste hoeveelheden in een reeks van jaren.

Voor de gewassenopbrengsten geldt in het bijzonder dat hierin van jaar tot jaar vrij grote schommelingen voorkomen. Dit verschijnsel bemoeilijkt de normalisatie van het opbrengstniveau.

Van de onderzochte bedrijven staan de kg-opbrengsten over de laatste zes jaren ter beschikking. Ook in deze jaren zijn er vrij grote fluctuaties in de kg-opbrengsten geweest. Het is daarom niet mogelijk een gemiddeld opbrengstniveau te bepalen zonder aanvullende gegevens te gebruiken over een langere reeks van jaren.

Naast de gegevens van de L.E.I.-bedrijven zijn daarom de opbrengstramingen van het C.B.S. gebruikt over de jaren 1948 t/m 1960.

Deze gegevens zijn allereerst gebruikt om de verhouding te bepalen tussen de kg-opbrengsten op de onderzochte bedrijven en de meer regionale ramingen van het C.B.S. Hiertoe is een verhoudingsgetal berekend voor de gemiddelde kg-opbrengsten op de L.E.I.-bedrijven ten opzichte van de kg-opbrengsten volgens C.B.S.-ramingen in de overeenkomstige jaren 1955 t/m 1960. Dit verhoudingsgetal is eveneens in de tabel met de kg-opbrengsten per gewas vermeld.

Uit andere onderzoeken omtrent het gemiddelde niveau van de kg-opbrengsten is gebleken dat ook in de gemiddelde opbrengsten over een vrij lange reeks van jaren nog onregelmatige schommelingen voorkomen.

OPBRENGSTEN PER HA (GEMIDDELEN MAAT)

	Winter- tarwe	Zomer- tarwe	Zomer- gerst	Haver	Erwtten	Vlas	Poot- aard. 1)	Suikerbieten
	kg	kg	kg	kg	kg	kg	ton	%
Gemiddelde L.E.I.-bedrijven								
Oogst 1955	4330	4650	4330	4400	3370	5960	26,0	44,1
Oogst 1956	4710	3775	3680	4490	2015	6060	26,7	33,7
Oogst 1957	4565	4110	5000	4250	3510	5010	24,4	39,3
Oogst 1958	4330	3280	4050	3585	2480	5860	26,1	45,6
Oogst 1959	4770	3910	3570	3300	2990	4960	24,6	42,0
Oogst 1960	5810	5020	4880	5460	3940	5830	26,5	51,8
Gemiddelde van 1955 t/m 1960								
L.E.I.-bedrijven	4750	4120	4250	4250	3050	5610	25,7	42,7
C.B.S.-ramingen	4680	3940	4180	4110	3100	5050	29,9	43,1
Verhoudingsgetal (C.B.S.-ramingen = 100)	102	105	102	103	98	111	86	99
Voortschrijdend 10-jaarlijks gemiddelde opbrengsten vol- gens C.B.S.-ramingen								
1948 t/m 1957	4215	3580	3550	4010	2855	4750	27,0	39,0
1949 t/m 1958	4250	3560	3590	4000	2865	4760	26,7	39,5
1950 t/m 1959	4320	3560	3620	3920	2915	4700	27,1	39,9
1951 t/m 1960	4570	3760	3850	4060	3040	4830	28,1	41,4
Verhoudingsgetal (C.B.S.-ramingen = 100)	102	105	102	103	98	111	86	99
Voorcalculatie 1961/62								
	4600	4000	4100	4200	3100	5400	25,5	41,5
								16,3

1) C.B.S.-gegevens betreffen consumptieaardappelen met inbegrip van poot- en voeraardappelen.

Om enig inzicht te verkrijgen omtrent het verloop van de kg-opbrengsten in een langere reeks van jaren, is met behulp van de C.B.S.-ramingen een voortschrijdend 10-jaarlijks gemiddelde kg-opbrengst berekend. Deze voortschrijdende 10-jaarlijkse gemiddelden volgens de C.B.S.-ramingen zijn eveneens in de tabel opgenomen.

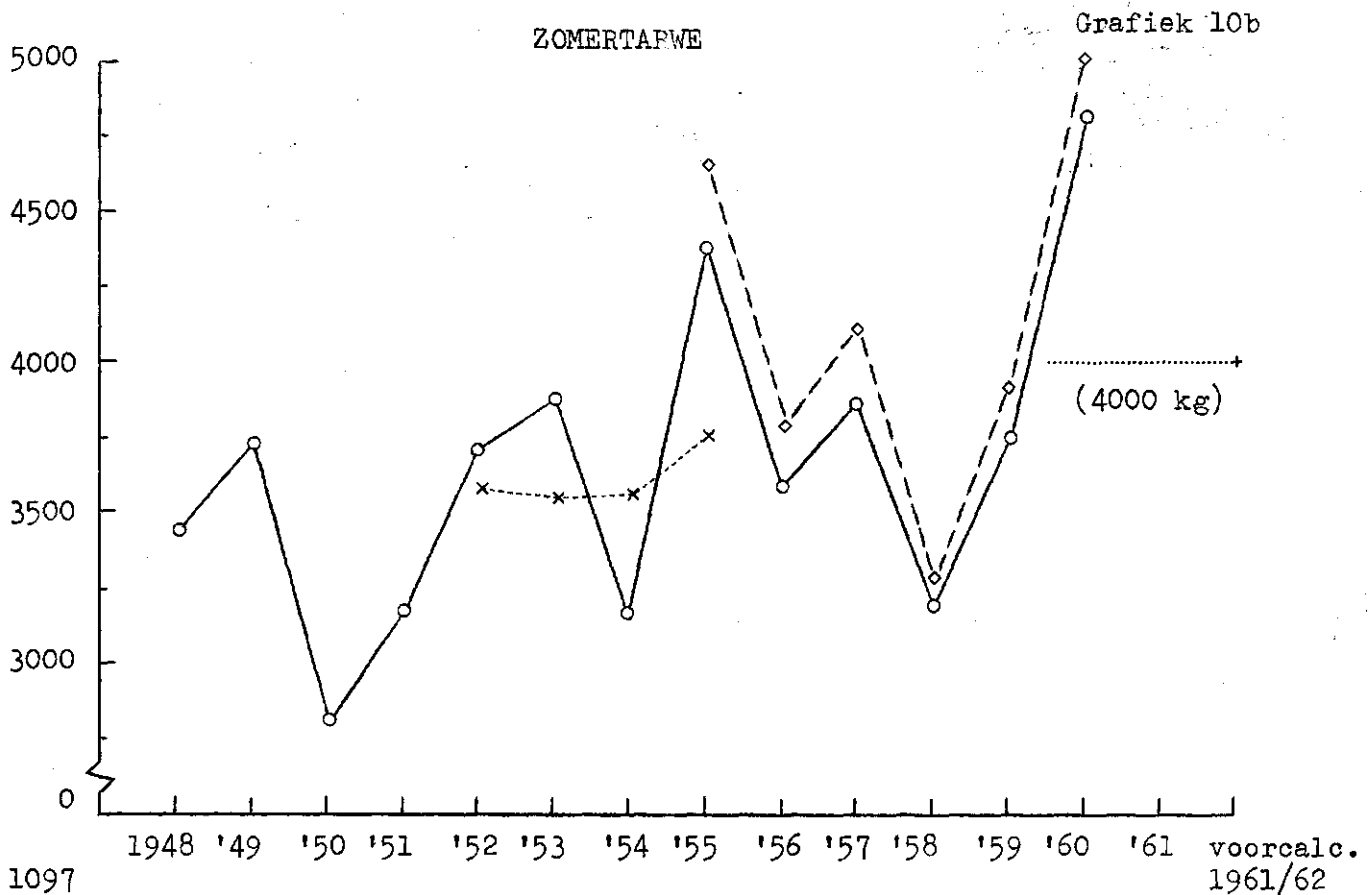
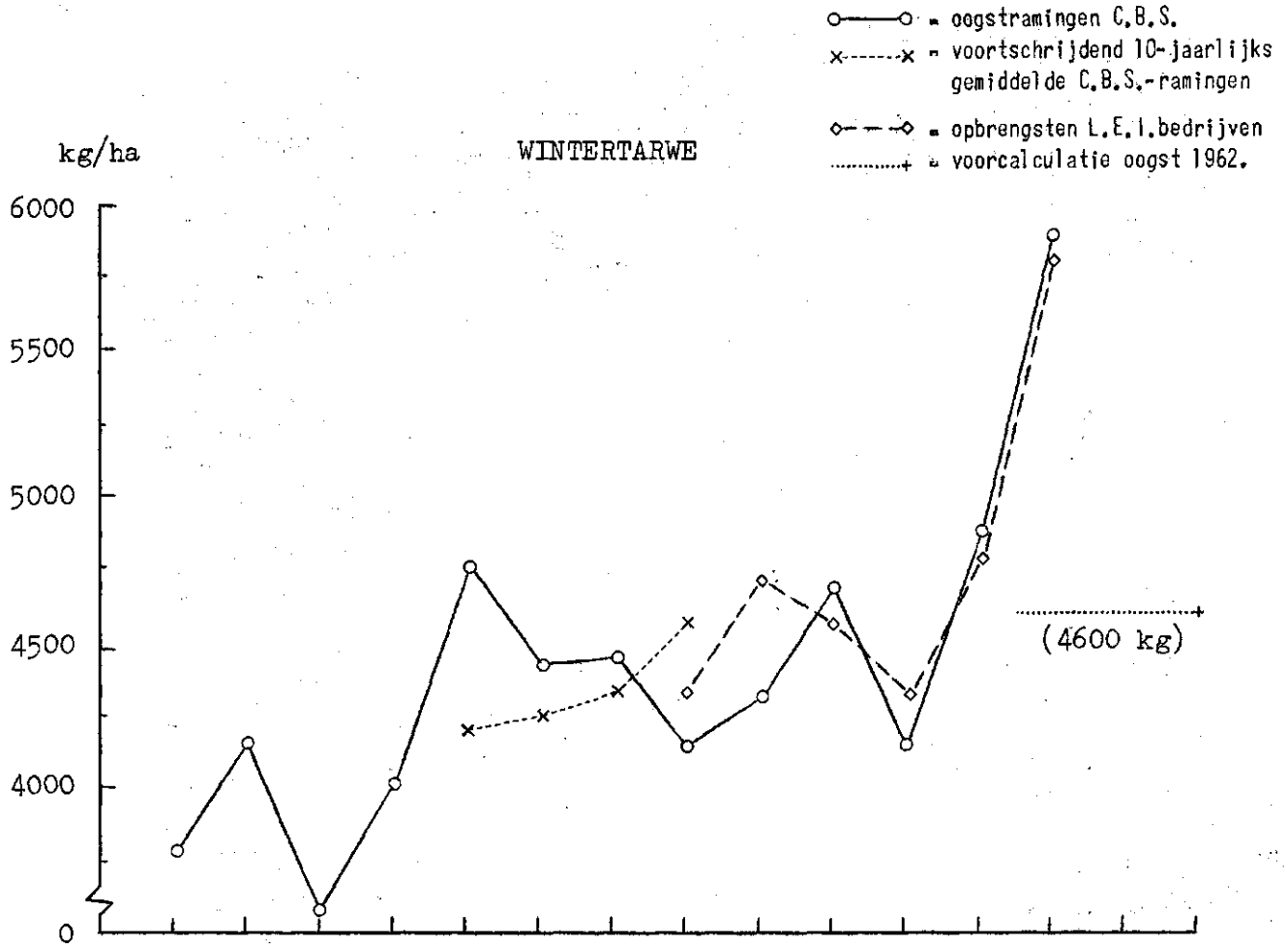
Zoals blijkt is er in het laatste 10-jaarlijks gemiddelde voor de granen in het algemeen een stijging te constateren. Een tweetal factoren heeft hiertoe bijgedragen, namelijk het jaar 1950 met relatief lage opbrengsten is bij de berekening van dit laatste 10-jaarlijks gemiddelde niet meer opgenomen. In de voorafgaande gemiddelde kg-opbrengsten is dit jaar echter wel begrepen. In het laatste gemiddelde (1951 t/m 1960) zijn verder de hoge opbrengsten over 1960 opgenomen. Een bijzondere omstandigheid is, dat de granen in dit jaar een afwijkend hoog vochtgehalte hadden, waardoor zowel de kg-opbrengst als de opbrengstprijs zijn beïnvloed. Deze bijzondere omstandigheid voor het jaar 1960 is bij de bepaling van het gemiddelde opbrengstniveau voor de voorcalculatie mede in aanmerking genomen.

Bij de bepaling van het gemiddelde niveau voor de voorcalculatie is er naar gestreefd de risico's van de ongunstige en de gunstige jaren zo goed mogelijk in het opbrengstniveau van de voorcalculatie tot uitdrukking te brengen. Hierbij is gelet op het verloop volgens de reeks van de voortschrijdende 10-jaarlijkse gemiddelde kg-opbrengsten.

Met gebruikmaking van het berekende verhoudingsgetal is een kg-opbrengst bepaald die correspondeert met het opbrengstniveau van de onderzochte bedrijven. De opbrengsten van de L.E.I.-bedrijven liggen namelijk op een hoger niveau dan de C.B.S.-ramingen. Dit blijkt uit het berekende verhoudingsgetal van de kg-opbrengsten op de L.E.I.-bedrijven ten opzichte van de C.B.S.-ramingen over de jaren 1955 t/m 1960.

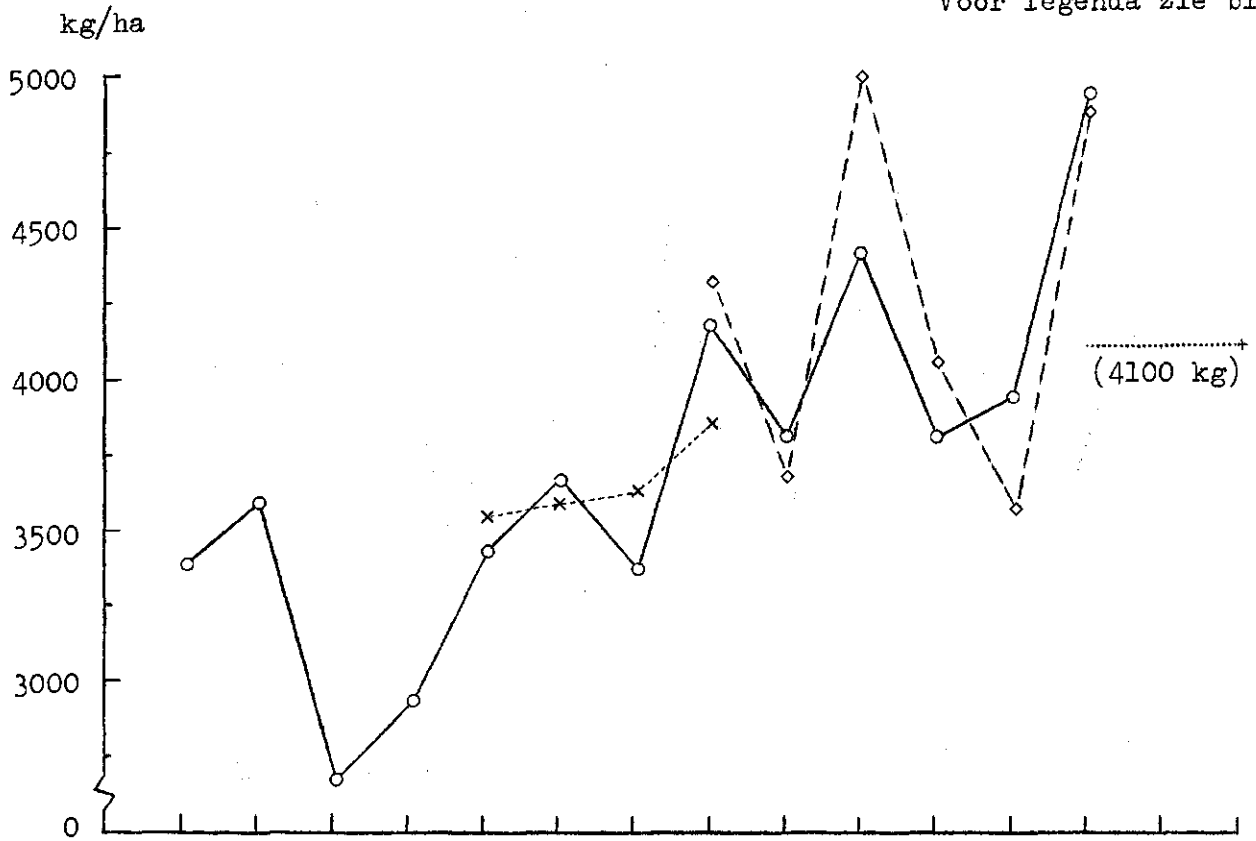
Ten nadere oriëntatie zijn de resultaten weergegeven in de grafieken 10a-h. Hoewel er verschil in opbrengstniveau is te constateren tussen de onderzochte bedrijven en de C.B.S.-ramingen, blijkt dat het verloop van de opbrengsten in de reeks van jaren in het algemeen weinig verschillen te zien geeft.

Grafiek 10a

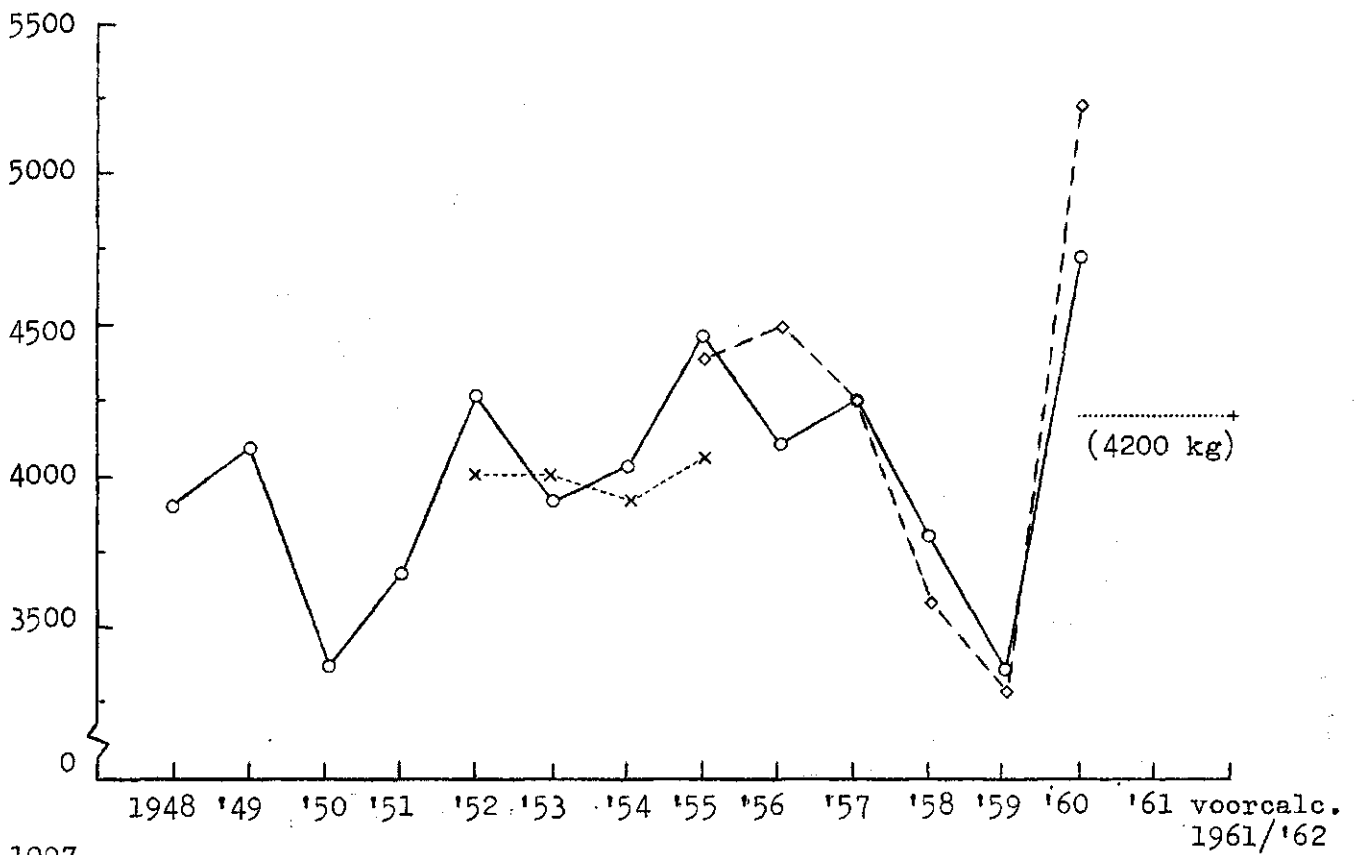
ZOMERGERST

Grafiek 10c
Voor legenda zie blz. 70

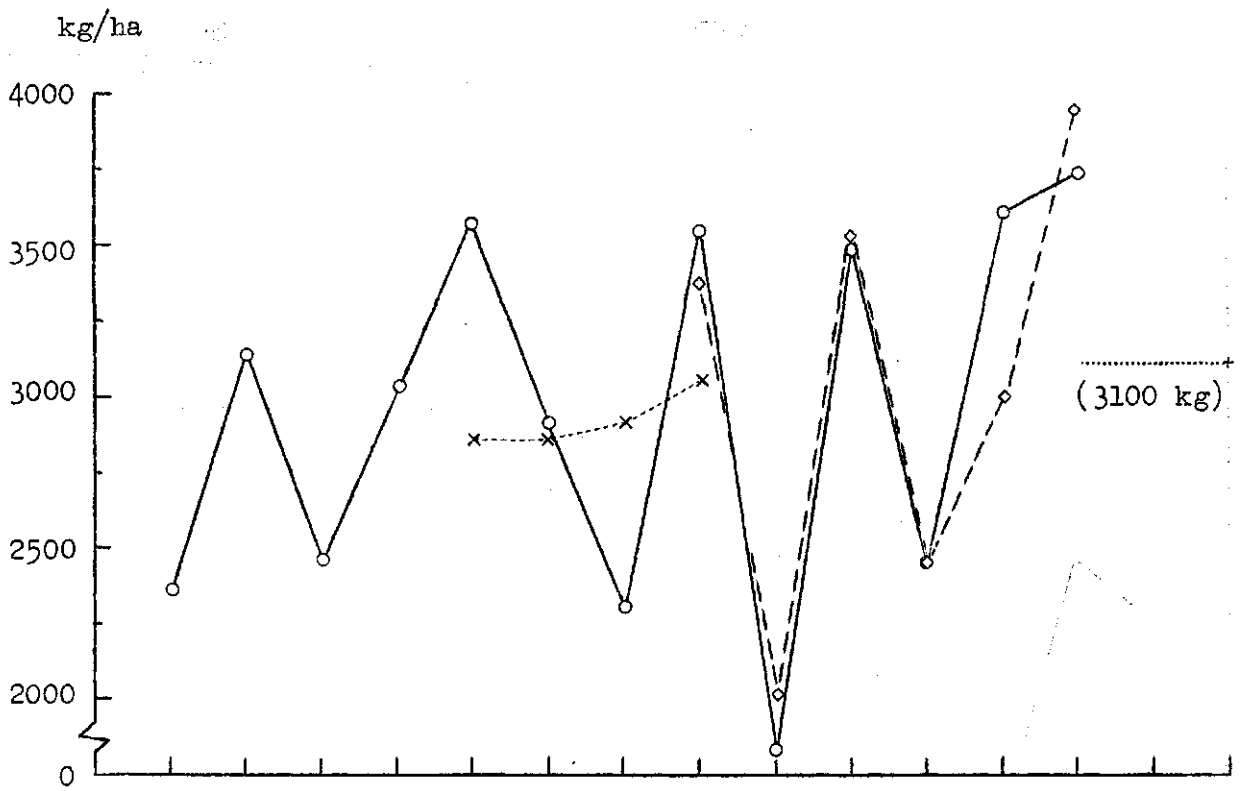

HAVER

Grafiek 10d

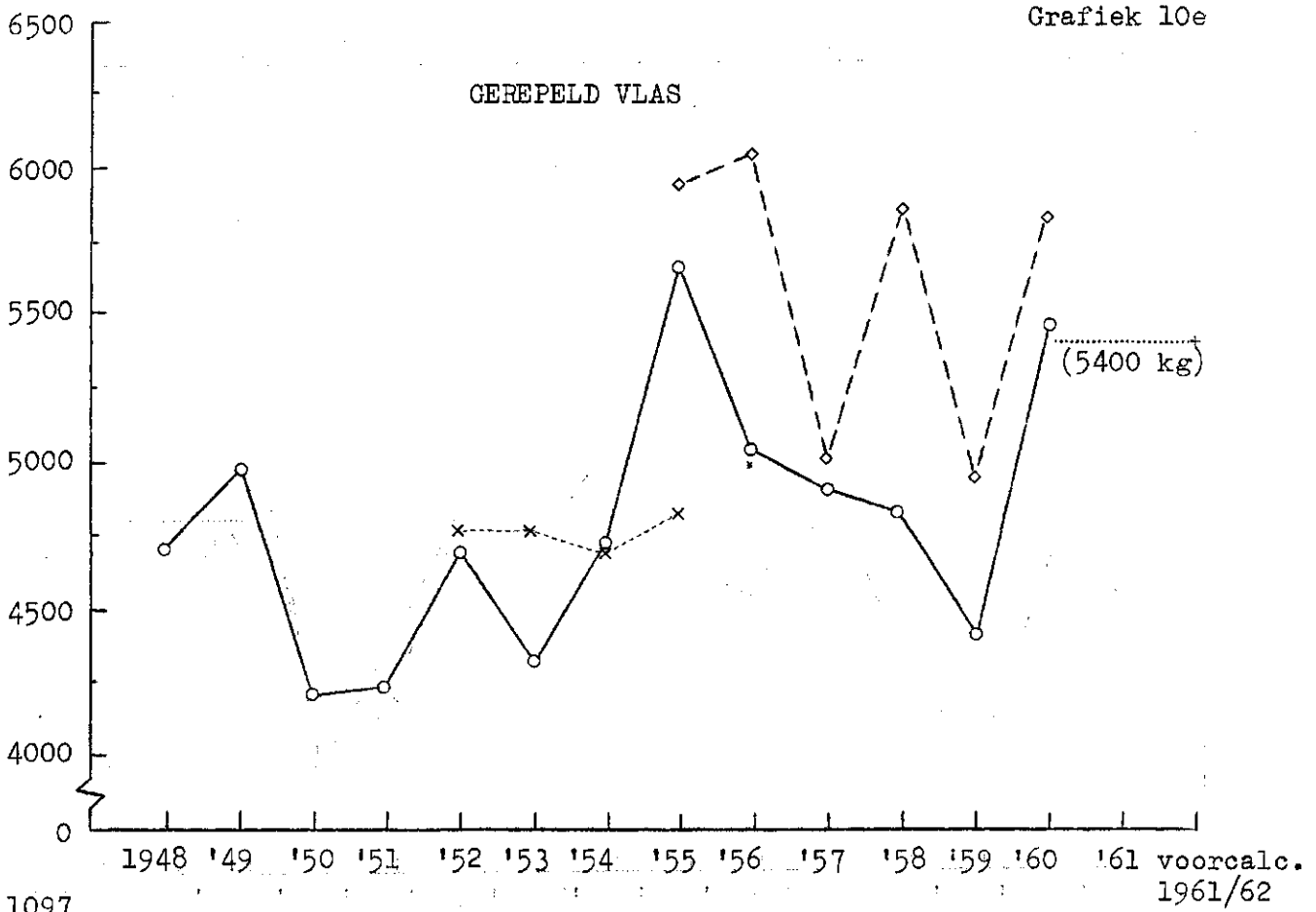

ERWTEN

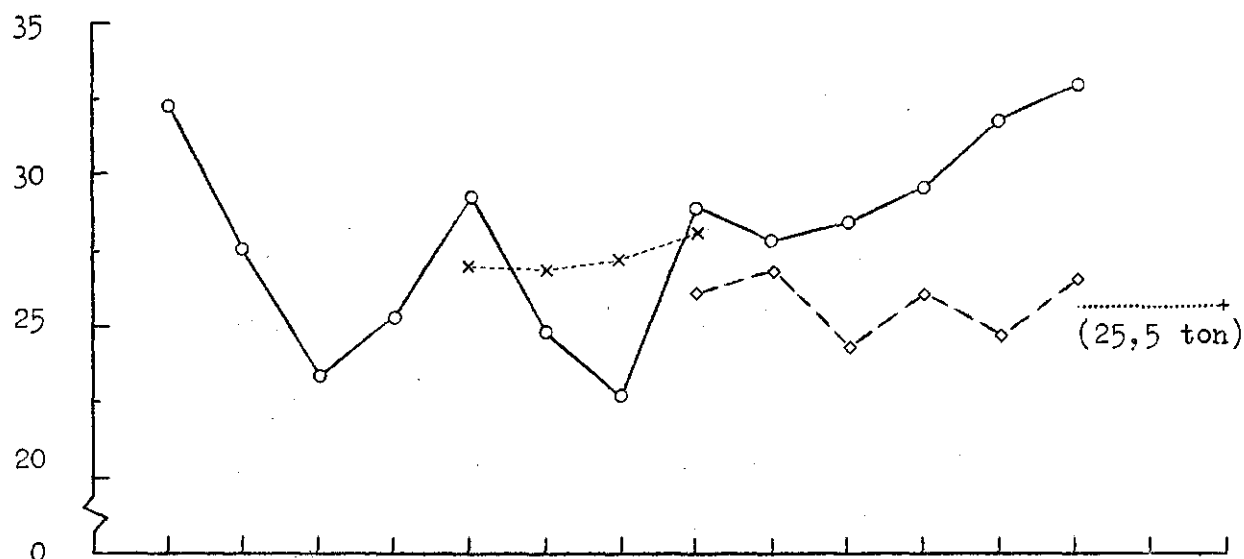
Grafiek 10e

GEREPELD VLAS

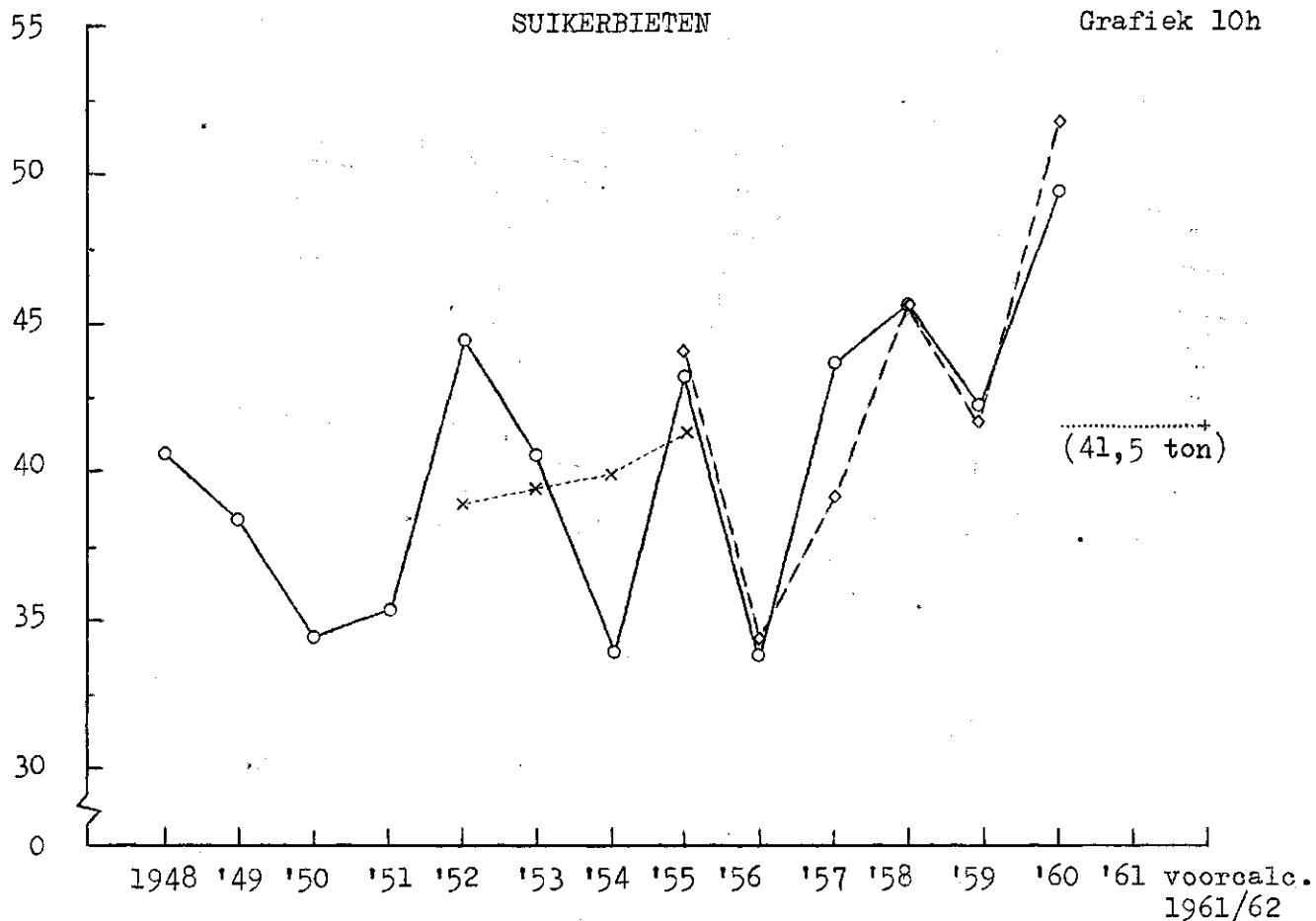
POOTAARDAPPELEN¹⁾

ton/ha

SUIKERBIETEN

Grafiek 10h

1) C.B.S. cijfers betreffen consumptie-aardappelen met inbegrip van poot- en voeraardappelen.

De gemiddelde kg-opbrengsten van pootaardappelen op de L.E.I.-bedrijven volgens tabel 48 en grafiek 10g zijn de bruto-opbrengsten of wel de opbrengst op het moment van verkoop of aanwending in het eigen bedrijf met inbegrip van consumptie- en voeraardappelen.

De produktiekosten zijn bepaald voor pootaardappelen als hoofdprodukt waarbij het gedeelte dat als consumptie- en voeraardappelen wordt aangewend is aangemerkt als bijprodukt. Hiervoor moeten de kg-opbrengsten worden gespecificeerd naar de verschillende categorieën. Aan de hand van de boekhoudingen is nagegaan welk aandeel van de bruto kg-opbrengst als consumptie- en als voeraardappelen is aangewend/verkocht.

In tabel 49 is de bestemming van de bruto kg-opbrengst in de reeks van jaren vermeld.

Tabel 49

BESTEMMING KG-OPBRENGST POOTAARDAPPELEN IN % VAN HET TOTAAL

	Pootgoed	Consumptie	Voeraardapp.
Boekjaar 1955/56	82,5	11,5	6,0
" 1956/57	80,1	11,7	8,2
" 1957/58	75,-	13,5	11,5
" 1958/59	86,3	6,5	7,2
" 1959/60	83,0	11,8	5,2
" 1960/61	87,9	6,4	5,7
Voorcalc. 1961/62	82,5	10,-	7,5

Aan de hand van deze gegevens zijn de kg-opbrengsten van pootaardappelen t.b.v. de voorcalculatie bepaald.

Pootgoed	21050 kg
Consumptieaardappelen	2550 kg
Voeraardappelen	1900 kg
Totaal	25500 kg

Voor de bepaling van het suikergehalte van de bieten voor de voorcalculatie 1961/62 is een vergelijking gemaakt met de akkerbouwbedrijven in de Noordelijke bouwstreek van Groningen.

§ 13. Kg - o p b r e n g s t e n p e r h a v a n h e t
b i j p r o d u k t

a. Graanstro

In de boekhoudingen is het niet mogelijk geweest een splitsing te maken naar de afzonderlijke soorten graanstro.

De stro-opbrengst per ha van de afzonderlijke gewassen is daarom gebaseerd op de totale stro-opbrengst van alle granen, zoals deze blijkt uit de boekhoudingen.

Hiertoe is gebruik gemaakt van een verdeelsleutel voor de stro-opbrengst per gewas.

Tabel 50

VERDEELSLEUTEL VOOR DE STRO-OPBRENGST PER HA
(haverstro = 100)

Wintertarwe	105
Zomertarwe	104
Wintergerst	84
Zomergerst	71
Haver	100
Rogge	96

De opstelling van genoemde verdeelsleutel geschiedde met behulp van de stro-opbrengsten per gewas volgens de oogstramingen van het C.B.S. in de jaren 1953 t/m 1960. De stro-opbrengst van haver is op 100 gesteld.

De gemiddelde stro-opbrengsten op de L.E.I.-bedrijven bedragen over de jaren 1955 t/m 1960:

Tabel 51

OPBRENGSTEN GRAANSTRO IN KG PER HA (GEMETEN MAAT)

Boekjaar 1955/56	5250
" 1956/57	5270
" 1957/58	4370
" 1958/59	4680
" 1959/60	4400
" 1960/61	5130

Met behulp van de in tabel 50 vermelde verdeelsleutel en de verbouwde oppervlakte der afzonderlijke granen is de opbrengst berekend per ha haver of wel per 100 eenheden. De gemiddelde stro-opbrengst per ha haver (gedorst stro) bedraagt volgens deze berekeningsmethode voor de L.E.I.-bedrijven:

Tabel 52.

STRO-OPBRENGST IN KG PER HA HAVER
(100 eenheden)

Boekjaar 1955/56	5810
" 1956/57	5700
" 1957/58	5030
" 1958/59	5350
" 1959/60	5000
" 1960/61	5950
Voorcalc. 1961/62	5450

De stro-opbrengst per ha voor de voorcalculatie is afgeleid uit de gemiddelde opbrengsten over de boekjaren. Op grond van de berekende uitkomsten voor een gemiddelde stro-opbrengst per 100 eenheden of wel voor 1 ha haverstro, zijn ook de stro-opbrengsten van de overige granen met behulp van de gegeven verdeelsleutel te berekenen.

Tabel 53

STRO-OPBRENGST IN KG PER HA GEWAS
Voorcalculatie 1961/62

Wintertarwe	4950
Zomertarwe	4900
Zomergerst	2950
Haver	5100

Bij de berekening van de stro-opbrengst voor de afzonderlijke gewassen is rekening gehouden met het oogsten met maaidorsmachine en het oogsten met graanmaaier. Hierbij is gesteld, dat de stro-opbrengst bij oogsten met maaidorsmachine 25% lager ligt.

b. Erwttenstro en lijnzaad

De gemiddelde kg-opbrengsten van erwttenstro en van lijnzaad waren in de onderzochte jaren.

Tabel 54

OPBRENGSTEN ERWTENSTRO EN LIJNZAAD IN KG PER HA (GEMETEN MAAT)

	Erwttenstro	Lijnzaad
Boekjaar 1955/56	3080	910
" 1956/57	2000	720
" 1957/58	2260	1090
" 1958/59	2310	620
" 1959/60	1890	1410
" 1960/61	2260	1290
Voorcalc. 1961/62	2400	1000

De hoeveelheden voor de voorcalculatie zijn bepaald met behulp van C.B.S.-opbrengstgegevens over een langere reeks van jaren.

c. Bijprodukten van poot aardappelen en suikerbieten

Poot aardappelen

Van de totale kg-opbrengst poot aardappelen wordt 17,5% aangewend resp. verkocht als consumptie- en voer aardappelen (zie § 11).

De hoeveelheden die als bijprodukt op de brutokosten van
pootaardappelen in mindering worden gebracht zijn:

consumptieaardappelen	2550 kg
voeraardappelen	1900 kg
Totaal	4450 kg

Suikerbieten

Het bijprodukt suikerbietenkoppen en -blad wordt in dit gebied als volgt aangewend.

Tabel 55

BESTEMMING SUIKERBIETENKOPPEN/BLAD IN % VAN DE TOTALE OPPERVLAKTE SUIKERBIETEN

	Vervoederd in eigen bedrijf	Verkocht + onderge- ploegd
Boekjaar 1955/56	96,-	4,-
" 1956/57	99,-	1,-
" 1957/58	97,-	3,-
" 1958/59	97,-	3,-
" 1959/60	98,-	2,-
" 1960/61	92,-	8,-

Voor de voorcalculatie is 100% als veevoeder beschouwd.
Hiervoor is een normbedrag ad. f.225,- per ha berekend. Dit is
de waarde van koppen/blad op het land. De kosten voor het verzamelen zijn hierin niet begrepen.

HOOFDSTUK V

TOELICHTING OP DE BEREKENDE KOSTEN EN OPBRENGSTEN VAN DE RUNDVEEHOUDERIJ

§ 1. A l g e m e e n

Bij de berekening van de produktiekosten van de gewassen is onderscheid gemaakt in direct toe te rekenen kosten en de kosten, welke met behulp van verdeelsleutels worden toegerekend. Dit geldt evenzo voor de berekening van de produktiekosten van de rundveehouderij.

In dit hoofdstuk wordt een toelichting gegeven op de bepaling van de directe kosten. Voor de kosten die met behulp van een verdeelsleutel zijn toegerekend kan worden verwezen naar hoofdstuk IV. Bij de verdeling van de indirecte kosten is tevens gebruik gemaakt van de technische bedrijfsgegevens van de rundveehouderij, die zijn samengevat in bijlage V.

§ 2. A r b e i d s k o s t e n

Aan de hand van de technische gegevens volgens bijlage V, de verdeelsleutel volgens bijlage II en de arbeidskosten per 100 eenheden volgens tabel 14, bedragen de arbeidskosten voor de voorcalculatie 1961/62:

Tabel 56

ARBEIDSKOSTEN PER HA GRASLAND EN VOEDERGEWASSEN Voorcalculatie 1961/62

Melken en verzorgen melkveestapel	1,22 x 91,90 =	112,12 eenheden
Mestvee/stieren	0,02 x 35,- =	0,70 "
Schape	0,65 x 6,- =	3,90 "
Grasland en kunstweide	0,93 x 40,- =	37,20 "
Voederwinning-hooien, kuilen e.d.	0,93 x 32,57 =	30,29 "
Voederbieten	0,06 x 448,- =	26,88 "
Suikerbietenkoppen/blad verzamelen e.a.	=	4,03 "
Totaal per ha grasland en voedergewassen		215,12 eenheden
Arbeidskosten per 100 eenheden	f. 360,-	
Arbeidskosten per ha grasland en voedergewassen	f. 774,-	

§ 3. B e l o n i n g v o o r b e d r i j f s l e i d i n g

In de voorcalculatie 1961/62 is een bedrag aangehouden overeenkomstig de weidebedrijven in het kleiweidegebied van Friesland. De beloning voor bedrijfsleiding bedraagt f. 109,- per ha grasland en voedergewassen.

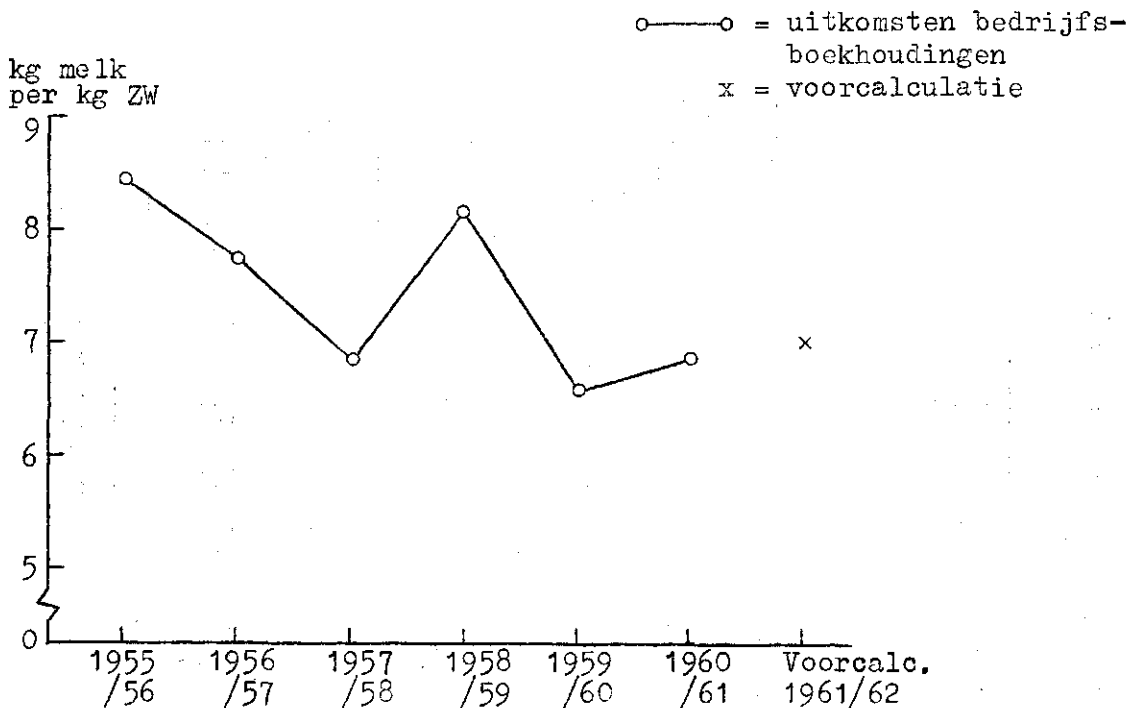
§ 4. V e e v o e d e r

In deze post zijn behalve het aangekochte voer ook opgenomen de bijkomende kosten tot winning van het eigen produkt zoals ensilagekosten, grasdroogkosten, maalloon e.d. Verder zijn opgenomen de hoeveelheden van de uit eigen bedrijf aangewende marktware produkten zoals granen en melk.

De voederkosten betreffen niet alleen de voederkosten van melkkoaien, maar ook de voederkosten van jongvee, mestvee en de schapen. De voederkosten van paarden zijn niet begrepen in de voederkosten van de rundveehouderij.

Grafiek 11

MELKPRODUKTIE PER KG ZETMEELWAARDE
(krachtvoer + gedroogd gras + aangekocht ruwvoer + aardappelen)

De voederkosten zijn opgebouwd uit een hoeveelheids- en een prijselement. De invloed van beide factoren is afzonderlijk nagegaan. Om de hoeveelheden te kunnen beoordelen zijn deze uitgedrukt per melkkoe en daarna met behulp van de genormaliseerde veebezetting omgerekend per ha grasland en voedergewassen.

De bepaling van de hoeveelheden krachtvoer, gedroogd gras en ruwvoer (zonder de overige graslandprodukten en de voederbielen van eigen bedrijf) is geschied in onderlinge samenhang, waarbij tevens de melkproduktie per melkkoe in de beoordeling is betrokken. Hiertoe is nagegaan het verloop van de melkproduktie per kg zetmeelwaarde van het vervoederde krachtvoer en ruwvoer. In grafiek 11 is hiervan een overzicht gegeven.

(1) Krachtvoer

Het krachtvoerconsumptie in de afgelopen jaren is in tabel 57 vermeld. Ook zijn de prijzen per 100 kg van het aangekochte krachtvoer en de grasdroogkosten opgenomen.

Tabel 57

KRACHTVOEDERVERBRUIK PER MELKKOE

	Aankopen		Eigen bedrijf			
	totaal	prijs	haver	gerst	grasdrogen	
		p/100 kg			totaal	prijs
	kg	gld.	kg	kg	kg	gld.
Boekjaar 1955/56	345	37,75	38	10	113	14,90
" 1956/57	358	38,25	42	24	122	12,90
" 1957/58	393	33,30	64	9	142	14,50
" 1958/59	373	35,85	39	4	140	13,10
" 1959/60	516	35,85	24	14	65	15,-
" 1960/61	435	34,-	14	-	176	12,50
Voorcalculatie 1961/62	465	35,-	30	-	140	13,-

De prijs voor de voorcalculatie is berekend met behulp van de geldende prijzen van grondstoffen voor termijnlevering c.i.f. Rotterdam (najaarslevering).

Voor haver uit eigen bedrijf is een prijs aangehouden van f. 25,75 per 100 kg (prijsspeil 1961).

De kosten van grasdrogen zijn voor de voorcalculatie aangepast aan het te verwachten prijspeil.

(2) Ruwvoer

De ruwwoerkosten zijn per gemiddeld aanwezige melkkoe als volgt.

Tabel 58

RUWVOERVERBRUIK PER MELKKOE

	Aan- kopen ¹⁾ gld.	Uit eigen bedrijf			
		aard- appelen kg	graanstro e.d. kg	suikerb.- loof gld.	voorraad- afneming gld.
Boekjaar 1955/56	26,-	394	1000	14,-	2,-
" 1956/57	29,-	552	891	14,-	3,-
" 1957/58	32,-	657	994	15,-	9,-
" 1958/59	25,-	362	873	18,-	3,-
" 1959/60	36,-	555	867	24,-	16,-
" 1960/61	27,-	763	838	16,-	2,-
Voorcalculatie 1961/62	33,-	550	900	20,-	-

1) M.i.v. maalloon, conserveringskosten, weidegeld e.d.

De bepaling van de voorcalculatie is geschied in samenhang met krachtvoerverbruik en melkproduktie.

De post voorraadafneming van ruwvoer is in de voorcalculatie niet opgenomen. Dit geldt eveneens voor de post voorraadtoeneming onder de overige opbrengsten.

Graanstro is gewaardeerd tegen een prijs van f. 53,- per 1000 kg.

De in het eigen bedrijf gevoederde aardappelen zijn gewaardeerd overeenkomstig de prijs bij de waardering van kriel en uitschot voor de kostprijsberekening van pootaardappelen, namelijk f. 3,50 per 100 kg.

(3) Melkprodukten

Tabel 59 geeft aan de verbruikte melkprodukten per gemiddeld aanwezige melkkoe.

Tabel 59

VERBRUIK MELKPRODUKTEN PER MELKKOE

	Aankopen				Eigen bedrijf
	ondermelk kg	wei kg	melkpoeder + kunstmelk gld.	totaal gld.	volle melk kg
Boekjaar 1955/56	.	.	.	34,-	166
" 1956/57	.	.	.	36,-	166
" 1957/58	.	.	.	32,-	138
" 1958/59	.	.	.	28,-	161
" 1959/60	255	786	3,90	33,-	139
" 1960/61	240	574	6,80	29,-	139
Voorcalculatie 1961/62	250	600	7,-	.	140

Van de aangekochte melkprodukten zijn alleen in de laatste twee boekjaren de hoeveelheden bekend. De voorcalculatie 1961/62 is afgestemd op het verbruik in deze laatste twee jaren.

Ondermelk en wei zijn gewaardeerd tegen een prijs van respectievelijk f. 5,50 en f. 1,50 per 100 kg. Deze prijzen worden eveneens door het Produktschap voor Zuivel gebruikt voor de berekening van de zuivelwaarde van de totale hoeveelheid geproduceerde melk.

De melkpoeder en kunstmelk voor de voorcalculatie is gewaardeerd tegen het prijspeil van het boekjaar 1960/61.

Volle melk uit eigen bedrijf is in rekening gebracht tegen de gemiddelde opbrengstprijz van melk voor de periode november 1960 - november 1961, nl. f. 26,50 per 100 kg bij een vetgehalte van 3,7%.

(4) Samenvatting voederkosten

De totale voederkosten per melkkoe en per ha grasland en voeder-
gewassen bedragen:

Tabel 60

SAMENVATTING VOEDERKOSTEN PER MELKKOE EN PER HA GRASLAND EN VOEDERGEWASSEN Voorcalculatie 1961/62

	Hoeveel- heid	Prijs per 100 kg	Bedrag
	kg	gld.	gld.
<u>Krachtvoer per koe</u>			
aankopen - totaal	465	35,-	162,75
eigen bedrijf - haver	30	25,75	7,73
grasdrogen	140	13,-	18,20
<u>Ruwvoer per koe</u>			
aankopen - totaal	.	.	33,-
eigen bedrijf - aardappelen	550	3,50	19,25
graanstro	900	53,- 1)	47,70
suikerbietenkoppen/loof	.	.	20,-
<u>Melkprodukten per koe</u>			
aankopen - ondermelk	250	5,50	13,75
wei	600	1,50	9,-
melkpoeder/kunstmelk	.	.	7,-
eigen bedrijf - volle melk	140	28,20	39,48
Totaal voederkosten per koe			377,86
Melkveebezetting per ha			1,22
Totaal voederkosten per ha			461,-

1) Per 1000 kg.

§ 5. B e m e s t i n g

Met behulp van de gegevens over de bemestingskosten in § 8 van hoofdstuk IV, de verdeelsleutels volgens bijlage IV en het bouwplan zijn ook de bemestingskosten voor grasland en voedergewassen berekend.

Een specificatie hiervan is opgenomen in tabel 61.

Tabel 61

BEMESTINGSKOSTEN IN GLD. PER HA GRASLAND EN VOEDERGEWASSEN Voorcalculatie 1961/62

	Grasland 0,86 ha	Kunstweide, klavers e.d. 0,08 ha	Voederbieten 0,06 ha	Totaal per ha
Stikstof	122,70	9,63	7,49	139,82
Fosforzuur	26,78	2,47	2,16	31,41
Kali	5,98	1,17	4,08	11,23
Overige aangekochte meststoffen	2,56	0,23	0,17	2,96
Stalmest en groenbemesting	10,25	3,44	4,62	18,31
Totaal (afgerond)				204,-

De stalmest is ook toegerekend aan grasland en de voedergewassen. Voor de waardering van stalmest in de overige opbrengsten als bijprodukt van de rundveehouderij is daarom de totale waarde van de stalmest opgenomen.

§ 6. K o s t e n v a n g r o n d e n g e b o u w e n

Deze kosten zijn ontleend aan § 9 van hoofdstuk IV. Hiervoor is per ha grasland en voedergewassen eveneens f. 261,- in rekening gebracht.

§ 7. T r e k k r a c h t k o s t e n

De trekkrachtkosten zijn op overeenkomstige wijze berekend als de arbeidskosten.

Tabel 62

TREKKRACHTKOSTEN PER HA GRASLAND EN VOEDERGEWASSEN Voorcalculatie 1961/62

Melken en verzorgen veestapel	1,22 x 11,- = 13,42 eenheden
Grasland- en kunstweideverplegen	0,93 x 20,- = 18,60 "
Voederwinning-hooien, kuilen e.d.	0,93 x 32,27 = 30,01 "
Voederbieten	0,06 x 212,- = 12,72 "
Suikerbietenkoppen/blad verzamelen e.a.	4,83 "
Totaal per ha grasland en voedergewassen	79,58 eenheden
Trekkrachtkosten per 100 eenheden	f. 115,-
Trekkrachtkosten per ha grasland en voedergewassen	f. 92,-

§ 8. W e r k t u i g k o s t e n

De werktuigkosten zijn op dezelfde wijze berekend als de arbeids- en trekkrachtkosten.

Tabel 63

WERKTUIGKOSTEN PER HA GRASLAND EN VOEDERGEWASSEN Voorcalculatie 1961/62

Melken van de veestapel	1,22 x 18,90 = 23,06 eenheden
Grasland en kunstweide-verplegen	0,93 x 84,- = 78,12 "
Voederbieten en suikerbieten-koppen/blad	10,44 "
Totaal per ha grasland en voedergewassen	111,62 eenheden
Werktuigkosten per 100 eenheden	f. 125,-
Werktuigkosten per ha grasland en voeder- gewassen	f. 140,-

§ 9. V e e a a r t s k o s t e n , d e k g e l d e n e.d.

Deze kosten zijn alleen voor het boekjaar 1955/56 afzonderlijk bekend. Voor de latere jaren zijn de veeartskosten voor rundvee, varkens en paarden in een post opgenomen. Om de kosten van de rundveehouderij te bepalen is voor varkens en paarden een normbedrag afgetrokken.

De veeartskosten, dekgelden e.d. voor de rundveehouderij bedragen in de jaren per gemiddelde aanwezige melkkoe:

Tabel 64

VEEARTSKOSTEN, DEKGELDEN E.D. IN GLD. PER MELKKOE

Boekjaar 1955/56	f. 58,-
" 1956/57	" 57,-
" 1957/58	" 55,-
" 1958/59	" 57,-
" 1959/60	" 64,-
" 1960/61	" 65,-
Voorcalculatie 1961/62	f. 66,-

Met behulp van de melkveebezetting per ha grasland en voedergewassen zijn de kosten voor de voorcalculatie bepaald op 1,22 x f. 66,- = f. 81,- (afgerond) per ha grasland en voedergewassen.

§ 10. R e n t e l e v e n d e i n v e n t a r i s

De kosten voor rente levende inventaris zijn evenals in het boekjaar 1960/61 berekend op basis van $4\frac{1}{2}\%$ rente.

De voorcalculatie is bepaald met behulp van de boekhoudingen

in het boekjaar 1960/61. Rekening is gehouden met wijzigingen in de veebezetting.

Rente levende inventaris per ha grasland en voedergewassen boekjaar 1960/61 is f. 71,50.

voorcalculatie 1961/62 $\frac{1,22}{1,19} \times f. 71,50 = f. 73,-$.

§ 11. H e f f i n g e n o p d e m e l k

De heffing voor de melkproduktiecontrole bedraagt f.0,08 per 100 kg.

De heffing voor het Produktschap voor Zuivel bedraagt voor de voorcalculatie f.0,07 per 100 kg melk.

De bovengenoemde heffingen hebben het karakter van betalingen voor dienstverlening aan het bedrijf en zijn derhalve als kostenfactor te beschouwen. De Zuivelfondsheffing kan niet als zodanig worden aangemerkt, daar zij slechts dient ter correctie van de opbrengstprijis.

Opgemerkt zij, dat de algemene heffing en de heffing voor de dierenziektenbestrijding van het Landbouwschap is begrepen in de post overige kosten.

Verder is in 1961 een heffing ingesteld voor de financiering uitvoering slachtvergoedingenbesluit bestrijding abortus-Bang. De bedragen hiervoor variëren van gebied tot gebied. In de voorcalculatie 1961/62 zijn de bedragen hiervoor noch onder de kosten noch onder de opbrengsten opgenomen. In het gemiddelde van de bedrijven zullen de heffingen en de verleende vergoedingen (opbrengsten) elkaar compenseren. De bijkomende kosten voor de uitvoering van deze verordening zoals administratie, taxatie e.a. zijn in de post overige kosten begrepen.

Samengevat bedragen de ingecalculeerde heffingen voor de voorcalculatie:

Melkproduktiecontrole	f. 0,08 per 100 kg
Produktschap voor Zuivel	f. 0,07 per 100 kg

De heffingen per 100 kg melk zijn alleen berekend over de melk die wordt afgeleverd.

Melkproduktie per ha	5310 kg
Afgeleverd aan fabriek	90%
Heffing op melk per ha (4780 kg à f.0,15 per 100 kg)	f. 7,-

§ 12. O v e r i g e k o s t e n

De overige kosten zijn voor de voorcalculatie samen te vatten:

werk door derden	f. 52,-
zaaizaadkosten	" 10,-
rente omlopend kapitaal (voederbieten)	" 3,-
algemene kosten	" 66,-
totaal per ha grasland en voedergew.	f. 131,-

Het werk door derden kan nog als volgt worden gespecificeerd:

onkruidbestrijding, grasland e.d.	f. 5,-
ziektenbestrijding (voederbieten)	" 2,-
algemene werkzaamheden	" 45,-
totaal per ha grasland en voedergewassen	f. 52,-

De algemene kosten bestaan uit de kosten voor auto, abonnementen, telefoon, contributie landbouworganisaties, heffing van het Landbouwschap, verzekeringen, drukwerken, licht, water e.a.

Verder is in deze post begrepen de kosten voor drainage voor de voedergewassen.

§ 13. A f t r e k p o s t e n v o o r n e v e n o p b r e n g - s t e n

De nevenopbrengsten van de rundveehouderij zijn te specificeren in:

- a. omzet en aanwas rundvee;
- b. stalmestproduktie;
- c. voedergewassen voor de paarden;
- d. opbrengst schapenhouderij;
- e. overige opbrengsten zoals voederbieten, weidegeld e.d.

a. Omzet en aanwas rundvee

Voor de berekening van de omzet en aanwas zijn van belang:

- (1) de aantallen dieren in de verschillende categorieën;
- (2) de prijzen.

Ad (1) Als uitgangspunt voor een genormaliseerde veestapel wordt een veestapel genomen, waarvan de aantallen bij het begin en het einde van het boekjaar gelijk zijn. Gedurende het boekjaar kan deze veestapel dus wel in aantal veranderen.

Voor het berekenen van het genormaliseerde aantal verkochte dieren is cijfermateriaal verzameld uit voorgaande boekjaren.

Het aantal verkochte dieren in de verschillende rubrieken is vermeerderd met de aanwas in deze rubrieken. Hierbij is het standpunt ingenomen, dat deze aanwas ook verkocht had kunnen worden om de veestapel op peil te houden.

Ad (2) De prijzen van de voornaamste categorieën vee zoals die op de L.E.I.-bedrijven zijn behaald, zijn hierna vermeld. De hoogte van de vee prijzen is van belang voor de berekening van de omzet en aanwas van de rundveestapel.

Bij de tabel kan worden opgemerkt dat de schommelingen in de prijzen in de verschillende jaren niet geheel kunnen worden toegeschreven aan het prijsverloop. De rubriekindeling is nl. zo ruim dat zich binnen de rubrieken van jaar tot jaar zeer goed variaties

in kg-gewicht, kwaliteit en leeftijd (b.v. graskalveren) kunnen voordoelen, welke mede de prijzen beïnvloeden.

Behalve het prijspeil zij hier ook nog gewezen op de aantallen gekochte en verkochte dieren, welke de hoogte van de omzet en aanwas beïnvloeden.

Tabel 65

VEEPRIJZEN IN GLD. PER STUK

	Nuchtere kalveren	Jongvee jonger dan één jaar	Melk-koeien
Boekjaar 1955/56	39,-	351,-	823,-
" 1956/57	37,-	299,-	838,-
" 1957/58	41,-	338,-	908,-
" 1958/59	46,-	248,-	872,-
" 1959/60	46,-	317,-	921,-
" 1960/61	49,-	335,-	890,-
Voorcalculatie 1961/62	49,-	330,-	920,-

In de gemiddelde prijzen van de nuchtere kalveren zijn ook begrepen de kalveren die één à twee weken op het bedrijf zijn geweest. Een afsplitsing van uitsluitend nuchtere kalveren is niet mogelijk.

Tabel 66

BEREKENING OMZET EN AANWAS IN GLD. PER 100 MELKKOEIEN
Voorcalculatie 1961/62

Aantal kalveren geboren	97
Aantal kalveren nuchter verkocht	43
Aantal kalveren aangehouden	54

	Verkopen			Ziek verk.+gest.			Aankopen		
	aan-tal	prijs /stuk	be-drag	aan-tal	prijs /stuk	be-drag	aan-tal	prijs /stuk	be-drag
Nuchter	43	49	2107	4	16	64	-		
Jongvee jonger dan 1 jaar	7	330	2310				1	350	350
Jongvee ouder dan 1 jaar	13	785	10205				1	580	580
Melkkoeien	33	920	30360	2	390	780	4	1000	4000
Stieren	2	875	1750	-			1	1000	1000
Mestvee	-			-			-		
Totaal	98		46732	6		844	7		5930
	(a)			(b)			(c)		

Omzet en aanwas per 100 melkkoeien = a+b-c = f. 41.646,-, d.i. per melkkoe f. 416,46.

Genormaliseerde melkveebezetting per ha: 1,22 , idem per ha f. 508,-.

De bepaling van het prijspeil voor de voorcalculatie is geschied in overleg met de voorzitter van het Produktschap voor Vee en Vlees.

Ten opzichte van de vleesprijzen in het boekjaar 1960/61 (mei/mei) wordt voor de voorcalculatie 1961/62 de volgende prijsverwachting gegeven, nuchtere kalveren ongewijzigd, jongvee t/m 2 jaar een prijsstijging van 5% en slacht-, weide- en gebruiksvee een prijsstijging van $2\frac{1}{2}\%$.

Met behulp van deze prijsverwachting heeft een omrekening plaatsgehad van de in het verleden behaalde opbrengstprijzen per dier, waarbij is uitgegaan van de gemiddelde kwaliteit en gewicht per dier volgens de L.E.I.-bedrijven in de jaren 1957/58 t/m 1960/61.

b. Stalmest

Bij de berekening van de bemestingskosten is de totale stalmestproduktie van het bedrijf als geheel toegerekend aan bouwland en grasland. De aan grasland en voedergewassen toegerekende stalmest is op deze wijze als kostenfactor onder de kosten per ha grasland en voedergewassen opgenomen. Dit betekent dat de waarde van de stalmest van de rundveehouderij (zonder stalmest van paarden en varkens) als opbrengst en dus als aftrekpost op de brutokosten moet worden opgenomen, om de nettokosten voor de rundveehouderij te bepalen.

De totaalwaarde van de stalmestproduktie is bepaald aan de hand van onderstaande normen:

volwassen rundvee f. 40,- per gemiddeld aanwezig dier;

jongvee/mestvee f. 10,- per gemiddeld aanwezig dier.

De stalmestproduktie van de rundveehouderij bedraagt voor de voorcalculatie per ha grasland en voedergewassen f. 58,-.

c. Voedergewassen voor de paarden

De paardekosten zijn evenals de trekkerkosten afzonderlijk beschouwd. De in rekening gebrachte kosten van grasland en voedergewassen voor de paarden zijn op de kosten van de rundveehouderij als nevenopbrengst in mindering gebracht. Op basis van de paardebezetting en het normbedrag voor voedergewassen per paard bedragen deze totale kosten:

	Paarde- bezetting	Normbedrag	Totaal
Werkpaarden	2,4 st.	f. 390,-	f.936,-
Jonge paarden	0,2 st.	" 195,-	" 39,-
Totaal			f.975,-
Oppervlakte grasland + voedergewassen		17,15 ha	
Aftrekpost per ha		f. 57,-	

d. Opbrengst schapenhouderij

Aangezien de schapenhouderij vrij belangrijk kan zijn, kunnen de opbrengsten van invloed zijn op de kostprijsberekening van melk. Ten einde deze invloeden te elimineren is ten aanzien van de opbrengstbepaling van de schapenhouderij dezelfde werkwijze gevolgd als bij de kostprijsberekening van melk in andere gebieden. Volgens deze methode

wordt ervan uitgegaan dat er een evenwicht was tussen kosten en opbrengsten in de schapenhouderij in de jaren 1952/53 en 1953/54. Met behulp van indexcijfers over het prijsverloop van kosten en opbrengsten zijn de geldopbrengsten van de schapenhouderij op zodanige wijze genormaliseerd dat een evenwicht tussen kosten en opbrengsten in de voorcalculatie wordt becijferd.

Tabel 67

BELOOP GRASLANDKOSTEN EN OPBRENGSTEN PER SCHAAP

	Graslandkosten 1) (zonder oogst- kosten)	Opbrengsten per schaap		
		omzet en aanwas	wol	totaal
Boekjaar 1952/53 en 1953/54	100	100	100	100
Boekjaar 1955/56	111	138	120	136
" 1956/57	118	132	132	132
" 1957/58	125	108	112	108
" 1958/59	129	83	72	81
" 1959/60	130	97	95	97
" 1960/61	135	128	96	123
Voorcalculatie 1961/62	136			

- 1) Deze graslandkosten betreffen de totaalkosten voor arbeid (uitsluitend verplegen van grasland), bemesting, pacht, werktuigen en algemene kosten.

Met behulp van de veehouderijcijfers over het verloop van graslandkosten en opbrengsten per schaap zijn de theoretische opbrengsten berekend op basis van de kosten-opbrengstverhouding in de jaren 1952/53 en 1953/54. De theoretische opbrengsten zijn in de verschillende jaren als volgt.

Tabel 68

OPBRENGST SCHAPENHOUDERIJ PER GEMIDDELD AANWEZIG SCHAAP
BIJ KOSTENPEIL VAN 1961/62

Boekjaar 1955/56	f. 104,-
" 1956/57	" 141,-
" 1957/58	" 116,-
" 1958/59	" 106,-
" 1959/60	" 100,-
" 1960/61	" 104,-
Voorcalculatie 1961/62	f. 105,-

Voor de voorcalculatie is met een normale schapenbezetting rekening gehouden.

Aantal schapen per ha grasland en voedergewassen 0,65 st.
Opbrengst schapenhouderij per ha grasland en voeder-
gewassen 0,65 x f. 105,- = f. 68,-

e. Overige opbrengsten

De overige opbrengsten van de rundveehouderij bestaan hoofdzakelijk uit weidegeld, dekgeld en verkochte voedergewassen.

Tabel 69

OVERIGE OPBRENGSTEN RUNDVEEHOUDERIJ
IN GLD. PER HA GRASLAND EN VOEDERGEWASSEN

Boekjaar 1955/56	21,-
" 1956/57	20,-
" 1957/58	17,-
" 1958/59	20,-
" 1959/60	20,-
" 1960/61	21,-
Voorcalculatie 1961/62	20,-

Behalve deze opbrengsten van de rundveehouderij zijn ook nog de opbrengsten van het bedrijf als geheel voor verrichte werkzaamheden op andere bedrijven opgenomen. Overeenkomstig de berekening van de produktiekosten voor de afzonderlijke gewassen, waarbij 1% van de arbeid trekkracht en werktuigkosten als aftrek is berekend, is deze aftrek ook bij de rundveehouderij toegepast en bedraagt f. 10,- per ha grasland en voedergewassen.

f. Samenvatting nevenopbrengsten rundveehouderij

De totale nevenopbrengsten per ha grasland en voedergewassen ten behoeve van voorcalculatie 1961/62 zijn:

(a) omzet en aanwas rundvee	f. 508,-
(b) stalmostproduktie	" 58,-
(c) voedergewassen voor de paarden	" 57,-
(d) opbrengsten schapenhouderij	" 68,-
(e) overige opbrengsten	" 30,-
Totaal	f. 721,-

§ 14. Produktiegegevens van de rundveehouderij

a. Melkproduktie en vetgehalte

In de volgende tabel wordt een overzicht gegeven van de melkproduktie en het vetgehalte in de laatste zes boekjaren.

Tabel 70

MELKPRODUKTIE PER MELKKOE EN VETGEHALTE IN PROCENTEN

	Melkproduktie in kg	Vetgehalte in procenten
Boekjaar 1955/56	4160	4,10
" 1956/57	4300	4,10
" 1957/58	4275	4,11
" 1958/59	4225	4,11
" 1959/60	4235	4,14
" 1960/61	4340	4,13
Voorcalculatie 1961/62	4350	4,13

b. Melkveebezetting

De melkveebezetting per ha grasland en voedergewassen is berekend door de gemiddelde melkveebezetting te delen door de oppervlakte grasland en voedergewassen (luzerne, kunstweide, klavers en voederbieten) + $\frac{1}{3}$ van de vervoederde oppervlakte nagewassen. De aldus berekende melkveebezetting per ha grasland en voedergewassen is als volgt.

Tabel 71

MELKVEEBEZETTING PER HA GRASLAND EN VOEDERGEWASSEN

Boekjaar	1955/56	1,18 st.
"	1956/57	1,22 st.
"	1957/58	1,17 st.
"	1958/59	1,15 st.
"	1959/60	1,15 st.
"	1960/61	1,19 st.
Voorcalculatie 1961/62		1,22 st.

c. Melkproduktie per ha grasland en voedergewassen

Aan de hand van de hiervoor genoemde produktiegegevens kan de melkproduktie per ha worden berekend.

Tabel 72

MELKPRODUKTIE PER HA GRASLAND EN VOEDERGEWASSEN

Boekjaar	1955/56	4909 kg
"	1956/57	5246 kg
"	1957/58	5002 kg
"	1958/59	4860 kg
"	1959/60	4870 kg
"	1960/61	5160 kg
Voorcalculatie 1961/62		5310 kg

B I J L A G E N

Bijlage I - a

FINANCIËLE RESULTATEN VAN HET GEHELE BEDRIJF PER HA CULTUURGROND
(Gemiddelde uitkomsten L.E.I.-bedrijven over de jaren 1955/56 t/m 1960/61)

Deze bijlage bevat een overzicht van de gemiddelde kosten en opbrengsten per ha cultuurgrond van de bedrijven, welke zijn gebruikt voor de opstelling van de produktiekosten per gewas.

De gemiddelde uitkomsten hebben betrekking op de boekjaren 1955/56 t/m 1960/61. Ter oriëntering is bij de uitkomsten van de afzonderlijke jaren een overzicht gegeven van:

- a. het aantal bedrijven in de verschillende grootteklassen; het aantal bedrijven met trekker in % en de melkveebezetting;
- b. het grondgebruik; de gemiddelde oppervlakte cultuurgrond, de voedergewassen in % van de cultuurgrond en de voornaamste markt-bare gewassen in % van het bouwland.

Bij de gemiddelde uitkomsten volgens de tabel wordt het volgende opgemerkt.

Kosten

Hieronder zijn begrepen de uitgaven ten behoeve van het bedrijf, welke kosten zijn en voorts nog kosten, welke geen uitgaven zijn, zoals:

- a. de gewaardeerde handenarbeid van de boer en de gezinsleden (zonder beloning voor bedrijfsleiding). De waardering van deze handenarbeid geschiedde tegen het loon per uur van een vaste arbeider (veeverzorger);
- b. de gewaardeerde pachtwaarde voor eigenaarsbedrijven met gelijktijdige weglating van de eigenaarslasten. De kosten voor grond en gebouwen zijn in dit rentabiliteitsoverzicht dan ook gebaseerd op "pachtbasis";
- c. de berekende rente over het geïnvesteerde kapitaal en de afschrijving van de dode inventaris;
- d. het verbruik van zaaizaad en pootgoed afkomstig uit het eigen bedrijf, gewaardeerd tegen telersprijsen, verhoogd met de bijkomende kosten;
- e. het interne verkeer van produkten, zoals veevoer en stalmest, is zowel onder de kosten als onder de opbrengsten niet opgenomen.

Opbrengsten

Deze betreffen de verkochte produkten en het privéverbruik. De in het bedrijf aangewende produkten zijn met uitzondering van de hoeveelheden zaaizaad/pootgoed buiten beschouwing gelaten.

De ontvangen toeslagen op melk en granen zijn afzonderlijk onder de opbrengsten vermeld.

Resultaten

Het verschil tussen de opbrengsten en de kosten is gegeven in het netto-overschot per ha cultuurgrond.

GEMIDDELDE FINANCIËLE RESULTATEN IN DE FRIESE BOUWSTREEK
(Boekjaren 1955/56 t/m 1960/61)

	1955 /56	1956 /57	1957 /58	1958 /59	1959 /60	1960 /61 ¹⁾
Aantal bedrijven i/d grootteklasse						
< 25 ha	11	8	7	7	7	5
25 - 40 ha	13	16	16	17	18	20
> 40 ha	3	3	7	5	5	4
Totaal	27	27	30	29	30	29
Aantal bedrijven met trekker in %	48	48	40	55	57	55
Gemiddeld aantal melkkoeien	19,3	19,4	20,1	19,6	20,6	20,5
Grondgebruik:						
gem. oppervlakte cultuurgrond in ha	29,05	30,40	32,70	31,65	32,60	32,80
voedergew. in % van de cultuurgrond	55	52	52	53	55	52
Gewassen in % van het bouwland	%	%	%	%	%	%
Granen	30	30	35	37	35	37
Peulvruchten	5	5	5	4	4	3
Handelsgewassen	11	15	12	10	7	7
Aardappelen	29	29	25	25	29	30
Bieten	18	14	14	16	17	16
	gld. /ha	gld. /ha	gld. /ha	gld. /ha	gld. /ha	gld. /ha
<u>Kosten</u>						
1. Arbeidskosten	777	784	762	802	762	828
2. Werk door derden	124	151	147	136	131	186
3. Werktuigkosten	119	124	122	119	125	123
4. Trekkerkosten	35	39	39	46	50	48
5. Zaaizaad en pootgoed	128	109	100	103	119	150
6. Aangekochte meststoffen	194	190	180	185	181	187
7. Aangekocht veevoer	163	145	129	134	180	146
8. Pacht	168	173	176	181	187	196
9. Overige kosten	192	211	226	224	232	250
Totale kosten	1900	1926	1881	1930	1967	2114
<u>Opbrengsten</u>						
10. Marktbare gewassen	1035	959	930	962	1149	1371
11. Opbrengst rundveehouderij en voedergewassen	970	962	957	882	1049	950
12. Ontvangen toeslagen	4	34	111	171	116	139
13. Overige opbrengsten	41	17	19	22	22	15
Totale opbrengsten	2050	1972	2017	2037	2336	2475
<u>Resultaat</u>						
Netto-overschot	150	46	136	107	369	361

1) Voorlopige uitkomsten.

VERDEELSLEUTEL¹⁾ VOOR ARBEIDS-, TREKKRACHT- EN WERKTUIGKOSTEN Bijlage II
(100 eenheden = kosten per ha graan)

	Verdeelsleutel		
	arbeids- kosten	trekker- kosten	werktuig- kosten
<u>Granen:</u>			
dorsen door derden	100 (93)	100 (87)	100 (68)
maaidorsen door derden	72	85	68
dorsen met eigen machine	110 (103)	117 (104)	133 (101)
maaidorsen met eigen machine	76	109	143
<u>Erwten:</u>			
dorsen door derden	135 (128)	105 (93)	70 (70)
dorsen met eigen machine	148	115	103
conservenerwten	118	89	70
<u>Vlas:</u>			
ongerepeld, machinaal plukken door derden	132 (262)	83 (83)	59 (59)
<u>Graszaad:</u>			
dorsen door derden	126 (119)	116 (100)	76 (76)
maaidorsen door derden (in het zwad)	109	90	109
<u>Pootaardappelen²⁾</u>			
(herfstaflevering, sorteren door derden)			
met de hand rooien	435	193	123
met eigen werpradrooier rooien	435	193	149 (123)
met eigen voorraadrooier rooien	398 (393)	210 (177)	174 (123)
<u>Suikerbieten:</u>			
(zonder koppen/blad verzamelen)			
met de hand rooien	403	172	106
machinaal rooien	288 (273)	200 (176)	285 (106)
<u>Suikerbietenkoppen en -blad:</u>			
verzamelen	36	41	24
<u>Voederbieten</u>	448	212 ³⁾	130
<u>Grasland, kunstweide, Luzerne en klavers</u>	40 ³⁾	20 ³⁾	84
<u>Melkkoeien⁴⁾:</u>			
handmelken	118	11	-
machinaal melken	89	11	21
<u>Werkpaard</u>	82	-	-
<u>Mestvee en stieren</u>	35	-	-

- De tussen haakjes geplaatste cijfers betreffen:
 - granen, peulvruchten en zaderijen voor maaien met zelfbinder/maaien door derden
 - vlas voor zelf repelen met de hand;
 - pootaardappelen en suikerbieten voor machinaal rooien door derden.
- Pootaardappelen verdeelsleutel arbeidskosten te verhogen in geval van:
 - herfstaflevering zelf sorteren met 66 eenheden;
 - voorjaarsaflevering zelf sorteren met 95 eenheden;
 - voorjaarsaflevering uit eigen bewaarplaats sorteren door derden met 16 eenheden.
- Alleen verplegen; voor oogsten per ha geoogst gelden respectievelijk voor:

	arbeids- kosten	trekker- kosten
hooien	34 eenh.	36 eenh.
kuilen	26 eenh.	24 eenh.
kunstmatig gras drogen	16 eenh.	11 eenh.
vers vervoederen	65 eenh.	50 eenh.
- Met inbegrip van bijbehorend jongvee.

Bijlage III

BEREKENING STIJGING ARBEIDSKOSTEN

Bij de berekening van de procentuele stijging van de arbeidskosten ten behoeve van de voorcalculatie is de volgende werkwijze gevolgd. Op grond van de samenstelling van de arbeidskosten per categorie arbeidskrachten volgens de boekhoudingen in de afgelopen boekjaren en de wijzigingen in het loonniveau van de verschillende arbeidskrachten volgens de C.A.O., is een wijzigingscoëfficiënt berekend voor elk afzonderlijk jaar.

De arbeidskosten zijn gespecificeerd naar verschillende categorieën arbeidskrachten waarbij voor de betaalde arbeid een onderscheid is gemaakt in tijdloon en akkoordloon. Voor de gezinsarbeid is onderscheid gemaakt in loon voor de boer en loon voor de gezinsleden. Deze bedragen zijn weergegeven in procenten van de totale arbeidskosten in het desbetreffende boekjaar.

De lonen zijn verhoogd met de daarvoor geldende sociale lasten, waarbij rekening is gehouden met vakantietoeslagen e.d. en akkoordervings toeslag, voor zover daarvoor in aanmerking komende.

Bij de berekening van het uurloon na 1 augustus 1957 is, behoudens het uurloon voor de boer, slechts een gedeelte van de huurcompensatie opgenomen, daar de categorie jonger dan 23 jaar en geen kostwinner zijnde, hiervoor niet in aanmerking komt.

BEREKENING VAN DE PROCENTUELE STIJGING VAN DE ARBEIDSKOSTEN

		(1) Arbeidskosten in % van het totaal					
		boer	gezins- leden	tijdloon		akkoordloon	
				vaste arbei- ders	losse arbei- ders	vaste arbei- ders	losse arbei- ders
Boekjaar	1955/56	19,6	10,7	41,7	15,4	5,4	7,2
"	1956/57	21,7	10,9	40,9	17,7	2,6	6,2
"	1957/58	22,4	13,0	39,3	17,4	2,1	5,8
"	1958/59	22,6	13,0	39,5	17,2	2,6	5,1
"	1959/60	23,0	10,1	40,6	20,7	1,9	3,7
"	1960/61	23,2	6,3	43,1	21,9	2,3	3,2

		(2) Stijging van het loonpeil in %						Gem. stijging van het loonpeil in %
		boer	gezins- leden	tijdloon		akkoordloon		
				vaste arbei- ders	losse arbei- ders	vaste arbei- ders	losse arbei- ders	
Boekjaar	1955/56	57,2	57,8	49,6	53,0	44,1	44,8	51,8
"	1956/57	36,5	37,0	38,6	42,0	31,3	33,0	38,0
"	1957/58	23,2	24,1	28,3	30,9	20,6	21,9	26,5
"	1958/59	19,4	20,5	15,2	16,6	15,2	16,6	17,2
"	1959/60	15,2	16,3	13,8	14,3	13,8	14,3	14,5
"	1960/61	5,6	5,9	4,7	5,5	4,7	5,5	5,2

Bijlage IV

VERDEELSLEUTEL VOOR STIKSTOF-, FOSFORZUUR- EN KALIBEMESTING EN STALMEST

	N	P ₂ O ₅	K ₂ O	Stalmest 1)
Wintertarwe	100	100	100	100
Zomertarwe	85	100	100	100
Wintergerst	80	90	130	100
Zomergerst	80	90	115	100
Haver	85	110	170	120
Erwten	10	80	110	80
Vlas	40	100	130	95
Koolzaad	165	110	100	120
Bietenzaad	200	100	200	125
Pootaardappelen	185	130	300	175
Consumptieaardappelen	195	130	300	175
Suikerbieten	205	200	400	220
Voederbieten	255	130	350	205
Kunstweide	285	110	35	130
Klavers en Luzerne	0	150	400	165
Grasland	285	110	35	

1) Verdeelsleutel voor stalmest op bouwland.

Bijlage V

TECHNISCHE BEDRIJFSGEGEVENS VOOR DE RUNDVEEHOUDERIJ
(basisgegevens voor de produktiekosten van de melk in hoofdstuk V)

	1955 /56	1956 /57	1957 /58	1958 /59	1959 /60	1960 /61	Voor- calc. 1961 /62
1. Oppervlakte grasland + voedergewassen (in % van totaal)							
a. Grasland	82	83	83	85	86	86	86
b. Kunstweide en klavers	6	7	7	7	7	8	7
c. Voederbieten	10	9	9	7	6	5	6
d. Vervoederde nagewassen (1/3 x oppervlakte)	2	1	1	1	1	1	1
Totaal	100	100	100	100	100	100	100
2. Gemaaide oppervlakte (in % van grasland + kunstweide e.d.)							
a. Hooien	65	62	54	62	49	57	60
b. Kuilen	30	41	40	33	20	41	35
c. Grasdrogen	6	7	7	7	3	8	7
d. Vers vervoederen	2	2	4	2	3	3	3
Totaal	103	112	105	104	75	109	105
3. Melkveestapel e.a.							
a. Melkvee per ha grasland en voedergewassen	1,18	1,22	1,17	1,15	1,15	1,19	1,22
b. Bedrijven met melkmachines in % van totaal	48	48	73	69	77	83	90
4. Aantal schapen per 100 ha grasland + voedergewassen	37	41	60	57	65	64	65
5. Mestvee en stieren per 100 ha grasland + voedergew.	2	1	1	2	2	2	2

PRODUKTIEKOSTEN VAN DE RUNDVEEHOUDERIJ IN GLD PER MELKKOE
Voorcalculatie 1961/62

	Friese kleibouw- streek	Klei- weide- gebied	Veen- weide- gebied	Over- gangs- gebied	Friese Wouden
	gld.	gld.	gld.	gld.	gld.
Arbeid	635	555	555	489	609
Beloning voor bedrijfsleiding	89	87	86	75	84
Veevoeder	378	382	352	419	360
Bemesting	167	82	76	63	136
Kosten grond en gebouwen	214	190	167	129	124
Tractie- en werktuigkosten	190	108	110	99	99
Rente levende inventaris	60	61	56	50	52
Veeartskosten, dekgelden e.d.	66	56	44	39	50
Heffingen op melk	6	6	6	9	6
Overige kosten	107	87	75	68	93
Brutokosten per koe	1912	1614	1527	1440	1613
Aftrekposten					
Omzet en aanwas rundvee	416	371	305	254	379
Stalmest voor marktware gewassen	48	-	-	-	-
Diverse opbrengsten	127	71	37	38	11
Totaal aftrekposten	591	442	342	292	390
Nettokosten per koe	1321	1172	1185	1148	1223
Melkproductie per koe kg	4350	4550	4225	4275	4175
Vetgehalte %	4,13	4,01	3,90	3,73	4,05
Melkvetproductie per koe kg	179,7	182,5	164,8	159,5	169,1
Melkveebezetting per ha st.	1,22	1,26	1,26	1,55	1,20
Kostprijs per 100 kg melk gld.	30,35	25,80	28,05	26,85	29,30

% = negatief.

Bij bovenstaande opstelling voor de Friese kleibouwstreek dient nog te worden vermeld, dat in afwijking tot de overige gebieden:

- de stalmest uit eigen bedrijf (met inbegrip van de rundveehouderij) zowel onder de kosten als onder de opbrengsten is opgenomen;
- de totale paardekosten met inbegrip van de voederkosten zijn begrepen in de tractie- en werktuigkosten. In de overige gebieden zijn deze kosten verdeeld over arbeid, veevoeder e.a. en
- de kosten van voedergewassen, begrepen in de totale paardekosten, zijn als opbrengsten rundveehouderij onder de aftrekposten opgenomen.